

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 1

БЕОГРАД 1932 ГОДИНЕ

КЊИГА 1

XVII РЕДОВНИ САСТАНАК

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 14 ДЕЦЕМБРА 1932 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАЛИ:

ПРЕТСЕДНИК

Д-р КОСТА КУМАНУДИ

ПОТПРЕТСЕДНИЦИ

Д-р АВДО ХАСАНБЕГОВИЋ и Д-р КОСТА ПОПОВИЋ

СЕКРЕТАРИ

АНТЕ КОВАЧ и МИЛАН МРАВЉЕ

Присутни Г. Г. Министри: Претседник Министарског савета Др. Милан Српкић, Министар без портфеља Др. Алберт Крамер, Министар социјалне политике и народног здравља Иван Пуцел, Министар трговине и индустрије Др. Илија Шуменковић, Министар правде Божидар Максимовић, Министар пољопривреде Јурај Деметровић, Министар шума и рудника Паво Матица, Министар финансија Др. Милорад Ђорђевић, Министар унутрашњих послова Живојин Јазић, Министар просвете Др. Раденко Стапковић и Министар за физичко васпитање народа Др. Лавослав Хаџеж.

Почетак у 11 часова

С А Д Р Ж А Ј :

Пре дневног реда: 1. — Читање записника.

2. — Министар финансија подноси предлог закона о накнадним и ванредним кредитима уз Буџет државних расхода и прихода за 1932/33 годину и тражи хитност.

Говорици: Министар финансија д-р Милорад Ђорђевић.

3. — Одбор за проучавање законског предлога о продужењу важности Закона о заштити земљорадника и о стављању на снагу појединих прописа Закона о извршењу и обезбеђењу подноси свој извештај.

4. — Саопштење извештаја Административног одбора о прегледу рачуна Народне скупштине за време од 11 септембра до 1 децембра 1932 године.

5. — Сенат извештава Народну скупштину да је на свом 6 редовном састанку усвојило у целини и без измена законски предлог о регулисању плаћања из робног промета као и по другим обавезама између Краљевине Југославије и Чехословачке Републике.

6. — Саопштење интерпелација д-р Николе Никића и другова, народних посланика на Министра трговине и индустрије; Ловра Кнежевића и другова, народних посланика на Министра просвете; Милутина Пешића и друга, народних посланика на Министра социјалне политике и народ-

ног здравља, д-р Николе Никића и другова, народних посланика на Министра унутрашњих послова и д-р Николе Никића и другова, народних посланика на Претседника Министарског савета.

7. — Отсуства народних посланика.

Дневни ред: Претрес извештаја одбора за проучавање законског предлога о продужавању важности законског предлога о заштити земљорадника и о стављању на снагу појединих прописа Закона о извршењу и обезбеђењу.

Говорици: Известилац д-р Богдан Видовић (два пута), Бранко Аврамовић (два пута), д-р Иван Лончаревић, Илија Михаиловић, Милован Лазаревић, Александар Долић (два пута), Милутин Станојевић, Василије Трбић, Миливоје Милутиновић, Михаило Крстић, Ставра Триковић и Министар пољопривреде Јурај Деметровић.

Министар социјалне политике и народног здравља подноси Скупштини предлог закона о изменама и допунама Закона о помоћи оскудним у храни. Тражи хитност.

Говорици: Министар социјалне политике и народног здравља Иван Пуцел.

Министар шума и рудника подноси Скупштини предлог закона о продужењу Закона о олакшицама у шумској индустрији. Тражи хитност.

Говорици: Министар шума и рудника Паво Матица.

Прејседник Др. Коста Кумануди: Отварам XVII редовни састанак Народне скупштине. Изволите чути записник претходне седнице.

Секретар Анте Ковач чита записник XVI редовног састанка.

Прејседник Др. Коста Кумануди: Има ли каква приметба на записник? — Има реч народни посланик г. Алојзиј Павлич.

Алојзиј Павлич: Господо народни посланици, обавештен сам, пошто нисмо примили стенографске белешке са те седнице да сам и ја записан, не знам да ли је то тачно или не, као да сам и ја био онај који је гласао за закон по коме државни чиновници немају сталност у служби. Пошто нисмо примили стенографске белешке, ја то не могу контролисати, ја апелирам на Сенат, где су старији и паметнији људи од нас у Скупштини, да се поврати овај законски предлог, пошто ја сматрам да сви државни чиновници треба да имају сталност.

Прејседник Др. Коста Кумануди: Молим вас, господине посланиче, то није приметба на записник. Изволите чинити приметбу на записник, а немојте говорити о том питању. Опомињем вас да не говорите о том питању него ако имате само да приметите нешто на записник.

Алојзиј Павлич: Ја сматрам да је ово била приметба на записник.

Прејседник Др. Коста Кумануди: Има реч г. секретар Анте Ковач да се изјасни о приметби г. Павлича.

Секретар Анте Ковач: Господо народни посланици, приметбу г. Павлича не могу да примим, пошто то и није приметба на записник, јер се у записник не уноси ко је гласао за, а ко против, него само колико је гласова било за, а колико против.

Прејседник Др. Коста Кумануди: Прима ли Народна скупштина прочитани записник? (Прима.) Објављујем да је записник примљен. Изволите чути законске предлоге.

Секретар Анте Ковач (чита): Г. Министар финансија подноси Скупштини на решење предлог закона о накнадним и ванредним кредитима уз Буџет државних расхода и прихода за 1932/33 год. и тражи да се огласи за хитан.

Прејседник Др. Коста Кумануди: Има реч Министар финансија г. Др. Милорад Ђорђевић.

Министар финансија Др. Милорад Ђорђевић: Господо народни посланици, главни део накнадних и ванредних кредита, који се предлажу сада Народном претставништву на решавање и одобрење, претстављају кредити за јавне радове, за исхрану наливних крајева и помоћ незапослених радника. Уз те кредите који, претстављају више од једне трећине укупног збира, који је садржан у овом законском предлогу, предлажу се још извесне суме које претстављају само нужне корекције садашњег буџета, корекције које су биле апсолутно потребне да би државни апарат могао нормално функционисати. У буџету се никада са стотпроцентном тачношћу не могу предвидети и одмерити све потребе; то је немогуће чак ни у потпуно мирним и потпуно нормалним економским приликама, а поготову је то било немогуће данас у изузетним економским приликама у којима се налази наша земља. Укупна сума тих кредита који претстављају те нужне корекције данашњег буџета релативно је мала; она је знатно мања него што су накнадни и ванредни кредити износили у ма

којој протеклој буџетској години до сада, иако су сами буџети били знатно већи, него што је данашњи буџет за 1932/33 годину.

Господо, ми се налазимо пред претресом буџета за 1933/34 годину. Овај законски предлог мора безусловно бити готов и безусловно решен у Народној скупштини пре него што се приступи расправи новог буџетског предлога. Због тога молим Народну скупштину да овај законски предлог изволи огласити за хитан и упути га Финансијском одбору.

Прејседник Др. Коста Кумануди: Прима ли Народна скупштина хитност за овај предлог? (Прима! Гласови: Не прима!) Оглашујем да је хитност за овај законски предлог већином гласова примљена. Овај законски предлог биће упућен Финансијском одбору да га проучи и да у року од 48 часова поднесе свој извештај. Прима ли Народна скупштина овај предлог? (Прима! Гласови: Не прима!) Објављујем да је већином гласова овај предлог примљен.

Изволите чути одборске извештаје.

Секретар Анте Ковач (саопштава): Одбор за проучавање законског предлога о продужењу важности Закона о заштити земљорадника и о стављању на снагу појединих прописа Закона о извршењу и обезбеђењу подноси Скупштини на решење свој извештај са одвојеним мишљењем г. Бранка Аврамовића, члана одбора.

Прејседник Др. Коста Кумануди: Овај извештај је штампан и раздан гг. народним посланицима, а стављен је на дневни ред за данашњу седницу. Изволите чути даље.

Секретар Анте Ковач чита извештај Административног одбора о прегледу рачуна Народне скупштине за време од 11 септембра до 1 децембра 1932 године и по коме се извештају предлаже Народној скупштини да се наредбодавцу и рачунополагачу изда разрешница за ово време, пошто је онште стање нађено за исправно.

Прејседник Др. Коста Кумануди: Прима ли Народна скупштина прочитани извештај Административног одбора? (Прима.) Извештај Административног одбора је примљен. Изволите чути извештаје Сената.

Секретар Анте Ковач (саопштава): Сенат Краљевине Југославије извештава Народну скупштину да је на свом VI редовном састанку, одржаном 18 новембра текуће године, усвојио у целини и без измена упућени му законски предлог о регулисању плаћања из робног промета, као и по другим обвезама између Краљевине Југославије и Чехословачке Републике.

Прејседник Др. Коста Кумануди: Овај извештај прима се на знање. Изволите чути интерпелације.

Секретар Анте Ковач (саопштава): гг. Др. Николда Никић и другови, народни посланици, упућују интерпелацију на Господина Министра трговине и индустрије о постављању Јозе Чагића за комесара Хрватске банке д. д. у Вршцу.

Гг. Ловро Кисељевић и другови, народни посланици, упућују интерпелацију на г. Министра просвете о незаконитом раду г. Др. Глушца, бив. просветног инспектора Врбаске бановине;

Гг. Милутић Пешић и друг, народни посланици, упућују интерпелацију на г. Министра социјалне политике и народног здравља о учињеној позајмици земљорадницима у кукурузу и повраћају истог држави;

Гг. Др. Никола Никић и другови, народни посланици, упућују интерпелацију на г. Министра унутрашњих послова о неправилном раду начелника Среза височког;

Гг. Др. Никола Никић и другови, народни посланици упућују интерпелацију на г. Претседника Министарског савета о народби Претседника средње организације Д. р. с. д. у Славонском Броду др. Дуфека општинским поглаварствима.

Претседник Др. Коста Кумануди: Саопштене интерпелације биће упућене надлежним министрима.

Изволите чути одсуства гг. посланика.

Секретар Анте Ковач саопштава: Г. Ловро Петовар народни посланик моли за одсуство од седнице 14 децембра због хитних приватних послова;

Г. Др. Тома Фиданчевић, народни посланик, моли за 6 дана одсуства због болести;

Г. Ђока Јовановић, народни посланик, извештава да је оболео и моли да му се оправдају изостанци са скупштинских седница;

Г. Др. Ђигњат Толић, народни посланик, извештава да је болестан и да не може доћи на скупштинске седнице;

Г. Др. Милорад Костић, народни посланик, извештава да услед болести не може присуствовати скупштинској седници.

Претседник Др. Коста Кумануди: Одобрава ли Народна скупштина тражено одсуство? (Одобрава). Тражена одсуства су одобрена. Прелазимо на дневни ред. Прва тачка дневног реда је: Претрес извештаја одбора за проучавање Закона о продужењу важности Закона о заштити земљорадника и о стављању на снагу појединих прописа Закона о извршењу и обезбеђењу. (*Мих. Крстић:* Ја сматрам кад се овај законски предлог претреса...) Немате реч! О чему

желите да говорите? (*Мих. Крстић:* Нема Краљевске владе!) Не можете да говорите, нисте добили реч. (*Мих. Крстић:* Краљевска влада, која носи одговорност за овај предлог, треба да буде присутна!)

Нисте добили реч. Има реч извештај г. Видовић.

Извештај Др. Богдан Видовић чита извештај одбора са текстом законског предлога, који гласи:

Господине Претседниче,

Одбору за проучавање законског предлога о продужењу важности Закона о заштити земљорадника и о стављању на снагу појединих прописа Закона о извршењу и обезбеђењу, част је доставити у прилогу свој извештај с молбом, да га изволите доставити Народној скупштини.

13 децембра 1932 године

у Београду.

Претседник,

Мил. Лазаревић, с. р.

Секретар,

Никола Соколовић, с. р.

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

Краљевине Југославије

Београд.

Одбор за проучавање законског предлога о продужењу важности Закона о заштити земљорадника и о стављању на снагу појединих прописа Закона о извршењу и обезбеђењу, на својој седници од 12 децембра 1932 године, проучио је законски предлог, који са извршеним изменама у целисти гласи овако:

ЗАКОН

о продужењу важности Закона о заштити земљорадника и о стављању на снагу појединих прописа Закона о извршењу и обезбеђењу.

Чл. 1

1) Важност Закона од 19 априла 1932 год. о заштити земљорадника и о стављању на снагу појединих прописа Закона и извршењу и обезбеђењу, осим његовог § 8, а са допуном по Закону о продужењу његове важности од 19 октобра 1932 год. продужују се од 21 децембра 1932 год. па све док се не донесе и не добије обавезну снагу нови закон о заштити земљорадника и о сређивању кредитних односа у земљи.

2) Од прописа § 1 Закона о заштити земљорадника од 19 априла 1932 год. изузимају се: јавне дажбине и законом прописане престојбе, дугови до 500 динара из куповине потрошних животних намирница, одећа и обуће, учињене после 20 октобра 1931 године, у колико нису претворени у меничне тражбине, сви остали дугови учињени после 20 априла 1932 године, тражбине за издржавање које неком лицу припадају против дужника земљорадника на основу дужникове дужности и издржавања, тражбине које проистичу из кривичнога дела, тражбине на име накнаде пољске штете (потрице), тражбине на име плате (наднице) лица запослених у кућанству или господарству дужниковом; закупнине и кирије

(станарине), као и тражбине запатлија за извршене занатске радње доспеле после 20 октобра 1931 године. За питање да ли дуг потиче из куповине потрошних животних намирница, одећа и обуће, признанице, облигације и друге писмене исправе не чине доказ.

3) Као дугови учињени после 20 априла 1932 год. могу се сматрати само они који су стварно нови, а не и такви који су постали новацијом (преновом), старог дуга, као на пример уобичајеним пролонгирањем меница или слично.

4) За доказивање чињеница поменутих у ставу 2 последња реченица и у ставу 3 могу се тражити и на подручју важења српског закона о судском поступку у грађанским парницама послужити сведоцима, а суд ће базирати се на резултат целокупне расправе и проведених доказа по слободном уверењу оценити, да ли се устврђене чињенице имају сматрати доказанима или не.

Чл. 2

1) До ступања на снагу овога Закона неплаћена камата, уколико не прелази висину допуштене постојећим законима, односно за време од 20 априла

1932 године висину допуштену прописима § 3 Закона о заштити земљорадника од 19 априла 1932 године, урачунаће се у главницу дуга.

2) Од ступања овога закона земљорадник је дужан плаћати камате предвиђене у § 3 Закона о заштити земљорадника од 19 априла 1932 године. Веровнику припада право да и у случајевима чл. 1 став 1 ради наплате ове камате тражи наставак обустављене јавне принудне продаје покретног или непокретног имања дужниковог или наставак обустављене принудне управе (секвестрације), односно дозволу нове принудне продаје или нове секвестрације, ако таква још није била дозвољена.

Чл. 3

По меничним дуговима имају се поред плаћања камате у смислу чл. 2 став 2 још издати и нове менице и то са потписима као на ранијој меници, а ако то није могуће, са потписима једнаке вредности. Ако дужник то не учини, сносиће трошкове прстеста и евентуалне тужбе.

Чл. 4

1) Ако веровник не би хтео да прими камате које му дужник понуди у смислу прописа чл. 2 став 2 односно и нову меницу према пропису чл. 3, дужник може односно своту и меницу положити код средског суда, а где таквих нема, код средског начелства. Овом полагању припада правно дејство које припада полагању код суда по општем грађанском праву.

2) Ако дужник у случају кад се тражбина утужи, одмах призна дуг и докаже да је својим обавезама према веровнику одговарао по прописима овога закона, трошак парнице сносиће сам веровник.

Чл. 5

Суд ће по службеној дужности одбити предлог веровника за дозволу извршења или обезбеђења, ако му је по судским списима (актима) познато, да веровник за своју тражбину има већ довољно обезбеђења, иначе ће то учинити на захтев дужника, односно на његов захтев обуставити већ одобрено извршење или обезбеђење. Дужник има у таквом случају да докаже, да је веровник за своју тражбину већ довољно обезбеђен. Где уместо судова извршења проводе опште управне власти, дужник ће молбу за обуставу извршења или обезбеђења поднети извршној власти, која ће ову молбу са својим извештајем доставити надлежном суду на даљи поступак и доношење одлуке.

Чл. 6

Од прописа овога Закона изузима се Народна Банка, Краљевине Југославије.

Чл. 7

Овај закон ступа у живот кад га Краљ потпише, а обавезну снагу добија кад се обнародује у «Службеним новинама».

За известиоца за овај законски предлог одређен је г. Др. Богдан Видовић, народни посланик.

Секретар, Претседник,

Никола Соколовић, с. р. Милован Лазаревић, с. р.
(одваја се код чл. 2)

Чланови: Василије Трбић с. р., Јован Довезенски с. р., Животије Јевтић с. р., Иван Урек с. р., Бранко Аврамовић с. р. (одваја се), Милутин Станојевић с. р., Иван Радић с. р., Албин Комаи с. р., Др. Никола Никић (одваја се), Др. Миленко Марковић с. р., Др. И. Лончаревић с. р. (одваја се), Др. Фрањо Грубер с. р. (одваја се), Драгутин Костић с. р., Мирко Најдорфер с. р., Марко Машић с. р., Коста Алексић с. р. (одваја мишљење), Илија Михајловић с. р. (одваја се), Др. Богдан Видовић с. р., Милан В. Поповић с. р., Живојин Јеремић с. р., Недељко Праљак с. р.

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

Београд.

Част ми је поднет и одвојено мишљење на предлог закона о продужењу важности Закона о заштити земљорадника и о стављању на снагу појединих прописа Закона о извршењу и обезбеђењу.

Бранко Аврамовић с. р.
народни посланик

ОДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ

народног посланика Бранка Аврамовића на закон о продужењу важности Закона о заштити земљорадника.

Предлагач истог закона г. Др. Видовић и већина одбора усвојили су чл. 2 којим се веровнику дозвољава да у случајевима чл. 1 став 1 ради наплате камата тражи наставак обустављене јавне принудне продаје покретног и непокретног имања дужникова или наставак обустављене принудне управе (секвестрације) односно дозволу нове принудне продаје или нове секвестрације, ако таква још није била дозвољена.

Ја тражим да се тај став тога члана брише из следећих разлога:

Одбор већине поднео је извештај на закон о заштити земљорадника Народној скупштини и тај закон неће бити донешен у најбољем случају у Скупштини и Сенату за два месеца. Тим законом ипак предвиђа се право повериоцима, али тај закон омогућује регулацију дуга земљорадника по § 3 и плаћање камата 7% плус 2% отплате дуга по § 7 на бази отштете по § 3 и плаћање камата 7% плус 2% отплате дуга по § 7 на бази отштете односно бонификације на главници због превисоких камата, које је дужник годинама вукао. Исти § 7 омогућује регулацију дуга дужниковог због презадужености по § 16. Међутим предлог г. Др. Богдана Видовића за овај провизорни закон не предвиђа ове олакшице за земљорадника и за то се не може дозволити овај члан 2 т. ј. поменути став, јер ако би се то дозволило настала би страшна јагма за секвестрацијама и принудне наплате на суме, које су нагомилане великим каматама.

Дешавало се да су повериоци на основу бланко меница урачунали по своме ћефу камате, а не по закону у главницу и на тако повећану меницу утужили дуг и суд је по меничном закону донео решење да дужник плати законску камату. Сада ако се дозволи секвестрација за те случајеве, који нису у могућности да се расправе по закону који ће тек касније доћи, тада сељак, ако му се одузме имање се-

вестрацијом, неће имати могућности да се спасе по оном закону, који ће доћи, јер ће бити без прихода са свога одузетог имања које му служи као извор за плаћања својих дугова. Та имања треба власник својом снагом да ради и обради својим знојем, да би био у могућности да вуче своје тешке обавезе по олакшицама закона.

Позната је ствар, да од секвестрације власник има штете а повериоц нема асне.

Извештај Др. Богдан Видовић (наставља):

Господо народни посланици, закон о продужењу важности Закона о заштити земљорадника и о стављању на снагу појединих прописа Закона о извршењу и обезбеђењу, који вам је предложен, садржи са малим допунама и изменама законске одредбе Закона од 19 априла и 19 септембра 1932 године. (Чује се: Није истина!)

Нужда и пријетка потреба изазвана очајним економским стањем нашега народа натерала нас је на доношење оваквог закона.

Законодавни одбор, коме сте, господо, дали поверење и ставили у дужност да Народној скупштини поднесе нови законски предлог, завршио је свој задатак и поднео извештај. Како је међутим немогуће да се до одређеног рока донесе тај нови закон, то сам ја са својим друговима поднео предложени вам законски предлог.

Држим, господо, да смо сви до једнога сагласни у томе да се нови законски предлог, који је Законодавни одбор предложио Народној скупштини до 20 децембра 1932 године не може изгласати, као и у томе да земљорадник ни једнога часа не смије остати без законске заштите. (Узвици: Тако је!)

Јасно је према томе, да је неопходно потребно да се поднесени хитни законски предлог одмах донесе и настави рад на доношењу новог закона, који је предложио законодавни одбор.

Сасвим је сувишно да вас нарочито упозоравам на све оне штетне последице, које би настале кад би наш сељачки сталеж као и остале установе не које се досадашњи Закон односи само и најкраће вријеме остале без закона. Ви то, господо, врло добро знате. С тога сам увјерен да ћете уважавајући потребу и важност хитног доношења овог закона исти одмах изгласати.

Потпуно свијесни озбиљног и важног задатка, који решавамо, а стојећи на становишту да сваки поједини грађанин ове државе треба и мора за сређење наших тешких економских прилика да допринесе према својим материјалним способностима сразмеран обол и жртву, настојали смо да штитећи интересе једнога сталежа не штетимо интересе других.

Јасно је да се код доношења закона, који у главном решавају социјална питања, не може очувати идеална правичност, и да поједине одредбе погађају интересе појединаца или других сталежа. У томе се управо и састоје жртве које целина мора да подноси за општи бољитак и напредак народа.

Биће потребно да укратко поменем законске одредбе, које су у овом законском предлогу изостављене или старом закону додате.

Брисат је § 8. Хипотекарна банка, Аграрна, као и све остале новчане установе, осим Народне банке, спадаће под удар новог закона. У члану 1 став

Јасно је свима да не смемо дозволити овај чл. 2 до доношења правог закона о заштити земљорадника.

Молим Народну скупштину да гласа за мој предлог да се брише овај став чл. 2 у интересу правилног решења олакшице за тешко стање нашег земљорадника.

Бранко Аврамовић, с. р.

народни посланик.

2 изузимају се разна плаћања нарочито дугови за робу испод заштите чиме се погодује малим трговцима и занатлијама који раде са земљорадником, а који су старим законом најјаче погођени.

Да би се отешчало изигравање законских прописа нарочито на подручју предратне Србије допушта закон доказ сведоцима.

Према чл. 2 прорачунаће се плаћање камате главној, а од ступања на снагу новог закона морају се камате редовито плаћати којом се одредбом даје погодивање вјеровнику да може наплаћивати текуће камате.

У чл. 4 заштићен је дужник од евентуалног шиканирања са стране вјеровника, јер може нову мјеницу и прописану камату, ако то вјеровник неће да прими ставити у судски полог.

У другом ставу тога члана штити се вјеровник од нагомилавања трошкова, јер ако докаже да је по списима овога закона одговарао својим обавезама, сноси трошкове тужбе вјеровник.

Напослетку штити чл. 5 дужника од нагомилавања трошкова извршења и обезбеђења као и од евентуалног шиканирања тиме, што вјеровник који је већ довољно обезбеђен за своју тражбину не може више тражити даљих обезбеђења.

Све ове одредбе су у главном узете из новог законског предлога закона о заштити земљорадника, а унешене су у законски предлог на темељу стечених искустава са досадашњим законом.

Све те одредбе не одступају скоро ни у чему од принципа досадашњег закона. Стога вас, господо посланици, молим да овај законски предлог примите. (Пљескање).

Председник Др. Коста Кумануди: Има реч г. Бранко Аврамовић да образложи своје одвојено мишљење.

Бранко Аврамовић: Господо народни посланици, пред нама имамо један предлог, опет, провизорног закона, и ја сам одвојно мишљење у одбору по томе закону и хоћу да вам образложим пре но што дате свој глас за овај предлог.

Господо, одбор за проучавање закона о заштити земљорадника и о сређивању кредитних односа у земљи, радио је један дуги низ времена и много је уложио труда, да донесе један закон, који је данас потребан као парче хлеба нашој земљи — закон о заштити земљорадника и о сређивању кредитних односа у нашој земљи. И тај одбор завршио је свој посао. Међутим, показала се, изгледа, немогућност, да се тај закон сврши до рока, који истиче 20 децембра. 20 децембра истиче рок провизорном закону о заштити земљорадника, а до тога рока неће се донети онај закон, који је одбор за проучавање донео и свршио и предао Народној скупштини. Као што сте чули мало пре од г. секретара Народне скупштине,

он се налази пред Народном скупштином. Сада излази г. Др. Богдан Видовић са својим предлогом, да не би 20 децембра остао земљорадник без заштите, и он излази, опет, са својим предлогом провизорног закона.

Господо, у тај провизорни закон извесне нове ствари су унете из онога закона који тек има да дође на снагу, т. ј. онога закона који је одбор свршио, а Народна скупштина још није усвојила. Ја се противим томе, нарочито члану 2 провизорног закона. Молим вас да не дозволите: да неке ствари, које су тешке по земљорадника ућу, а да се земљорадник не може послужити оним користима, које му доноси онај закон, који ћемо ми донети. (Тако је!) Ја молим да Народна скупштина прими моје одвојено мишљење, и да гласа против другог члана овога провизорног закона, из ових разлога:

Господо, ми знамо да је ово једна нарочита мера, у доношењу закона о заштити земљорадника, и ми ту меру, кад има могућности морамо донети и наћи начина да то питање што правилније буде решено, ма колико оно било тешко. Међутим ако ми сада ово дозволимо, то питање неће моћи бити правилно решено. Зато што земљорадник по овом провизорном закону, нема могућности да регулише своје кредите, т. ј. оне кредите који су нарастали великим каматама и они кредити који су настали претешки због пада цена. Онај закон који ће да дође на снагу и који је пред вама и који ћете за кратко време изгласати, предвиђа све те могућности и олакшање. Истина овај закон предвиђа у члану 2 и ове могућности да се дозвољава принудна секвестрација и продаја имања, ако ко не регулише оне рате које су потребне по том закону.

Међутим, све дотле док се не да могућност нашим земљорадницима да они регулишу своје кредите, т. ј. да их сведу на ону праведну висину и да напослетку интенције овога закона дођу до својих примена, али за сада не могу се предузимати никакве друге мере, јер ћемо тиме само да створимо могућности све веће презадужености земљорадника. Земљорадницима данас треба олакшати и створити им могућности да своје кредите плаћају на један олакшавајући начин. То вас молим да не дозволимо, да ово парче из онога будућег закона уђе и онемогући да се земљорадници спасу. Јер, господо, имате случајева и ти случајеви нису усамљени него их има много, где су повериоци имајући у рукама менице земљорадника дужника, а нарочито тамо где имају у рукама бланко менице, празне менице, испуњују те менице онако како су сами сматрали да је по својим потребама потребно, т. ј. на таквим меницама означавали су камате по високим процентима и суд, када су му менице подношене о року узимао их је у поступак и видећи потпис дужника он је доносио осуду и осуђивао дужника на плаћање.

Сада, ја вас молим, да ми не дозволимо и на тај начин омогућимо да ти повериоци овакве своје фиктивне рачуне могу наплаћивати. Док се не да могућност нашим земљорадничким дужницима и док им се не помогне да они регулишу своје кредите по једној праведној мери и праведној висини, дотле не треба да дајемо могућности ни за какву принудну наплату и ни за какву принудну секвестрацију. (Пљескање и узвици: Живео!)

Претседник Др. Коста Кумагуди: Има реч

г. Др. Лончаревић да образложи своје одвојено мишљење.

Др. Иван Лончаревић: Господо народни посланици, законски предлог од 20 априла 1932 године о заштити земљорадника претстављао је покушај Краљевске владе да се заинтересује за питање сељачких дугова. Исто тако ово је претстављало и наше наде да ће то сељачко дуговање бити сигурно узето у дефинитивно решавање. Тај је био и мотив који нас је определио да гласамо за овај законски предлог. И ако је Краљевска влада имала 6 месеци времена да тај коначни законски предлог изнесе пред Народну скупштину, она ипак 20 октобра место дефинитивног закона доноси провизорно решење. И овога пута смо за те измене гласали, сматрајући рок до 20 октобра, до кога су били обустављени сви драстични облици извршења, преставља најбоље економске прилике за уновчење најважнијих сељачких продуката. Али наша давно оправдана сумња, да Краљевска влада неће никад озбиљно узети у решавање тешко сељачко стање, постакнута је овога пута и чињеницом да и сада Влада покушава са провизорним решењем, место дефинитивног решења до рока од 20 децембра.

Законски предлог расправљан је у одбору 30 дана. Одбор је на њему чинио преинаке, Краљевска влада их је примила и сама их чинила и предлагала. А сада када је предлог већине био примљен и када их је Краљевска влада примила, она је наједанпут побегла од тога предлога, а други није дала. Учинио је то осам дана пре крајњег рока, пре доношења закона о измени и допуни закона о заштити земљорадника. Господо, овакав поступак изигравања питања сељачких дугова је за најоштрију осуду, а исто тако је за осуду владин поступак тражења гнезда где ће своје кукавичко јаје овога провизоријума сељачком народу снести, па кад га је нашла у овоме законском предлогу г. Др. Видовића, ја молим Народну скупштину да заједно са народом сељачким гласа у начелу и у појединостима против овога законског предлога као изигравање сељачких интереса.

Претседник Др. Коста Кумагуди: Има реч г. Илија Михаиловић да образложи своје мишљење.

Илија Михаиловић: Господо посланици, пред нама је законски предлог по коме тражимо продужење закона који би имао да престане да важи 20 ов. месеца за продужење о заштити земљорадничких дугова. Господо, ја смело смем да потврдим да почев од Краљевске владе, од посланика који припадају владиној већини и посланика који не подржавају данас Владу, нема међу нама ни једнога који не жели и који не би желео да се овај закон донесе и то што боље, господо, донесе. Али, господо, ту су и подељена мишљења. Једни мислимо да би се ово питање могло решити на један начин, а други на други начин. Међу њима, господо, и ја сам један од тих који сам сарађивао на закону кога смо пуних 30 дана свакодневно, тако рећи, радили, па чак далеко у ноћ некога дана и присуствовао сам свима седницама без иједног часа одсуства. Трудил смо се и чинили све што се могло учинити да се што више унесе у тај закон и ако сам ја сасвим друкчије гледао на сам закон, те ме је то руководило да данас изиђем овде и да се оградим од тога закона, кога сад продужујемо. Са мноштем је био и мој друг Коста

Алексић, са којим сам заједно своје одвојено мишљење потписао. Како ми имамо своје мишљење о овоме законском предлогу, кога смо и у одбору за свих 30 дана бранили, то би било сасвим незгодно за нас да данас гласамо за овај законски предлог, нарочито за члан други. Ми смо, господо, у нашем законском предлогу предложили да концентришемо све сељачке дугове, разуме се да унутра уђу и занатлије. Јер, сматрао сам да су данас занатлије у овој земљи још у много горем положају него што су земљорадници, јер је Бог ове године дао те земљорадницима имају бар хлеба, те се ту не оскудева, а код занатлија једна велика већина данас је без хлеба.

Члан други, господо, предвиђа наплаћивање, обрачунавање досадашњих камата у главницу и наплаћивање унапред камата. Ми, господо, који стојимо на гледишту да све менице и све дугове и занатлија и земљорадника прихвати нека замишљена, како смо ми предвиђали, ликвидациона или друга каква банка, која ће руководити свом овим послом, кад овај законски предлог буде примљен, ми смо предлагали да не буде никаквих камата и ми који смо то предлагали неби могли сада да гласамо за овај члан који предвиђа ове камате. То нас је и руководило да се код тога члана одвојимо и ми ћемо господо против њега и гласати.

Претседник Др. Коста Кумануди: Има реч господин народни посланик Милован Лазаревић да образложи своје одвојено мишљење.

Милован Лазаревић: Господо, први пут за двадесет две године мога посланичког рада доведен сам у положај да одвојим своје мишљење од својих колега и својих другова у одбору за оцену законског предлога о заштити земљорадника. Мени, господо, то није било тако пријатно, али ми је то налагала велика дужност према онима којима тежимо да помогнемо у овим приликама, те сам се овога пута морао одвојити од својих колега.

Господо, нама, којима је судбина у данашњим приликама доделила, да се постарамо и сачувамо оне који су у овим тешким невољама економске и финансијске кризе пострадали, налагала је света дужност да најсавесније потражимо и најбоље пута и начина који је у овим данашњим приликама могућан. Сматрам, господо, да чланом 2 овог законског предлога народу који данас ушпре очи у Народну скупштину, не дајемо ту помоћ. Народ, господо, очекује од нас да му помогнемо, а му ми међутим чланом 2 овог законског предлога нудимо парнице, запетљанамо га у нова плаћања и нове беде и нове несреће. (Пљескање.)

Господо, то се није смело допустити и то је био разлог да се ја код овог члана 2 одвојим од мојих колега. Господо, ако је оим, у што ја не сумњам, била намера да се питању земљорадничких дугова односно питању заштите наших земљорадника помогне и да овај законски предлог који смо радили у одбору месец дана угледа света као закон, онда ова одредба члана 2 који се као нов уноси у продужење старог законског предлога, потпуно је неумесна. Члан 2, господо, предвиђа плаћање камате, обрачунавање прошних камата у нове дугове и на њих нову камату. Овај законски предлог ствара и створиће, ако буде примљен, такву пометњу у народу да ће народ који очекује помоћ доживети разочарење. Да не би, господо, тога било, да не би тај случај који не желимо ни један од нас, ја сам у то убеђен, напустио, ја налазим да је члан 2 овог законског предлога

о продужењу закона од 20 априла ове године, потпуно непотребан и да га као штетног и непотребног треба потпуно укинути.

Ја молим господу народне посланике и моје другове да узму у оцењивање ове напомене и да не допусте да овај други члан закона може изаћи као закон. Ја се надам, господо, да ћете и ви, који увиђате данашње тешко стање нашег народа на селу, увидети ову потребу и да ћете гласати противу члана 2. Ја вас преклињем, да то и урадите. (Аплауз и узвици: Тако је!)

Претседник Др. Коста Кумануди: Има реч г. Александар Додић да образложи своје одвојено мишљење.

Александар Додић: Господо народни посланици, ја сам се јавио за реч ради члана 2, 3 и 4. Господо, ја сам био један од чланова одбора за проучавање овог законског предлога и могу вас уверити да смо ми радили и дању и ноћу, радили смо најсавесније, да заштитимо поверљивца. У томе законском предлогу ми смо предвидели 7% камате на сељачка дуговања. Али, сад, господо, када је требало да се приведе у дело законски предлог који смо ми радили, испало је предлог г. Др. Богдана Видовића на дневни ред! Господо, ако ми тај закон не можемо да донесемо до 20 децембра, ми можемо да продужимо стари закон, и да додасмо да он када се продужи, обухвати и Народну банку, и Привилеговану аграрну банке.

Али када се овај законски предлог подноси, ја хоћу да кажем да сељак није био ни по једном закону менџини обвезник. Па када је то тако, зашто се уноси члан 2, зашто се ради овако да му се удара камата на камату. Нашем сељаку од 1920 године па до сад узимало се на име камате до 30%, често пута по 40%, па и по 50%. И, господо, сада ипак се жели да се ти људи, који су толико наплаћивали, заштите.

Зато ја предлажем да се овај предлог повуче, да се стара обуертава о заштити земљорадника продужи и надаље и обухвати Народну банку и Управу фондова. Иначе, ја ћу гласати против овог предлога. (Одобравање и узвици: Тако је!)

Претседник Др. Коста Кумануди: Има реч г. Милутина Станојевић да образложи своје одвојено мишљење.

Милутин Станојевић: Ја сам један од оних који је за све време, док се овај законски пројекат протресао у одбору био нека врста опозиције. И када сам ја гласао да сви будемо за овакав законски предлог само да би сељак дошао до правог закона, ја се сада чудим да су се моје колеге сада окренули, ја се испало да ја браним закон, а да га они наплаћају. (Аплауз.) Ја сам мислио, уопште, да не говорим. Закон је оглашен за хитан, али ја сад видим да се цео одбор јавио са одвојеним мишљењима, па сам се јавио и ја да говорим. Јер, да није било одвојених мишљења, пошто је закон оглашен за хитан, могло би да буде свега два говорника, један за и један против. Како су се јавили за реч и неки који су против, а кажу да говоре за, морао сам и ја да се јавим за реч. (Смех и жагор.)

Претседник Др. Коста Кумануди: Молим господу народне посланике да заузму своја места. Изволите продужити г. Станојевићу свој говор.

Милутин Станојевић: Треба да пречистимо овде, у Народној скупштини, да ли смо ми за то да се нашем сељаку даде закон што пре, или хоћемо само да га возамо. Ми, међутим, нећемо да га возамо, него смо

ради да сељак дође што пре до тога закона и према томе ја се буним против оваког начина одвајања мишљења, на јелим да Народна скупштина овај пројекат изгласа, да би на тај начин што пре дошли до правог закона.

Прејседник Др. Коста Кумануди: Има реч народни посланик г. Василије Трбић да образложи своје одвојено мишљење.

Василије Трбић: Господо народни посланици, пред нама је пројекат закона за продужење важности закона, који је донет 19 априла и продужен октобра месеца ове године. И ја сам у изради закона о дефинитивном регулисању земљорадничких дугова сарађивао са осталом колегама готово месец дана, и на место да смо донели закон, који ће дефинитивно да уреди те ствари, ми данас морамо да продужујемо стари закон, против кога су били сви наши привредни кругови, јер је утврђено да је он унео известан наред у земљи и да је поколебао досадашње односе између поверилаца и дужника; и било би сасвим природно да на место овога закона, који се данас решава, да смо донели један закон, који ће дефинитивно да уреди односе у земљи, па да се зна ко и колико има да плаћа. Али је наступио једно друго стање. Досадашњем закону истиче рок 20 децембра и шта сада треба да радимо? Да ли треба да оставимо да земља после 20 децембра уђе у један стање без закона и да ли треба земљорадник у томе међувремену, од престајања важности досадашњег закона, до доношења другог закона, да буде остављен без икакве заштите? Да ли то може Народна скупштина да дозволи? Свакако се то дозволити не може, јер би престанак овога закона унео највећи наред у земљи и сви би се, који имају каква потраживања, окомили у овоме међувремену на земљорадника, тако да би земљорадник дошао у један гори положај, него што је био у априлу месецу када је донет Закон о заштити земљорадника. Тако би земљорадник поново пао под мач и у руке својих поверилаца, који се нису показали тако кавалерски према њему. У овоме закону, који је сада продужен, има недостатака и има их због тога што су неке одредбе из новог закона, који потпуно регулише дугове наших земљорадника и који им чини велике олакшице, накаламљене у овај закон, а које одредбе немају никакве везе са старим законом. Али кад смо дошли пред то, да ли је боље да имамо један закон, или да га уопште немамо; онда је ипак мислим да је један овакав закон као што је овај који је данас предложен, бољи него никакав и зато предлажем да гласамо за овај предложени закон.

Прејседник Др. Коста Кумануди: Има реч извештача, г. Др. Богдан Виловић.

Др. Богдан Виловић: Господо народни посланици, има овде више одвојених мишљења наших другова. Једно од првих одвојених мишљења јесте мишљење г. Аврамовића. Он се обара на пропис чл. 2 став 2, који је унесен у нови закон, јер да је то једна инвентарија, која је повучена из садашњег закона, из новог закона који је предложен Народној скупштини, односно да га тако назовем од дефинитивног закона и да није за наше прилике јасна, јер тиме нећемо помоћи сељаку. Не смемо губити из вида да је ова једна привремена одредба законска, и ако ћемо бити свесни своје дужности и донети нови закон, ми ћемо почети одмах са радом и свршити закон у кратком времену, тако да неће наступити штетне

последнице од тога. Господо, поред тога, кад се овако набаци само летимично и прочита ова законска одредба, она може на први поглед да изгледа и да није најповољнија и најјаснија, али кад се уважи да у чл. 2 став 1 стоји да се до ступања на снагу овога закона неплаћена камата прикључује главници и да се не сме прогањати сељак даље него од ступања на снагу овога закона, да се има плаћати 10% камате и кад се уважи да су наши другови друкчије говорили у одбору а друкчије говоре овде, док сам ја говорио исто и тамо и овде.

Господо тврде да је сељак плаћао 30—50% камате, а ја вас питам да ли је право да сељак који је плаћао толику камату, плати сада 10%.

Што се тиче приговора г. Лончаревића, ја нећу да се у њега упуштам, он је више политичке нарави, али сам ја свестан да ми не смемо да будемо без закона. Ни ја не одобравам у целости закон који је поднесен и ја сам одвојно мишљење и имам други предлог, али сам свестан да не можемо бити без закона и уверен сам да у овом закону има кудикамо бољих одредаба него у старом закону, и то ће свако ко прочита пажљиво и метне руку на срце морати признати.

Што се тиче приговора г. Михаиловића, ја држим да не спада по овом законском предлогу, то је одвојено мишљење које може да се узме у дискусију, и ја сам то прихватио и ако буде умесно за решавање наших прилика, онда добро. Али то је предлог који изгледа није могуће извести, јер се њиме траже нове жртве од Народне банке, од Аграрне банке, од Хипотекарне банке, од државне, а та држава то смо ми и на наша ће леђа доћи.

Што се тиче приговора г. Милована Јазаревића о чл. 2, ја мислим да из извесних разлога, он не може да се сложи с тим, али и овде важи као и код колеге Аврамовића, исти разлози важе као и код њега. Али немојте заборављати да овде има много олакшица. Н. пр. по старом закону могло се књижити и провести обезбеђење, а ти су трошкови били кудикамо већи него су камате које би дошле.

Што се тиче приговора врло поштованог г. Таке Додића, ја држим да он није ово тачно прочитао, а он је на седницама каткада био, а каткада изостајао.

Ја верујем, господо, уверен сам да сваки поједини закон ма како он стар био и ма какви га спремни правници доносили може имати недостатака. И стари закони који су донети пре 100 година као што је општи грађански закон, има нупљина и недостатака, и ми се правници мучимо како ћемо да протумачимо поједине његове одредбе, те према томе онда није никакво ни чудо што и овај закон може имати недостатака. Ако их има и имаће, главно је да постоји намера Народне скупштине да се пружи заштита земљораднику она, коју смо му до сада дали те је дужност Народне скупштине да овај закон прими.

Прејседник Др. Коста Кумануди: Има реч г. Бранко Аврамовић ради личног обавештења.

Бранко Аврамовић: Господо, господин предлагач Видовић погрешно је цитирао моје мишљење. Ја хоћу да подвучем са чиме се не слажем. Ја сам противан, господо, томе да се све камате думле придодују главници и да не дамо сељаку да се објасни са повериоцем и да све те камате дужник мора без негодовања да плати. У целом свету потребно је да се поверилац и дужник сложе у томе, те сам про-

тиван да се овај члан како је предложен прими него, да дужник са повериоцем претходно то расправи како то предвиђа члан 3 и 7 Закона који ће тек доћи.

Прејседник Др. Коста Кумануди: Има реч г. Додић ради личног обавештења:

Александар Додић: Господо народни посланици, ја се чудим моме колеги г. Видовићу који тврди да нисам учествовао у одбору при паради. На против, ја сам присуствовао свакој седници приликом претреса овога закона, што могу да потврде сви чланови тога одбора. Према томе ова његова тврдња отпада.

А што се тиче господина Видовића који је хтео да направи шалу, ја му на исту одговарам само то: Камо среће да у Народној скупштини нема 60—70 адвоката као посланика, и мислим да њих није било, да би овај закон, као и други донесени, били много бољи.

Прејседник Др. Коста Кумануди: Има реч г. народни посланик г. Милинко Милутиновић.

Милинко Милутиновић: Господо народни посланици, пред нама је закон о продужењу важности донетог закона од 19 априла 1932 године о заштити земљорадника.

Браћо и другови, као земљорадник хоћу да кажем неколико речи и бићу кратак и хоћу да вас замолим да овај закон помогнете, а ја ћу сад да напоменем зашто се не слажем са једним параграфом који је у овај закон ушао. Браћо и другови право је да помогнете да се овај закон што пре донесе и да ступи одмах 20 децембра на снагу с тога, што банке једва чекају да дође 20 децембар па да ухвате нас сељаци за врат и да нас подаве. Ви знате да сам ја стално покретао да се овај закон донесе и због тога су ме неке тужиле Среском суду у Београду, и ја мислим да ћу ићи на одговор и ако Суд није имао права да ме тражи све докле, док ме Скупштина не изда суду.

Браћо и другови, зашто се сељачки народ задужио? Стално се приповеда како је сељак задужен за неки лукууз. Зашто се задужио наш сељак у Србији? (Граја и протести.) Браћо и другови, сељак се задужио зато јер је ратовао од 1912 до 1920 године. Дао је све што је имао, и стоку и грађевине, и кућу и војеку и све што је имао дао је. Кад је дошао повратак кући није имао ништа. Морао је да оцраваља своје грађевине, да купује стоку итд. Куповао је онда кад су биле велике цене. Данас су цене пале за 75% и данас он свој дуг не може да одужи.

Г. Илија Михаиловић, наш друг, у своме говору лепо је казао и штитио нас сељаци, али је рекао како треба заштити и занатлије и ситније обртнике. И ми смо зато, господо, да им помогнемо и од тога закона не бежимо. Ако хоће Влада или неко од наших другова да поднесе какав закон, ми ћемо да га помогнемо. Али г. Михаиловић каже како сељак треба само да има хлеба. То значи да ми сељаци требамо да имамо само хлеба и ништа нам више не треба. И г. Станојевић је лепо говорио, али у прилог банака, а то је баш оно што ја хоћу да кажем, сам. Господо и браћо гласао за део закон с тим да се избрише члан 2. Тај члан 2 има да нас сељаци покоље, да нас подави. Потребно је да се што пре донесе смањење дуга, смањење каматне стопе а овде остаје исто што је било и банке ће да нас опет туже и опет даве. Ја ћу гласати за овај закон, али само молим да се чл. 2 избрише.

Прејседник Др. Коста Кумануди: Има реч народни посланик г. Михаило Кретић.

Михаило Кретић: Господо народни посланици, кад Краљевска влада није сматрала овај законски пројекат тако важним, који данас преко јавних гласила очекује преко 800.000 људи, онда нека ми буде дозвољено, да ја са овога места испуним своју посланичку дужност и да предочим Краљевској влади последнице са правне тачке које ће овај закон да произведе 21 децембра, када буде добио обавезну снагу. Али, пре него што почнем да критикујем овај законски пројекат са правне тачке гледишта, ја молим г. известноца већине да ме обавести и да ми даде одговора: да ли је овај законски пројекат такав, какав смо ми, народни посланици, добили тачан и огледало воље већине одбора. Ја чиним ову приметбу и нећу да говорим о томе како је овај закон прављен, са каквом брзином. Довољно да кажем да је овај законски пројекат поднесен ономад, а да данас треба да дамо реч о њему.

Не можемо ми, господо, да дирамо у једну правну институтују, не можемо да задиремо у правне тражбине људи, које су загарантоване постојећим законима и то тако на брзину. Краљевска влада, употребићу речи г. Карла Ковачевића, била је и лења кад је овај закон тек данас после четири месеца ћутања изнела пред Народну скупштину, која није имала могућности да да реч по овом питању и која данас треба на пречац да решава ову ствар.

Морамо да се запитамо сви ми, господо, бар ми који штитимо интересе сељака и бринемо се о њима, морамо да посумњамо да се је овим законом хтело да се прогура нешто на пречац. Да је тако, господо, ево доказа.

Члан 5 у првобитној својој редакцији како је био поднесен Народној скупштини и како га је био одбор изгласао, а како сада није предат Скупштини у овом извештају, који нам је данас раздат, гласи овако: «Ако веровник још нема довољно обезбеђења за своју тражбину, а дужник сам неће да му то да, веровник може тражити обезбеђење залогом судским путем, без обзира да ли је такво обезбеђење уговорено или није. Трошак евентуалне парнице и извршења прибарајаће се главници».

Шта значи, господо, ово? Ово значи да онај фискални мањак који треба Министру финансија да попуни државни буџет од 800 милиона динара, да хоће да се утера у државну касу на терет тога сељака. (Чује се: Није тако!) Тако је, господине, узмите па читајте, па ћете видети да је тако! И када сам ја ову приметбу учинио Господину Министру пољопривреде, он ми је казао: Немате права да говорите, јер нисте члан одбора. Повикала је на мене већина чланова одбора у томе моменту, када сам ја хтео једну очиту погрешку и неправду да исправим. Није ми се то дало. Знајте, господо да овде законодавац за овај законски предлог није господин Видовић, него господин Ајзнер, који је казао да се приликом доношења овога закона није водило рачуна о србијанским законима. Па зар, господо, смео још да се делимо на покрајине, зар сме један законодавац и редактор закона да не познаје законе у свима нашим покрајинама? Несумњиво да не сме.

Морам са овога места да констатујем једну жалосну чињеницу, да сви закони које смо до сада градили, нисмо их градили ми као Народна скупштина, него их је радио један човек. Зато нам и јесу овакви закони. Увек се нешто ради на брзину и хитање, па зато и немамо добре законе.

Господо, ја хоћу само да кажем неколико речи о мањкавости овога закона, у његовој члану 2, где су већина чланова одбора одвојили своје мишљење. Ја ћу да кажем да овај закон овакав какав је, он није добар. Он је имао намеру уместо сељака да помогне, да му одмогне. Дозволите ми да га побијам са правничке тачке гледишта и да вам кажем какав ће ефекат овај закон да произведе.

Ја ћу почети прво од члана 1, јер према овој редакцији члан 1 остаје потпуно у важности. (Чује се: Није ово специјална дебата!) Дозволите да ја имам право да изнесем своје мишљење као народни посланик о овој закону како ја налазим. Дакле, господо, у члану 1 поред оних обавеза дужника остају у обавези и даље јемци. И знате шта се ради ту? Један поверилац по закону има права да се обезбеди на све јемце, али има права и да г. Марковић обезбеди се данас на једног, сутра на другог и т. д. И знате шта се ради тиме? Поред таксе што сељак плаћа на једну меницу од 1000 динара дуга плаћа 15 динара трошкова за забрану, плаћа 3% интереса, па плаћа папирну таксу и плаћа адвокатске трошкове по правилнику о адвокатима. Замислите сада да се ти сви трошкови пењу до 500 динара а сељак дугује једну хиљаду динара. Боље је онда да бар тих 500 динара иде на отплату дуга а не на таксе држави и адвокатима.

Што се тиче члана 2 пошто су сва одвојена мишљења код овога члана то ја само хоћу примером да вам кажем како је он штетан. Узмемо једног дужника који има имање од 100.000 динара и да он дугује 70.000 динара. По постојећем закону који важи треба да плати 10% интереса. Према досадашњој пракси како се показало једно имање чија је вредност до 100.000 динара не може да да већи приход и то бруто приход више од 6.500 до 7.000 динара. Како ће тај човек сада да плати тај дуг кад на том имању нема већег прихода? Од чега ће он да живи и његова породица? Шта спремате онда од тога човека? Не спремате добра грађанина.

То су те мане поред оних осталих о којима су предговорници говорили.

По члану 3 треба да видимо како је он предложен. Молим г. г. правнике да прочитају тај члан 3 и да виде шта се хтело овим чланом? Хтело се то да се стварају спорови. Ја сумњам да би један правник био у стању овакав пропис да пропише. (Жагор и приговори). Ја говорим са јасним чињеницама и увек сам у стању да потврдим ово што кажем. Имате једног дужника сељака и по прописима банака у унутрашњости, сваки сељак поред дужника треба да има два јемца са села и два из чаршије. А тај други из чаршије он је обично и члан управног одбора. Знате шта ће се сада десити? Десити се то да онај члан управног одбора банке кад му земљорадник донесе меницу, он неће да је прими него ће да користи овај законски пропис; неће му потписати меницу и онда ће се стварати спорови. Овај законски пропис не предвиђа ко ће плаћати ове трошкове? То је једна аномалија где можете наћи два човека једнака, а овде је речено кад није исти онда једнаке вредности. Међутим два човека немате једнака.

Овај чл. 3 је много опаснији, јер ће дати могућности да се увек за сваки случај појави спор, и ми ћемо 21 децембра имати 800.000 спорова, колико дужника; толико и спорова. Кад имате, господо,

такво стање ствари, онда се овим законом не штити земљорадник.

Да пређем на чл. 4 тачку 2. Према данашњим прописима и пракси коју смо имали, код мораторијума се никад не тражи да се нешто плати. И то овај закон треба да предвиди; а он задржава све те ствари, које су требале да испадну. На тај начин треба ствар решити. (Жагор). У Француској имамо исти овакав законски пропис, који одговара чл. 4 тач. 2 овога предлога, то је тзв. сомасијон, али он не ствара дужнику трошкове, већ се тамо држава постарала да има своје чиновнике, који оду дужнику кући и констатују чињеницу: да ли он признаје дуг или не, па ако не признаје, онда се тек праве трошкови. (Жагор).

Ја сматрам, господо, да је Краљевска влада имала могућности да заштити повериоце и дужника и да не ствара само излишне трошкове, и то путем прећутне хипотеке на имању сељака. Требало би да се позову сви повериоци у суд где живе земљорадници и да се направи списак дужника, па ако хоће дужник да отуђи своје имање, он то не може да учини све док не докле не регулише своје дуговање. На тај начин се, господо, не стварају никакви трошкови дужника, а заштићују се интереси повериоца.

Мој би предлог био, господо, овај: да се овај законски пројект врати у одбор, али ја тражим један нарочити одбор, јер сматрам да овај одбор више није надлежан за решавање, јер је овај одбор који је ову ствар решавао, био привремен. Он је свој посао свршио и сада би имао да дође нови одбор.

Пошљерседник Др. Коста Поповић: Има реч г. Ставра Триковић у име групе.

Ставра Триковић: Господо посланици, и у ранијим парламентима Владе су често пута за свој неуспехе бацале кривицу на опозицију. Свагда су говориле како им опозиција не да да раде и како нису могли да изведу оне ствари, које су желеле да изведу. За те неуспехе никад или можда само један део примале су на себе, а други су одбацивале од себе. Онда су можда тадашње владе имале и донекле права, јер је опозиција понекад прелазила границе допуштености и није давала да се пређе на дневни ред: Стављајући које каква питања одлазило се толико далеко да се у већини случајева није могло приступити дневном реду.

Али данашња Влада, којој, можда, нема ни једне равне у Европи, једна потпуно хомогена Влада, једна Влада, која има толики клуб, за који каже да је хомоген, на кога ће та Влада сада бацити ту своју кривицу? — На опозицију? — Не! Ако има опозиције, она је и сувише мала, иако је има, она је и лојална и не смета јој баш ни мало. Господо, ако су пређашње Владе могле бацати кривицу на опозицију, данашња Влада, вероватно, може да се позове на то, да је омета баш сам њен рођени клуб. Тај клуб данас представља око 290 чланова. Владина већина, која представља једну такозвану странку ЈРСД или, као што је рекао један Нишлија а, б, ц, д, у ствари, није странка, јер још нигде није организована. (Др. Никола Пикић: Како није организована!) Има више од половине, где није организована. (Један глас: Је ли организована у Кичеву?) Не бришите се за то. Дакле, ето такав један клуб, који треба да представља једну странку, он је данас не представља. У томе клубу видимо и данас разнолике елементе. Кад бисмо ми овај да-

нашњи клуб тако звани ЈРСД могли помоћу хемије да аналишемо, дошли би до такве анализе, чији би резултат био: толико радикала, толико демократа, толико самосталних демократа, али ни мало оних, који су на идеји од шестог јануара дошли овде у Скупштину. (Граја). И онда, господо, немојте се чудити, што се сваки пита и што ће неминуовно настати тај процес распадања. То, господо, мора бити. Оваквим радом, како се данас ради, (Жагор) и каква је данас искреност влада међу вама, ништа друго неће бити него ће то морати само по себи да се догоди. Господо, вас који сте дошли на ту идеју, која, тврдим са овога места, да је била, у истини, спасоносна за земљу и њену будућност, слабо има, који сте се задржали при тој идеји. (Један глас: Какве то везе има са овим законом?) Ми, који смо изишли из тога клуба, морали смо то учинити, јер нисмо могли да се сложимо са оваквим радом, нисмо могли посматрати те свакодневне међусобне размјерице и да сносимо одговорност за рад који ви чините.

Слушао сам мало пре овде говорнице, који су болећива срца за нашег земљорадника, а наш јадан земљорадник још није осетио ту болећивост. Још приликом првог састанка нашег, у целој овој Скупштини говорило се: да је требало донети закон, који ће да заштити нашег земљорадника у погледу његовог плаћања. И шта је било, господо? Донет је тек 19 априла и то је било једно недоношче тога закона, јер тада није био у питању само земљорадник, него смо морали да водимо рачуна и о другим слојевима нашег народа. И тај закон као недоношче, ограничено се на шест месеци. И за тих 6 месеци сва господа, која су данас говорила и говорила у прилог нашег земљорадника, да су за тих 6 месеци потерала Владу да донесе тај закон, без бели, не би данас дошло до продужења овога закона. Шест месеци, господо, и друга два месеца, то су осам месеци, и сада доносите један законски пројекат који каже: да ће закон важити све дотле, док се не донесе један нов закон а тај закон иде у бесконачност. И вато, господо, клуб наш, у име чије дајем ја једну изјаву, донео је овакву одлуку:

„ИЗЈАВА ЈУГОСЛОВЕНСКОГ НАРОДНОГ КЛУБА“

Ценећи данашњу тешку ситуацију у којој се наша земља услед привредне кризе налази, ми тражимо да се у најкраћем року донесе закон, који ће регулисати кредитне односе свих привредних слојева народа, а нарочито земљорадника.

У знак протеста на нерад Владе и њеног клуба, који не схватају довољно озбиљно стање у коме се налазимо, Југословенски народни клуб гласаће против овога законског пројекта, јер исти не одговара правим интересима земљорадника и осталих привредника“. (Пљескање).

Последица седнице Др. Коста Поповић: Господо, ову седницу прекидам за после подне у 4 и по часа. Говориће г. Министар пољопривреде о овом законском предлогу.

Седница је прекинута у 13,15 часова.

— Наставак седнице у 17 часова. —

Претседник Др. Коста Кумануди: Настављамо седницу. Има реч Г. Министар пољопривреде г. Јурај Деметровић. (Долазак Министра г. Деметровића на

говорничку трибину поздрављен је бурним пљескањем.)

Министар пољопривреде: г. Јурај Деметровић: Господо народни посланици! Тешке прилике југословенског сељака нагнале су нас да смо донели први Закон о заштити земљорадника 19 априла о. г. Тај Закон, као што знате, добио је обавезну снагу 20 априла. Те исте тешке прилике нагнале су нас да донесемо други Закон о заштити земљорадника од 19 октобра, који је добио обавезну снагу са 20 октобром. Прилике, нажалост, нису се измениле и јединоушно је мишљење у целој нашој јавности да се заштита земљораднику мора дати и мора да се тај режим заштите продужи. Ви, господо, знате да је предвиђено да се донесе један, назовимо га тако, дефинитиван закон, који ће имати да регулише питање отплате земљорадничких дугова. Али, како знате, тај посао није се могао свршити до онога рока који је био предвиђен и у првом и у другом Закону. Подносиће други Закон Влада је предвидела да се не утврђује рок докле ће тај закон да важи, имајући на уму тешкоће око доношења тога Закона, које тешкоће извиру одатле, што је то сложено питање и што би проблем решења његовог тражио улажење сваког појединог члана односног одбора и Народне скупштине у суштину ствари, да би се могло ово питање правилно решити. Како је рок о решењу на измаку, поставља се питање шта треба сада провизорно предвидети да не би југословенски сељак остао без икакве заштите. Ту су биле две могућности. Једна је могућност била да се продужи стари првобитни Закон од 19 априла са његовим изменама од 19 октобра или да се тај Закон продужи са извесним изменама и допунама.

Краљевска влада изјавила се спремном и вољном да прими и једну и другу солацију. Али, господо, факат је тај да се старим Законом нису били многи и многи задовољни у нашој држави.

Ја, на жалост, морам да констатујем да се данас тај Закон назвао „недоношче“. А ми међутим треба да се упитамо шта би било да тога Закона није било. Какве би прилике наступила у том случају и ко би могао да понесе одговорност за оно зло које би било задесило наше село. Ми смо у априлу онај Закон доносиле из нужде, јер се морало спречити зло које је претило нашем земљораднику. Али, како рекох, приговори су се дизали да тај Закон не може да задовољи у сваком погледу. Томе Закону приговарали су и дужници и веровници. Дужник му је приговарао због тога у првом реду да се новчани заводи не држе оне одредбе које максимира камату за сељака, а како знате у другом Закону ми смо предвидели одредбе према којој смо гарантовали на бољи начин да ће се те одредбе поштовати. Дужник је приговарао томе што су новчани заводи, поверници утуживали своје тражбине и на тај начин наметали велике трошкове дужнику, а утуживали су због тога што по правним прописима, то је био једини начин у многим крајевима да се могу обезбедити за своју тражбину. Веровници, господо, приговарале су томе да дужници земљорадници не одговарају својој обавези како је у Закону предвиђено. Стари Закон у своме § 3 предвиђа за случај утужења, да утужена камата може да буде највише 6%, а за случај пролонгирања камата може да буде највише до 10%. Али санкције није Закон у том погледу предвидео, и онај који није регулисао своју обавезу, који не

плаћа, био је заштићен на тај начин, што се није могло вршити против њега јавна принудна продаја или овршна драјба. Сад, господо, расправљајући о томе на који начин треба један провизорни режим уредити дошло се је до тога да треба сва та питања обухватити и тражити могућност како би се у једном провизорном закону сва та питања решила. Иницијатива за донешње таквог закона, закона који се заснива на старом закону али се он мења и допуњује на овај начин произашла је у Народној скупштини у предложеном предлогу г. Др. Видовића и другова. Тај закон морао је дакле да обухвати сва та питања. Али претходно морало се осигурати да ли ће тај закон у одређеном року моћи да прође кроз Народно претставништво. Ја, господо, морам овде да констатујем да је већина Скупштинског одбора који је расправљао овај законски предлог са претставницима Клуба Сенатора, распрасио целу ту материју и тамо је постигнут споразум у том правцу да се не доноси продужење старог закона, јер такав је мисао данас било набачена овде у Народној скупштини, него да се стари закон измени и допуни на овај начин, како је сада пред вама. На тај начин једино, господо, може се осигурати да се продужи Закон о заштити земљорадника, јер је то утврђено по споразуму између претставника Народне скупштине у Сенату.

Мислим, господо, да је важно да то истакнем тога ради да укажем на дужност и обавезу нашу да тај посао свршимо онако како је то уговорено. То подвлачим нарочито због тога што су данас изношена мишљења и подношени предлози, који у суштини дирају у сам овај нови законски предлог и према томе, господо, мења се цела она основа, која је била уговорена и за коју је већ постигнута сагласност да ће моћи да се спроведе не само кроз Скупштину него и кроз Сенат.

Према томе, господо, поставља се сада питање: хоћемо ли да донесемо продужење заштите земљорадника тако да од 21 децембра буде у истини он и надаље заштићен, или нећемо. Може, господо, да се не свиђају појединци неке одредбе; али овде је у питању целина: хоћемо ли заштиту да донесемо или нећемо; хоћемо ли да је донесемо, па ако она и не буде идеална и ако не буде одговарала жељама и расположењу сваког посланика, него да донесемо заштиту како било да било, — или да ризикујемо да не буде никакве заштите. Тако се, господо, питање поставља и ја вас молим с тога гледишта да приступите решавању овог законског предлога, и због тога вас молим да овај законски предлог прихватите и у начелу и у појединостима, јер само на тај начин можемо бити сигурни да до 20 о. м. можемо овај законски предлог спровести и кроз Сенат.

Сад, господо, ја сам видео у току данашње дискусије да има извесних тешкоћа које потичу отуда што се довољно не познају прописи овог новог законског предлога. И ако је господин известилац већ дао приказ овог новог законског пројекта, неким ми буде допуштено да се и ја осврнем на поједине прописе који су садржани у њему, јер мислим да ће то допринети правилном оријентисању свих чланова Народне скупштине.

У првом реду имам да истакнем, господо, то да се у овом законском пројекту проширује круг заштићених земљорадника. То значи да се земљо-

радници дужници заштићују и према оним новчаним установама према којима по досадашњем законодавству нису били заштићени; а то је према Привилегованој аграрној банци, према Држ. хип. банци, и према комуналним и регулативним штедионицама и према земљорадничким задругама. Остаје изузета Народна банка, као што је то и раније било и то због тога што Народна банка има своју специјалну функцију, предвиђену на основу двостраног уговора који не можемо једнострано да мењамо. Њена је функција старање о народном новцу, а та је функција њој поверена на основу специјалног уговора. — Затим се, господо, у пројекту задржава, као што је било и у старим законима, да се одлажу све јавне принудне продаје или овршне драјбе за све старе дугове учињене до 20 априла 1932 године. У старим законима, господо, предвиђено је било, као што сам и раније казао, да је максимирана камата за утужене трајбине 6%, а за пролонгиране 10%. Овај законски пропис остаје у потпуности. Донуђен је у том погледу, а то се управо може назвати једном санкцијом за извршење старог закона, да се камата мора да плати.

То значи у ономе случају где је трајбина утужена дужник ће морати да плаћа камату највише 6%, онде где се она пролонгира тамо ће морати да плаћа највише 10%. И само за тај случај, за наплату тих камата може да се наставља и да се тражи принудна продаја покретног или непокретног имања. Али је зато у овоме законском предлогу предвиђено то да она камата која досад није регулисана, која до сад није плаћена, да се она капиталише, тојест она се прибараја главници дуга. Према томе не долази дужник у тај положај да се од њега сада тражи за не знам које протекло време наплата камате и због тога да се може против њега вршити драјба, принудна продаја, него, господо, до доношења овога закона сва неплаћена стара камата прибараја се главници дуга, а камата од сада почиње да тече и ту камату ће земљорадник имати да плаћа даље. Да изнесем, господо, како то на пример изгледа.

Менице се регулисавају тромесечно. То значи да је један дужник дужан да регулише меницу на тај начин да унапред плати камату за 3 месеца. Ако је трајбина утужена, и износи од 6%, ако није утужена 10%. Али он не мора да плати нити 6% или 10%, него за тромесење има да плати у првом случају 1 и по% а у другом случају 2 и по%.

Овај закон је, господо, провизоран, један привремен закон, који има да важи до доношења новог закона о заштити земљорадника и о сређивању кредитних односа у земљи. Према томе, ми можемо да рачунамо са тим фактом да ће у првом уговореном року дужник бити у том положају да одговори својој обавези. Ја мислим, позивајући се на оно што сам раније рекао, да и ово није ништа друго него једна санкција за прописе који постоје у старом закону и да ће према томе земљорадник ипак моћи, како тако, да одговори тој својој обавези и да на тај начин неће бити земљорадник изврнут неприликама које би следовале, принудној јавној продаји.

Осим тога земљорадник ће имати још једну даљу погодност о којој говори овај законски предлог. Ја сам раније споменуо оне жалбе које стижу из народа због великих трошкова који се утужењем трајбине намећу дужнику земљораднику. По овоме законском предлогу ако дужник одговори сво-

joj obavezni u pogledu plaćanja kamate, a verovnik utужи тражбину ради свога обезбеђења, troškovi padaју na verovnike, a ti troškovi redovno su mnogo veći, nego što je ova obaveza koju zemљoradnik ima, na ime da plaća godišnje kamatu maksimalno do 10%. Prema tome, to je jedna nova zaštita za zemљoradnika, koja za њега раније није била предвиђена.

Isto tako ima, gospodo, još i ova одредба: ako je verovnik već довољно обезбеђен па ипак тражи путем суда ново обезбеђење, суд може да га одбије у томе, да би заштитно дужника и да би спречио гомилање његових трошкова.

Даље постоји још један такав пропис који се састоји у томе да земљорадник може да регулише своју обавезу и на тај начин да код суда депонује меницу и одговарајући износ максималне камате. На тај начин он је својој обавези задовољно.

Ви, gospodo, врло добро знате да су и у том погледу долазиле жалбе из народа, да поједини повчани заводи неће да примају камату у износу како то закон предвиђа. Сада је и у том погледу дужник осигуран, да ће моћи своју обавезу да регулише и да се на тај начин неће извржавати новим трошковима.

Gospodo, oве поједине одредбе, које сам цитирао, то су све одредбе, које су у вези са чланом 2, против кога се данас у Скупштини говорило. Ми не можемо да изоставимо члан 2, или став други овога члана, јер тиме падају и чланови трећи и четврти, који су уско повезани са чланом другим, а то се у овим члановима и цитира. Према томе изостављање члана другог значило би рушење читавог система овога законског пројекта. Када би ишли да решавамо то питање на тај начин да изоставимо овај члан, онда би се морали сами вратити на то, да одустанемо од доношења оваквог Закона какав је пред вама и онда би морали тражити решење на бази простог продужења старог закона о заштити земљорадника. Међутим та алтернатива, која је постојала приликом решавања о томе питању, та је алтернатива отпала, и, како сам споменуо, споразум је постигнут да се стари закон продужи са оваквим изменама и допунама, а те су све у вези међусобној и оне сачињавају суштину читавог овог законског предлога.

Има још једна одредба у овоме законском предлогу, која је такође врло важна и од користи по земљорадника, а та је одредба о новацији дуга. Омогућено је и предвиђено како ће се моћи доказати да је уистину један дуг стари дуг, учињен пре двадесетог априла и да он није постао нов дуг. Ви знате да и у том погледу има спорова и нарочито много жалби из народа, да се није законска одредба у томе погледу респектовала, па да су се многи стари дугови, учињени пре 20 априла, претварали у нове дугове после 20 априла. И то је сада предвиђено и даје се могућност да се установи да је уистину то стари дуг, учињен пре 20 априла.

У самом закону предвиђено је, и то у закону од 19 октобра, какве казне имају да поднесу они, који не би респектовали одредбе о камати или опште одредбе овога закона. Ми смо се тим питањем санкција бавили онда, и онда је решено онако како је Народна скупштина нашла да је потребно, да би се заштитно земљорадник што више.

Ја сам изнео ове напомене и учинио ову анализу законског предлога због тога, да би објаснио поје-

дине одредбе тога закона, јер у браини, у којој доносимо тај закон, не може се замерити да свако није одмах учинио све те прописе, и зато мислим да је било нужно да ове ствари објасним.

Gospodo, било је данас још критика против овога законског пројекта. Ја разумем претставнике опозиције, који из политичких разлога изјављују да ће гласати и у начелу и у појединостима против овога законског предлога; ја разумем тај политички аргуменат, али морам ипак да кажем, гласајући из политичких разлога, они се стварно декларишу против заштите земљорадника. (Одобравање и плесак код већине, граја и протести код мањине.)

Да су се господа задржала само на чисто политичкој мотивацији још би могла њихова теза да буде исправна, али се господа нису задржала само на чисто политичкој мотивацији, него су такођер узимали разлоге што нису задовољни са садржином самог законског предлога. Ја сам рекао, gospodo, не ради се данас о томе да ли је један параграф овакав или онакав, да ли одговара расположењу појединца у овом или оном правцу, него се ради о факту да треба заштитити земљорадника од 21 децембра. Господа која говоре данас против закона и проглашују га недonoшчетом, та су господа за тај закон у априлу месецу гласала и према томе та господа су променила своје мишљење, а није већина променила своје мишљење.

Gospodo, набацује се питање доношења дефинитивног закона. Један говорник опозиције оптужује Владу да она изиграва регулисање селачких дугова. Gospodo, најбољи доказ да влада не мисли тако јесте у томе, што је Влада поднела свој законски предлог. Али, како сам на почетку рекао, материја је толико сложена, проблем је тако велики, то се најбоље показује по томе што су другови посланици у скупштинском одбору морали да раде преко месец дана на овом законском пројекту да би могли поднети извештај Народној скупштини о њему. Није, gospodo, то питање такво да се може преко ноћи да реши и нема никога који може да каже да познаје толико прилике и да је толико упознат с тим проблемима и да је он толико, извините на израу, толико паметан да може то питање тако брзо и на тако лаку руку да реши. То су ствари које се могу да говоре пред неупућенима али након рада који су Народна скупштина и њени одбор уложили у испитивање и проучавање тога законског пројекта не може да се каже да овде постоји некакво изигравање, не може да се каже да се сасвим озбиљно не ради на решавању тога проблема. И да Влада не изиграва никога најбољи је доказ то, што је извештај пред вама и Народна скупштина имаће могућсти да тај закон претресе у оном времену колико она најје за потребно да би могла донети правилито решење. Жеља је Краљевске владе да се то питање што пре дефинитивно реши. Ми сви, gospodo, врло добро знамо како је потребно у томе питању што пре донети коначно решење, не оставити то питање отворено. И колико је до Краљевске владе, она ће настати, у споразуму са Народном скупштинском да се то питање што пре претресе и да се донесе одлука по извештају одбора који је проучавао закон о заштити земљорадника.

Gospodo, на крају да истакнем још ово. Ми у току ове године, која је на измаку, били смо непрестано у ставу одбране. или ако хоћете у ставу од-

бране egzистенције нашег земљорадника. (*Милош Драговић; Лепо сте га удесили!*)

Председник Др. Коста Кумануди: Молим г. Драговића да не упада г. говорнику у реч.

Министар пољопривреде Јурај Деметровић: (наставља): Ако сврнете поглед на прилике које су владале у нашој пољопривреди или боље рећи на неприлике које су задесиле нашег пољопривредника, онда ћете видети, господо, да су за нама били врло тешки моменти које смо пребродили. Почевши од пролећа са оним снегом, па после са поплавом, па са рђом на пшеници, са скакавцима, па после са сточном заравом (чује се: па са пацовима!) па са падом цена, јасно је да је читав наш рад био око тога да нађемо начина да одбранимо земљорадника, да га одржимо и да му помогнемо, те се тако мислим морају да схвате и одредбе овога закона који Скупштина доноси по трећи пут, као тежиња да га заштитимо у његовој egzистенцији и да му сачувамо његов кров над главом. Жалосно је, да су тешке економске прилике биле такве да на место да узмогнемо корачати у напред, у место да предузимамо потребне мере и чинимо инвестиције, које би више унапредиле нашег земљорадника, ми смо морали да се боримо за његов опстанак и да се боримо да му одржимо живот. Ми можемо да констатујемо да има нерасположења и незадовољства због тога што нисмо могли више да учинимо за земљорадника, али видите, господо, кад је у питању да се спасе земљорадник, онда можемо бити ипак задовољни да смо га спасли. Пољопривредника можемо да непоредимо са оним који стоји на насипу коме прети вода и који хоће бујица и страховита поплава да разруши, а ми утврђујемо насип, поправљамо га и кршимо, да га одржимо и спасемо несрећу. То је господо, наш посао био који смо вршили читаву годину дана и он се своди на то да живот и кров земљорадника одбранимо. Ја то истичем због тога да не би неко помислио да доносећи овај закон изводимо неку велику реформу. То нико не мисли, него све то што чинимо радимо само да заштитимо земљорадника који је основ наше државе.

Господо, на крају још имам дужност да вам саопштим један амандман Краљевске владе уз овај законски предлог. У вези дискусије која је била вођена данас овде, у којој се нарочито приговарало члану 2, можда ће се указати потреба приликом извођења овога закона, да се донесу још неке мере и одредбе. Са друге стране, господо, потребно је да предвидимо извесна овлашћења за оно кратко време у коме овај закон има да траје. Потребно је то, јер не знамо која све питања могу да скоро искрену. Има извесних питања која ће се наметнути и тражити хитно решење и да би се та питања могла да реше, а то су све питања економске нарави, потребно је да се и за решење тих питања предвиде извесна овлашћења.

И у договору, господо, са скупштинским одбором који ће се састати по том питању и да би баш могао тај предлог да дође пред тај одбор, ја сам тако слободан да вам у име Краљевске владе предложим да се у овај законски предлог унесе нови члан 6 који ћу прочитати, а да досадашњи члан 6 буде члан 7 а члан 7 буде члан 8. Према томе нови члан 6 требао би да гласи овако:

„У циљу доношења потребних мера ради олакшања економских прилика у земљи моћи ће Мини-

старски савет на предлог надлежних Министара донети уредбе са законском снагом и са роком трајања најдаље до једне године. Ове уредбе које ступају на снагу од дана обнародовања подносиће се Народном претставништву одмах на сагласност.“

У томе предлогу, господо, видите да се не иде затим да се нека економска питања решавају дефинитивно, да то буду неки стални закони, јер се предвиђа рок трајања за те уредбе. Значи да се оно што је привремено и што тражи хитно решавање може да сврши тим уредбама до једног извесног рока. Осим тога предвиђено је подношење сваке такве уредбе на сагласност Народном претставништву, а према томе то је гаранција да се неће учинити ништа што би било против расположења Народне скупштине. Ви добро знате, господо, колика су важна економска питања покретана овде у Народној скупштини и у самом скупштинском одбору, и могуће је да ће се та питања морати решавати што скорије, управо док важи тај закон а до доношења новог закона. Ја мислим да је потребно да ту могућност, господо, предвидите и да не допустите да наступе такве прилике када ћемо жалити што нема сретстава да решавамо таква актуелна питања. Ја вас молим, господо, да примите овај законски предлог из изнетих разлога.

Председник Др. Коста Кумануди: По § 57 Пословника овај амандман упутићемо истоме одбору који је претресао и законски предлог. Предлажем да се тај одбор састане одмах и да још вечерас поднесе Народној скупштини свој извештај. Прима ли Народна скупштина овај предлог? (Прима). Предлог је примљен. Претрес у начелу је завршен. Сада ћемо приступити гласању у начелу. Гласаће се појединачно за и против. Молим г. секретара да изврши прозивку г.г. народних посланика.

Секретар Милан Мравље прозива народне посланике да гласају и они су гласали овако:

Аврамовић Бранко — за
 Ађић Анте — за
 Аксентијевић Александар — отсутан
 Алексић Коста — за
 Алиловић Шафир — за
 Анђелиновић Гргур Будислав Др. — за
 Антонијевић Душан — за
 Антуновић Јосип — за
 Аранђеловић Јован — за
 Ауер Људевит Др. — за
 Бабамовић Јордан — отсутан
 Бајић Сзалих — за
 Бајац Љубомир — за
 Бараћ Бранко Др. — за
 Батишић Јово — отсутан
 Бачић Стјепан Др. — против
 Бенко Јосип — за
 Бешировић Димитрије Р. — за
 Богдановић Исо — за
 Божић Милан — за
 Борисављевић Страхиња — отсутан
 Бркић Стјепан — за
 Брушија Радослав — за
 Будишин Стеван — за
 Буквић Александар — за
 Буновић Милан — за
 Ваљавец Стјепан — отсутан
 Варда Север — отсутан

- Васиљевић Стеван Д-р — за
 Величковић Миладин — за
 Вељковић Вељко — за
 Видаковић Витомир — за
 Видић Јеша Д-р — за
 Видовић Богдан Д-р — за
 Војиновић Јован В. — за
 Вошњак Богумил Д-р — за
 Вујић Димитрије В. — за
 Вукићевић Богић Д-р — за
 Гавранчић Отои Д-р — **отсутан**
 Гавриловић Ото — за
 Гајшек Карло — за
 Главички Божидар — **отсутан**
 Господнетић Фрањо — за
 Грајић Перо — за
 Грба Милован Д-р — за
 Грбић Емилијан — **отсутан**
 Грђић Васиљ — **отсутан**
 Грубановић Милан — за
 Грубер Фрањо Д-р — **против**
 Давидовић Витомир — за
 Даниловић Живко — за
 Деметровић Јурај — за
 Дервишић Ђулага — за
 Димитријевић Мита — **отсутан**
 Димитријевић Хаџи-Тодор — за
 Добровић Милан С. — за
 Добровољац Милан Ј. — за
 Доволенски Јован С. — за
 Додић Александар Така — **отсутан**
 Дошен Мирко Д-р — за
 Драговић Милош П. — **против**
 Дрљача Бранко — за
 Дрмељ Алојзиј — за
 Дубоковић Јурај — за
 Ђокић Ристо — за
 Борђевић Владимир — **отсутан**
 Ђурић Михаило — **отсутан**
 Елеговић Иво Д-р — за
 Живановић Милан — за
 Живанчевић Михаило — за
 Живковић Негосим Д-р — **отсутан**
 Живојиновић Душан М. — за
 Захарић Чедомир — за
 Зельковић Бошко — за
 Земљић Јакоб — за
 Ивандекић-Ивковић Мирко Д-р — за
 Иванишевић Петар — **отсутан**
 Иванчевић Душан — **отсутан**
 Илић Срђа Милан Д-р. **отсутан**
 Исаковић Миливоје Ђ. — **отсутан**
 Исаковић Мито — за
 Јанковић Велизар Д-р — за
 Јевремовић Драгољуб Д-р — за
 Јевтић Животије — **отсутан**
 Јевтић Милутин Ал. — **отсутан**
 Јевтић Михаило Р. — за
 Јевтић Радован — **отсутан**
 Јелић Милутин — за
 Јеличић Божа Ц. — за
 Јеремић Живојин — за
 Јован Андрија — за
 Јовановић Александар — **отсутан**
 Јовановић Бока — **отсутан**
 Јовановић Јова — за
 Јовичић Добросав — за
 Кадић Хусеин — **отсутан**
 Кајмаковић Омер — за
 Каламатијевић Михаило Р. — за
 Кандић Јовиша К. — за
 Катић Милош — за
 Каћански Стеван — за
 Кешељевић Никола Д-р — **против**
 Клинци Антон — **отсутан**
 Кнежевић Ловро — **против**
 Кнежевић Стјепо Д-р — **отсутан**
 Ковач Анте Јб. — за
 Ковачевић Драгутин Карло — за
 Кожуљ Марко Д-р — за
 Којић Драгутин Д-р — за
 Коман Албин — за
 Костић Драгутин Д-р — за
 Костић Милорад Ј. Д-р — **отсутан**
 Краљевић Драган Д-р — за
 Крамер Алберт Д-р — за
 Крафт Стеван Д-р — **отсутан**
 Крејчи Антон — за
 Крстановић Ристо — за
 Крстић Владимир — **против**
 Крстић Милутин — за
 Крстић Михаило В. — **отсутан**
 Крстић Симо — **отсутан**
 Кузмановић Лазар К. — **отсутан**
 Кујунџић Андрија К. — за
 Кујунџић Богољуб К. — за
 Кумануди Коста Д-р — **претседава**
 Кунтарић Анте Д-р — за
 Куњашић Јоахим — **отсутан**
 Куртовић Војко — за
 Куртовић Шукрија — за
 Лазаревић Милован М. — за
 Лазаревић Тодор Д-р — **отсутан**
 Лазаревић Теодосије К. — **отсутан**
 Лазаревић Филип С. Д-р — за
 Леушић Ђуро Д-р — за
 Лисавац Младен Д-р — за
 Лончаревић Иван Д-р. — **против**
 Лончар Иван — за
 Лончар Станко — за
 Лукић Живан Д-р — **против**
 Лулић Петар — за
 Макара Дако — за
 Максимовић Божидар — за
 Максимовић Стјепан — за
 Маланец Владо Д-р — за
 Маринковић Војислав Д-р — **отсутан**
 Марјан Ђуро — за
 Марјанац Симо — за
 Маркић Фрањо — **отсутан**
 Марковић Миленко Д-р — за
 Марковић Милорад П. — за
 Марковић Никола — **отсутан**
 Марковић Петар К. — за
 Мastroвић Анте Ф. — за
 Матица Павао — за
 Матић Бока Н. — **отсутан**
 Мацековић Матија — **отсутан**
 Машић Марко — за
 Метикош Милан Д-р — **отсутан**
 Мијић Милан Ђ. — **отсутан**
 Милетић Вјекослав Д-р — за
 Милетић Владислав — за
 Милошевић Гавро — за

- Милошевић Младен П. — за
 Милутиновић Милинко Р. — за
 Милутиновић Милорад Ђ. — ва
 Мисирлић Јован Т. — против
 Митровић Јован Р. — за
 Михаиловић Илија П. — за
 Михаиловић Светислав Д-р — за
 Мовер Ханс Др. — ва
 Мохорић Иван — отсутан
 Мравље Милан — ва
 Мулалић Мустафа А. — за
 Најдорфер Мирко — ва
 Недељковић Урош П. — за
 Никић Никола Д-р — против
 Никић Федор Д-р — за
 Никодијевић Аранђел Д. — ва
 Николић Бранко Д-р — отсутан
 Нинковић Трипко — отсутан
 Нуић Петар Д-р — отсутан
 Њамцул Ранко Д-р — за
 Обрадовић Алекса Ј. — ва
 Остојић Буру Д-р — за
 Павлич Алојзиј — против
 Палечек Иван Д-р — за
 Парабуђски Ђорђе — отсутан
 Паранос Шпиро Ф. — отсутан
 Пахерник Фрањо — ва
 Патриогић Љуба — за
 Перић Матеј Д-р — ва
 Перић Миливоје Ђ. — за
 Перић Нинко Д-р — за
 Перко Драгутин В. — отсутан
 Петковић Милан — за
 Петовар Ловро — отсутан
 Петрак Никола — за
 Петричић Живко Д-р — за
 Петровић Марко — за
 Пешић Милутин — ва
 Пивко Људевит Д-р — за
 Пиштелић Славко А. Д-р — за
 Погачник Виктор — ва
 Поповић Димитрије Он. — отсутан
 Поповић Добривоје Гер. Д-р — отсутан
 Поповић Душан — за
 Поповић Јефтимје — ва
 Поповић Коста Д-р — за
 Поповић Милан В. — ва
 Поповић Милан Д-р — за
 Поповић Светислав Д-р — ва
 Прањак Недељко — за
 Прека Никола — ва
 Прекоршек Иван — ва
 Принцип Јово — за
 Прша Шиме Д-р — ва
 Пустослемшек Расто — ва
 Пуцель Иван Ј. — за
 Радивојевић Лазар Љ. — за
 Радић Иван — ва
 Радовић Саво Д-р — отсутан
 Радоњић Милан — за
 Радоњић Милан — за
 Рајић Тоша Д-р — за
 Рако Јанко Д-р — отсутан
 Рапе Стане Д-р — ва
 Рорбахер Јулијан Д-р — за
 Савић Аранђел П. — отсутан
 Савић Сава В. — за
 Савковић Илија — отсутан
 Санто Гавро Д-р — за
 Сарачевић Раденко — ва
 Секулић Милан Д-р — за
 Селић Јоца М. — против
 Селмановић Алија — ва
 Симић Милорад — отсутан
 Симвовић Александар М. — отсутан
 Смиљанић Тома Д-р — за
 Сокић Милоје М. — за
 Соколовић Никола — за
 Спасовић Вукашин — за
 Спахић Владо — за
 Спиндлер Вјекослав — за
 Спинчић Вјекослав — отсутан
 Сршкић Милан Д-р — за
 Стажић Јосип — против
 Стајковић Никола — за
 Станић Андра — отсутан
 Станишић Владимир Д-р — ва
 Станојевић Драгомир М. — за
 Станојевић Милутин — отсутан
 Стевановић Живојин Ар. — отсутан
 Стевановић Милан — ва
 Степанов Миливој — ва
 Степановић Милан Р. — за
 Стефановић Игњат — отсутан
 Стијић Милан Д-р — ва
 Стојадиновић Милослав Д-р — за
 Стојковић Милан Ђ. Д-р — за
 Стошић Стаменко — ва
 Стрезовић Крста — отсутан
 Суботић Никола Д-р — отсутан
 Тадић Глигорије Д-р — за
 Теодоровић Војислав — отсутан
 Тешић Максим — за
 Толић Игњат М. Д-р — отсутан
 Томић Јакоб — за
 Томић Тодор Р. — за
 Топаловић Милан — за
 Торомановић Хасан — ва
 Трбић Василије — за
 Трбојевић Урош Д-р — отсутан
 Трифуновић Љубиша — за
 Тркуља Станко — за
 Трпковић Ставра К. — отсутан
 Ђирић Ђорђе — за
 Ђирић Стеван — за
 Ђуковић Милан — отсутан
 Узумовић Никола — отсутан
 Урек Иван — ва
 Урошевић Мирко Ил. — за
 Урукало Сергије — отсутан
 Фиданчевић Тома Д-р — отсутан
 Физир Виктор — за
 Фотирић Арса — отсутан
 Хајдињац Антон — за
 Ханжек Лавослав Д-р — за
 Хасанбеговић Авдо Д-р — ва
 Хођера Светислав В. — против
 Хрибар Никола — за
 Христић Бора — ва
 Цемовић Филип — отсутан
 Церер Антон — ва
 Ципушевић Методије — ва
 Чорбић Бранко — ва
 Чохаџић Хазим — за

Шарковић Тихомир — отсутан
 Шега Фердо — ва
 Шелмић Драгић М. — ва
 Шећеров Славко Д-р — отсутан
 Шилеговић Владимир — за
 Шифтар Стеван — ва
 Шнајдар Фрањо — отсутан
 Шуменковић Илија Д-р — за
 Шурмин Ђуро Д-р — отсутан

(После гласања.)

Потпретседник Др. Авдо Хасанбеговић: Изволите чути, господе, резултат гласања. Гласало је свега 224 нар посланика од којих су за овај законски предлог гласали 210, а против 14! Према томе објављујем да је овај законски предлог у начелу примљен. Сада би требало да пређемо на претрес у појединостима. Али пошто одбор није још завршио са својим извештајем о амандману поднетом од Краљевске владе, то ћемо ову седницу да прекинемо за 15 минута, и чим одбор заврши са претресом овога амандмана прећи ћемо на дискусију у појединостима. С тога Вас молим да се не разилазите.

(После одмора)

Потпретседник Др. Коста Поповић: Господа посланици, седница се наставља. Прелазимо на гласање у појединостима, по појединим члановима. Молим г. известиоца, да чита поједине чланове законског предлога.

Гласаће се седењем и устајањем. Она господа народни посланици који су за, седеће, а који су против, устаје.

Известилац Др. Богдан Видовић чита § 1 по извештају одбора.

Потпретседник Др. Коста Поповић: Прима ли Скупштина прочитани § 1. (Прима — Не прима!) Она господа народни посланици, који су за прочитани члан 1, изволеће седети, а који су против, изволеће устати. (Већина седи). Већина седи, према томе објављујем, да је прочитани § 1 примљен. (Узвици са левеце: Молимо, да се гласа појединачно!) Изволите чути члан 2.

Известилац Др. Богдан Видовић: чита § 2.

Потпретседник Др. Коста Поповић: Прима ли Скупштина прочитани § 2. (Прима — Не прима!) (Узвици са левеце: Тражимо да се о овоме члану гласа појединачно! **Милован Лазаревић:** Како је овај члан врло важан и треба да се зна, какво је мишљење господе народних посланика, како је који посланик заузео мишљење по овоме члану, ја молим, да се о овом члану гласа појединачно и молим десет посланика да ме помогну. (Узвици: Прима се! — Не прима се!).

Потпретседник Др. Коста Поповић: Стављам на гласање прочитани члан 2. Она господа народни посланици, који су за прочитани члан други, изволеће седети, а који су против, изволеће устати. (Протести од стране левеце. — **Милош Драговић:** Ми тражимо прозивку по Пословнику! Десет народних посланика прозивку траже). Они, који не прихватају члан други, нека изволе устати. (Мањина устаје. — **Милош Драговић:** Ви газите Пословник! — Граја).

По § 95 Пословника, у другој алинеји, само онда кад је сумњив резултат, приступа се поименичном

гласању. (Граја и протести на левици). Пошто је овде јасно, да се само мањина изјаснила против овога члана другог, објављујем да је већином гласова прочитани члан други примљен. Изволите чути члан 3.

Известилац Др. Богдан Видовић: чита § 3.

Потпретседник Др. Коста Поповић: Прима ли Скупштина прочитани § 3. (Узвици: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који су за прочитани члан трећи, изволеће седети, а који су против, изволеће устати. (Већина седи). Већина седи, према томе објављујем да је прочитани § 3 примљен, већином гласова. Изволите чути члан 4.

Известилац Др. Богдан Видовић: чита § 4.

Потпретседник Др. Коста Поповић: Прима ли Скупштина прочитани члан 4. (Узвици: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који су за прочитани § 4, изволеће седети, а који су против, изволеће устати. (Већина седи). Већина седи, према томе објављујем да је прочитани члан четврти примљен, већином гласова. Изволите чути § 5.

Известилац Др. Богдан Видовић чита § 5.

Потпретседник Др. Коста Поповић: Прима ли Скупштина прочитани § 5. Ко је против нека устане. (Већина седи). Објављујем да је чл. 5 примљен већином гласова. Изволите чути амандман код § 6.

Известилац Др. Богдан Видовић чита:

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

БЕОГРАД

Одбор за проучавање законског предлога о продужењу важности Закона о заштити земљорадника и о стављању на снагу појединих прописа Закона о извршењу и обезбеђењу, у својој седници одржаној 14 децембра 1932 год., проучио је амандман кога је Краљевска влада предложила да се унесе као § 6 у Закон о продужењу важности Закона о заштити земљорадника и о стављању на снагу појединих прописа Закона о извршењу и обезбеђењу.

Тим поводом Одбор предлаже да чл. 6 овога Закона гласи овако:

Чл. 6

У циљу доношења потребних мера ради олакшања економских прилика у земљи, моћи ће Министарски Савет на предлог надлежних министара доносити уредбе са законском снагом а са роком трајања најдаље до једне године. Ове уредбе, које ступају на снагу од дана обнародовања, подносиће се Народном претставништву одмах на сагласност.

Потпретседник Др. Коста Поповић: Прима ли Скупштина прочитани амандман као § 6? Ко не прима, нека устане. (Већина седи). Објављујем да је § 6 примљен већином гласова. Изволите чути даље.

Известилац Др. Богдан Видовић: § 6 извештаја постаје § 7, и он гласи: (Види извештај на крају).

Потпретседник Др. Коста Поповић: Прима ли Скупштина прочитани § 7. Ко не прима, нека устане. (Већина седи). Објављујем да је § 7 примљен већином гласова. Изволите чути даље.

Известилац Др. Богдан Видовић: § 7 постаје § 8, и он гласи: (Види извештај на крају).

Потпретседник Др. Коста Поповић: Прима ли Скупштина прочитани § 8? Ко не прима нека устане. (Већина седи.) Објављујем да је § 8 примљен већином гласова.

Пошто је претрес у појединостима завршен, прелазимо на друго коначно гласање. Молим гласо-кредара да изврши прозивку.

Секретар Милан Мравље; прозива посланике да гласају и они су гласали овако:

Аврамовић Бранко — за
 Ајић Анте — за
 Аксентијевић Александар — отсутан
 Алексић Коста — за
 Алиловић Шафир — за
 Анђелиновић Гргур Будислав Д-р — за
 Антонијевић Душан — за
 Антуновић Јосип — за
 Аранђеловић Јован — за
 Ауер Људевит Д-р — за
 Бабамовић Јордан — отсутан
 Баљић Салих — за
 Бањац Љубомир — за
 Бараћ Бранко Д-р — за
 Батинић Јозо — отсутан
 Бачић Стјепан Д-р — против
 Бенко Јосип — за
 Бешировић Димирије Р. — за
 Богдановић Исо — за
 Божић Милан — за
 Борисављевић Страхиња — отсутан
 Бркић Стјепан — за
 Брушија Радослав — за
 Будишин Стеван — за
 Буквић Александар — за
 Буновић Милан — за
 Ваљавец Стјепан — отсутан
 Варда Север — отсутан
 Васиљевић Стеван Д-р — за
 Величковић Миладин — за
 Вељковић Вељко — за
 Видаковић Витомир — за
 Видић Јеша Д-р — за
 Видовић Богдан Д-р — за
 Војиновић Јован В. — отсутан
 Вошњак Богумил Д-р — за
 Вујић Димитрије В. — за
 Вукићевић Богић Д-р — за
 Гавранчић Отон Д-р — отсутан
 Гавриловић Ото — за
 Гајшек Карло — за
 Главички Божидар — отсутан
 Господиетић Фрањо — за
 Грајић Перо — за
 Грба Милован Д-р — за
 Грбић Емилијан — за
 Грђић Васиљ — отсутан
 Грубановић Милан — за
 Грубер Фрањо Д-р — против
 Давидовић Витомир — за
 Даниловић Живко — за
 Деметровић Јурај — за
 Дервишић Булага — за
 Димитријевић Мита — отсутан
 Димитријевић Хаџи-Тодор — за
 Добровић Милан С. — за
 Добровољац Милан Ј. — за
 Довезенски Јован С. — за
 Додић Александар - Така — отсутан
 Дошен Мирко Д-р — за
 Драговић Милош П. — против

Дрљача Бранко — за
 Дрмељ Алојзиј — за
 Дубоковић Јурај — за
 Ђокић Ристо — за
 Ђорђевић Владимир — отсутан
 Ђурић Михаило — отсутан
 Елеговић Иво Д-р — за
 Живановић Милан — за
 Живанчевић Михаило — за
 Живковић Негосим Д-р — отсутан
 Живојиновић Душан М. — за
 Захарић Чедомир — за
 Зељковић Бошко — за
 Земљић Јакоб — за
 Ивандекић-Ивковић Мирко Д-р — за
 Иванишевић Петар — за
 Иванчевић Душан — за
 Илић Срђа Милан Др. — за
 Исаковић Миливоје Ђ. — за
 Исаковић Мито — за
 Јанковић Велизар Д-р — за
 Јевремовић Драгољуб Д-р — за
 Јевтић Животије — за
 Јевтић Милутин Ал. — за
 Јевтић Михаило Р. — за
 Јевтић Радован — отсутан
 Јелић Милутин — за
 Јеличић Божа Ц. — отсутан
 Јеремић Живојин — за
 Јован Андрија — за
 Јовановић Александар — отсутан
 Јовановић Ђока — отсутан
 Јовановић Јова — за
 Јовичић Добросав — за
 Кадић Хусеин — отсутан
 Кајмаковић Омер — за
 Каламатијевић Михаило Р. — за
 Кандић Јовиша К. — за
 Катић Милош — за
 Каћански Стеван — за
 Кецељевић Никола Д-р — против
 Клинич Антон — отсутан
 Кнежевић Ловро — против
 Кнежевић Стјепо Д-р — отсутан
 Ковач Анте Љ. — за
 Ковачевић Драгутин Карло — за
 Кожуљ Марко Д-р — за
 Којић Драгутин Д-р — за
 Коман Албин — за
 Костић Драгутин Д-р — за
 Костић Милорад Ј. Д-р — отсутан
 Краљевић Драган Д-р — за
 Крамер Алберт Д-р — за
 Крафт Стеван Д-р — отсутан
 Крејчи Антон — отсутан
 Крстановић Ристо — за
 Крстић Владимир — против
 Крстић Милутин — за
 Крстић Михаило В. — отсутан
 Крстић Симо — за
 Кузмановић Лазар К. — отсутан
 Кујунџић Андрија К. — за
 Кујунџић Богољуб К. — за
 Кумануди Коста Д-р — председава
 Кунтарић Анте Д-р. — за
 Куњашић Јоаким — отсутан
 Куртовић Војко — за

Куртовић Шукрија — за
 Лазаревић Милован М. — за
 Лазаревић Тодор Д-р — отсутан
 Лазаревић Теодосије К. — отсутан
 Лазаревић Филип С. Д-р — за
 Леушић Ђуро Д-р — за
 Лисавац Младен Д-р — за
 Лончаревић Иван Д-р — против
 Лончар Иван — за
 Лончар Станко — за
 Лукић Живан Д-р — против
 Лулић Петар — за
 Макар Дако — за
 Максимовић Божидар — за
 Максимовић Стјепан — за
 Маланчећ Владо Д-р — за
 Маринковић Војислав Д-р — отсутан
 Марјан Ђуро — за
 Марјанац Симо — за
 Маркић Фрањо — отсутан
 Марковић Миленко Д-р — за
 Марковић Милорад П. — за
 Марковић Никола — отсутан
 Марковић Петар К. — за
 Мastroвић Анте Ф. — за
 Матица Павао — за
 Матић Ђока Н. — за
 Мацековић Матија — отсутан
 Машић Марко — за
 Метикош Милан Д-р — отсутан
 Мијић Милан Ђ. — отсутан
 Милетић Вјекослав Д-р — за
 Милетић Владислав — за
 Милошевић Гавро — за
 Милошевић Младен П. — отсутан
 Милутиновић Милинко Р. — за
 Милутиновић Милорад Ђ. — за
 Мисирлић Јован Т. — отсутан
 Митровић Јован Р. — отсутан
 Михаиловић Илија П. — за
 Михаиловић Светислав Д-р — за
 Мовер Ханс Д-р — за
 Мохорић Иван — отсутан
 Мравље Милан — за
 Мулалић Мустафа А. — за
 Најдорфер Мирко — за
 Недељковић Урош П. — за
 Никић Никола Д-р — против
 Никић Федор Д-р — за
 Никодијевић Аранђел Д. — за
 Николић Брајко Д-р — отсутан
 Нинковић Трипко — отсутан
 Нуић Петар Д-р — отсутан
 Њамцул Ранко Д-р — за
 Обрадовић Алекса Ј. — за
 Остојић Ђуро Д-р — за
 Павлич Алојзиј — против
 Палечек Иван Д-р — за
 Парабућски Ђорђе — за
 Паранос Шпиро Ф. — за
 Пахерник Фрањо — за
 Патрногић Љуба — за
 Патрногић Љуба — за
 Перић Матеј Д-р — за
 Перић Миливоје Ђ. — за
 Перић Нинко Д-р — за
 Перко Драгутин В. — отсутан

Петковић Милан — за
 Петовар Ловро — за
 Петрак Никола — за
 Петричић Живко Д-р — за
 Петровић Марко — за
 Пешић Милутин — за
 Пивко Људевит Д-р — за
 Пиштелић Славко А. Д-р — за
 Погачник Виктор — за
 Поповић Димитрије Он. — за
 Поповић Добривоје Гер. Д-р — отсутан
 Поповић Душан — за
 Поповић Јефтимије — за
 Поповић Коста Д-р — за
 Поповић Милан В. — за
 Поповић Милан Д-р — за
 Поповић Светислав Д-р — за
 Праљак Недељко — за
 Прека Никола — за
 Прекоршек Иван — за
 Принцип Јово — за
 Прша Шиме Д-р — за
 Пустослемшек Расто — за
 Пуцељ Иван Ј. — за
 Радивојевић Лазар Јб. — за
 Радић Иван — за
 Радовић Саво Д-р — отсутан
 Радоњић Милан — за
 Радоњић Миљан — за
 Рајић Тоша Д-р — за
 Рако Јанко Д-р — отсутан
 Рапе Стане Д-р — за
 Рорбахер Јулијан Д-р — за
 Савић Аранђел П. — отсутан
 Савић Сава В. — за
 Савковић Илија — отсутан
 Санто Гавро Д-р — за
 Сарачевић Раденко — за
 Секулић Милан Д-р — за
 Селић Јоца М. — против
 Селмановић Алија — за
 Симић Милорад — отсутан
 Симић Александар М. — отсутан
 Смиљанић Тома Д-р — за
 Сокић Милоје М. — за
 Соколовић Никола — за
 Спасовић Вукашин — за
 Спахић Владо — за
 Спиндлер Вјекослав — за
 Спинчић Вјекослав — отсутан
 Сршкић Милан Д-р — за
 Стажић Јосип — против
 Стајковић Никола — за
 Станић Андра — отсутан
 Станишић Владимир Д-р — за
 Станојевић Драгомир М. — за
 Станојевић Милутин — отсутан
 Стевановић Живојин Ар. — отсутан
 Стевановић Милан — за
 Степанов Миливој — за
 Степановић Милан Р. — за
 Стефановић Игњат — отсутан
 Стијић Милан Д-р — за
 Стојадиновић Милослав Д-р — за
 Стојковић Милан Ђ. Д-р — за
 Стошић Стаменко — за
 Стрезовић Крста — отсутан

Суботић Никола Д-р — отсутан
 Тадић Глигорије Д-р — за
 Теодоровић Војислав — за
 Тешић Максим — за
 Толић Игњат М. Д-р — отсутан
 Томић Јакоб — за
 Тонић Тодор Р. — за
 Топаловић Милан — за
 Торомановић Хасан — за
 Трбић Василије — за
 Трбојевић Урош Д-р — отсутан
 Трифуновић Љубиша — за
 Тркуља Станко — за
 Трпковић Ставра К. — против
 Ђирић Ђорђе — за
 Ђирић Стеван — за
 Ђуковић Милан — отсутан
 Узумовић Никола — отсутан
 Урек Иван — за
 Урошевић Мирко Ил. — за
 Урукало Сергије — отсутан
 Фиданчевић Тома Д-р — отсутан
 Физир Виктор — за
 Фоторић Арса — отсутан
 Хајдињак Антон — за
 Ханжек Лавослав Д-р — за
 Хасанбеговић Авдо Д-р — за
 Хођера Светислав В. — против
 Хрибар Никола — за
 Христић Бора — за
 Цемовић Филипп — отсутан
 Церер Антон — отсутан
 Ципушевић Методије — за
 Чорбић Бранко — за
 Чохацић Хазим — за
 Шарковић Тихомир — за
 Шега Фердо — за
 Шелмић Драгић М. — за
 Шећеров Славко Д-р — отсутан
 Шиљеговић Владимир — за
 Шифтар Стеван — за
 Шнајдар Фрањо — отсутан
 Шуменковић Илија Д-р — за
 Шурмин Ђуро Д-р — отсутан

(После гласања)

Потпретседник Др. Коста Поповић: Изволите чути, господо, резултат гласања. Гласало је свега 230 народних посланика, за гласало 216, против, гласало 14. (Пљескање.) Тиме је коначно примљен законски предлог г. Др. Богдана Видовића и другова о продужењу важности Закона о заштити земљорадника и о стављању на снагу појединих прописа закона о извршењу и обезбеђењу, те ће се, у смислу § 66 Пословника упутити на даљи рад Сенату.

Изволите чути два саопштења.

Г. Министар социјалне политике и народног здравља подноси Скупштини на решење предлог закона о изменама и допунама закона о помоћи оскуднама у храни од 3 марта 1928 год. и тражи да се огласи за хитан. (Пљескање са узвицима: Живео!)

Има реч г. Министар социјалне политике да образложи хитност. (Пљескање.)

Министар социјалне политике и народног здравља Иван Пуцељ: Господо народни посланици, 1928 године донет је један закон, по коме је онда Влада дала нарочите позајмице од 150 милиона динара за купо-

вину хране. Онда је била берзанска цена кукурузу 300 дин. по метру. Међутим, 1931 год. у децембру морао је тај сељак, који се по томе закону задужио, да врати последњу рату. А с друге стране, како је кукуруз сада по сасвим другој цени, сви ви знате да то сада сељак не може да плати, а ја га без допуне тога закона не могу ослободити од тога плаћања. Због тога вас молим, да примите хитност овог законског предлога. (Живо одобравање и пљескање.)

Потпретседник Др. Коста Поповић: Прима ли Скупштина хитност овог законског предлога? (Прима!) Објављујем да је хитност примљена. Прима ли Скупштина да се изабере одбор од 21 лице за изучавање овог законског предлога? (Прима!) Објављујем да је примљен избор одбора за овај законски предлог и то ће се ставити на дневни ред када Скупштина буде о томе решила.

Изволите чути још једно саопштење.

Г. Министар шума и рудника подноси Скупштини на решење предлог закона о продужењу закона о олакшицама у шумској индустрији од 23 јула 1931 године и тражи да се огласи за хитан. Изволите чути Г. Министра шума и рудника. Има реч Г. Министар шума и рудника.

Министар шума и рудника Павло Матица: Господо народни посланици, 23 јула 1931 године издат је један закон о олакшицама у шумској индустрији ради ондашње кризе. Вама је свима познато да је криза на дрвеним тржиштима велика пошто не могу индустријалци који секу дрва и који обрађују дрво да продају иноземству оно што су посекли. Поред тога, Краљевска влада већ прошле године у месецу јулу издала је један закон да се тој индустрији дају олакшице. Олакшице се састоје у томе да се оним индустријама, које имају са државом дугорочне дугове на пет до десет година и које су обавезне да зато време морају исећи извесне количине шуме у својим подручјима да сада не морају да испуне цео прелиминар на што су се обавезале, него да исеку само један део тога прелиминара колико га износе на тржишта. То је дато и великим индустријским предузећима и малим пиланарима. Осим тога што им је дата та олакшица, законом од 1931 године, дата им је једна олакшица у плаћању, пошто су сада цене дрвеним производима снижене. Њима је дато да не морају плаћати уједанпут за посечена дрва у државним шумама, већ у месечним оброцима. То је предвидео закон од прошле године. Будући да та криза која је била 1931 године и која није престала ни 1932 године, чини се, да неће престати ни 1933 године ја бих вас молио да овај закон од 1931 године изволите продужити и по њему дати ове олакшице шумској индустрији, помоћу којих ће она моћи да задржи своја тржишта у иноземству, а с друге стране да та индустријска предузећа не дођу до банкротства када би морала да секу оно нашта су обавезна, а не могу то да продају. Тиме би дошли под стечај не само велике индустрије него и мали пиланари.

Ради тога вас молим, господо, да изволите примити овај законски пројекат као хитан и да се за његово проучавање изабере један одбор који ће га претресати и који ће се изјаснити ако је потребно што да се измени. Још једном молим господу народне посланике да изволе примити хитност овог предлога. (Живо одобравање и пљескање.)

Потпретседник Др. Коста Поповић: Прима ли Скупштина хитност овог законског предлога? (Прима.)

Објављујем да је хитност и по овоме законском предлогу примљена. Прима ли Народна скупштина да се изабере одбор од 21 члана за проучавање овог законског предлога? (Прима.) Објављујем да је примљено, и избор овог одбора ставиће се на дневни ред када то Скупштина одлучи.

Са вашим пристанком закључујем данашњу седницу. За идућу седницу предлажем следећи дневни ред:

- 1) Избор одбора за проучавања законског предлога о споразуму о уређењу трговинског промета између Краљевине Југославије и Краљевине Италије;
- 2) Избор одбора за проучавање законског пред-

лога о изменама и допунама закона о помоћи оскуднима у храни;

3) Избор одбора за проучавање законског предлога о продужењу закона о олакшицама у шумској индустрији;

4) Прегрес извештаја одбора за проучавање законског предлога о заштити земљорадника и о сређивању кредитних односа у земљи;

Прима ли Скупштина предложени дневни ред? (Прима.) Објављујем да је овај дневни ред примљен. Ову седницу закључујем а идућу заказујем за сутра у 10,30 часова пре подне.

Седница је закључена у 19,15 часова.

ПРИЛОЗИ

Интерпелација Др. Николе Никића и другова, народних посланика, на Министра трговине и индустрије.

Господине Министре,

Хрватска банка Д.Д. у Варешу затражила је и добила повластице § 5 Закона о раздужењу сељака — комесаром те банке на предлог управних власти постављен Јозо М. Чолић, општински начелник у Варешу.

Јозо М. Чолић именован је комесаром успркос изричитог слова наведеног Закона, који каже: «комесаром банке могу постати само она лица, која имају стручну спрему или лица са факултетском наобразбом». Јозо М. Чолић нема те спреме, осим основне школе нема никакве друге наобразбе. Јозо М. Чолић постављен је комесаром унаоч тога, што је Хрватска банка д.д. предложила другу шесторицу лица са стручном спремом и факултетском наобразбом. Постављен је комесаром, иако је ту исту банку већ 1924 довео на руб пропасти иако му је та банка за дуг продавала сав иметак. Постављен је комесаром упркос тога, што није знао сачувати ни своје својине, већ лакоумно ју је просуо.

Хоћети ли, Господине Министре, одмах дати сатисфакцију јасној повреди закона и Јоза М. Чолића ријешити дужности комесара Хрватске банке д.д. у Варешу и комесаром поставити лице са квалификацијама, које тражи Закон и са моралним квалификацијама који ће гарантовати да ће бити обезбеђени интересирани ситни улагачи?

У Београду, дне 14 децембра 1932 године.

Др. Никола Никић, с. р.
Др. Иван Лончаревић, с. р.
Др. Фрањо Грубер, с. р.
Стјепан Валавец, с. р.
Ловро Кнежевић, с. р.
Јозо Батинић, с. р.

народни посланици

Интерпелација Ловра Кнежевића и другова, народних посланика, на Министра просвете.

Господине Министре,

Са многих страна подижу се тужбе, Господине Министре, против рада и политике Вашег Министарства. Принцип праведности и равноправности толико наглашаван у Уставу и законима, бива баш на подручју Вашег Министарства тешко повређивана. Да су те тужбе оправдане сведоче нам и ове чињенице:

И ако је Уставом зајемчена равноправност латинице и ћирилице у Врбаској бановини, не поштује се та равноправност. Бивши инспектор Др. Глушац бацио се био свом снагом на уништавање сваког трага латинице. Тако је наредио, да се скине са гимназије у Бања Луци натпис у ћирилици и латиници, и да се постави само ћирилицом писани натпис. То је исто учинио с натписима на основним школама у Бања Луци и околини.

Г. Др. Глушац издао је био наредбу, по којој се школске свједоцбе имају издавати у латиници само римокатолицима, — а свима осталима, дакле, уз православне и грко-католицима, муслиманима у ћирилици.

Опште је познато, да је г. Др. Глушац као бановински просветни инспектор водио просветну политику у духу крајње нетрпеливости и мржње на све што није српско. На свим средњим школама у тој Бановини само су два или три Хрвата од њих преко стотине. На самој бањалучкој гимназији од свих наставника један је само Хрват уз једног учитеља вјештина и ако у Бањој Луци има бар толико Хрвата колико и Срба. Од неких 30 школских надзорника ни један није Хрват. На учитељској школи нема ни једног Хрвата наставника.

У школама употребљавају се уџбеници, у којима се вређа, потцењује и руглу извргава хрватска историја. У једном се уџбенику каже и то, да се Срби дијеле на Далматинце, Босанце, Хрваћане и Сремце, а Дубровник, Сплит, Загреб, Вараждин означају као српски градови.

Посебно поглавље у тој просветној политици у тој Бановини јесте подизање школа. Оне се подижу претежно у крајевима са православним житељством, окрштавају се само именима српских великана, а једна од њих носи име г. Глушца, и ако је то против јасних прописа Закона.

За подизање тих школа потрошило се само на

комисије, а у којима је судјеловао г. Др. Глушац, преко милион и по динара. Поврх дневница, која је у тим комисијама подизао г. Др. Глушац, добио је из Фонда за немоћне и сиромашине код одељења за социјалну политику потпору од 5.000 динара.

Како је био у питању прогон Хрвата — наставника, није Др. Глушац поштивао ни министарске наредбе. Министарске декрете задржавао би код себе и ни ургенције Министарства нису помогле. Тако је био случај између осталих с учитељицом Маријом Новак и с учитељицом Ковачевић, којој је држава морала исплатити трогодишњу плату, а да није радила, јер је Др. Глушац задржао декрет.

Г. Др. Глушац није хтио предати управу бањалучке гимназије од Министарства-именованом професору Дивићу, него је касније исходно именовање управитеља гимназије неког Копривице, за кога никад не би никоме било на памет пало, да ће када постати директором.

Оваквих чињеница имаде на претек, али су и ове довољне, да вам скрећемо пажњу, Господине Министре, на просветну политику Врбаске бановине.

Овом пригодом умољавамо Вас, Господине Министре, да нам у Народној скупштини одговорите:

1) Јесте ли вољни наредити, да се поправи протузаконитост, коју је починио Др. Глушац као просветни инспектор Врбаске бановине замењујући својевољно двописмене и једнописмене, и то ћирилицом, натписе на школама.

2) Је ли вам познато, да се сведоџбе писане латиницом по одредби г. Др. Глушца дају само римокатолицима. Јесте ли вољни наредити да се и ту прибави загарантована равноправност латинице?

3) Јесте ли вољни наредити, да се на своја места поврате сви способни наставници Хрвати, а који су по др. Глушцу разјурени, редуцирани и пензионисани?

4) Јесте ли вољни наредити, да се смаста повуку сви школски уџбеници, у којима се руглу извргава хрватска историја, криво приказују повјесне чињенице, географске и етнографске прилике наше државе?

5) Шта каните подузети у ствари подизања и протузаконитог окрштавања основних школа као и питању лакоумног сасипавања државног новца?

6) Јесте ли вољни, Господине Министре, из те меља промјенити просветну политику Врбаске бановине очита повреда Устава загарантоване равноправности?

У Београду, дне 12 децембра 1932 г.

Ловро Кнежевић, с. р.
Др. Иван Лончаревић, с. р.
Стјепан Ваљавец, с. р.
Јозо Батинић, с. р.
народни посланици

Интерпелација г.г. народних посланика Милутина Пешића и Младена Милошевића, на Министра социјалне политике и народног здравља.

Господине Министре,

Због невероватне велике суше у Моравској бановини у 1928 години, држава је из својих државних сретстава оскудним земљорадницима извршила по-

зајмицу у кукурузу, с тим, да исту позајмицу врати следећих родних година.

Кад су од 1928 године до данас, све године, биле релативно неродне, а на већем делу територије Моравске бановине град (лед) је упропастио пољске усеве нарочито кукуруз, те је земљорадник био до данас у немогућности да ову позајмицу врати, то је Господин Министар социјалне политике преко Моравске бановине издао више наређење да се ова позајмица врати, али не да се врати у кукурузу килограм за килограм нити да се исти исплати у новцу по данашњој цени од 0.60—0.75 динара килограм, већ да се наплати за један килограм кукуруза 2.70 динара а то значи за узети један килограм кукуруза раније, да се сада врати четири килограма — наравно у новцу и то најдаље до конца 1932 године, зашто већ постоје строга издата наређења, те сељаци данас продају по четири стотине килограма кукуруза да исплате раније узетих сто килограма кукуруза, или ако је већу количину узео раније мора данас продати своје волове те исти кукуруз исплатити, јер се данас пар волова продаје за 400—500 динара колико је раније вредело 100 или 200 кгр кукуруза, те да би држави вратио — исплатио. Тиме се упропаћују пољопривредници, а поред њих наравно и сама држава.

Пошто наређењем да се врати у новцу за један узети килограм четири килограма садашњег кукуруза, није никаква помоћ учињена привредницима, с тога нам је част упутити Господину Министру социјалне политике ову интерпелацију и молити га да нам у Народној скупштини одговори следеће:

Да ли му је познато да је данас пијачна цена кукурузу по 0.60 или 0.75 килограм.

Да ли му је познато да су надлежне власти наредиле да се за позајмљени кукуруз у 1928 години од дужника-земљорадника наплати по 2.70 од једног килограма (што значи четири килограма садашњег за један килограм тадашњег кукуруза).

Да ли му је познато да је на већем делу територије Моравске бановине град уништио пољске усеве, те је тиме народ доведен у немогућност да се хлебом храни а још мање може да до краја ове године ову позајмицу држави врати или исплати.

Хоће ли, шта, и кад Господин Министар предузети, те да се ова позајмица земљорадницима Моравске бановине поклони уопште, или да нареди да се, ако мора вратити, — врати килограм садашњег кукуруза за килограм узетог кукуруза или у новцу да се исплати по данашњој цени.

Примите, Господине Министре, и овом приликом уверење о нашем особитом поштовању.

13 децембра 1932 године
Београд

Милутин М. Пешић, с. р.
Младен Милошевић, с. р.
народни посланици

Интерпелација Др. Николе Никића и другога, народних посланика, на Министра унутрашњих послова.

Господине Министре,

Један од главних предувјета, да народ буде задовољан, јест ред и законитост. Ништа деструктивније не дјелује на народну душу, а у погледу вјере у законитост и правду, него кад народ види, да ту законитост и правни поредак газе они, који су катексохен позвани, да их чувају. А какви су чувари реда законитости ваши подручни органи, Господине Министре, нека говоре ове чињенице:

У Срезу височком, Бановине дринске, срески поглавар Богдан Стајић и старешина испоставе у Варешу Тетиковић Милан, почињају незаконитости, које тешко узбуђују народ, а почињају их под окриљем и заштитом саме Банске управе у Сарајеву. Позивајући на аустријске патенте, који су иста бене укинута Законом о унутрашњој управи од 19 јуна 1929 године, кажњава најугледније људе буд зашто. Врло омиљеног жупника Фра Доминика Павловића из Вереша пресудио је у смислу наредбе бив. земаљске владе од 9 априла 1916 г. бр. 3304 (праес) на 20 дана затвора, непретвориво у глобу зато, што је са знањем и одобрењем области послао неким хапшеницима у затвор нешто хране и дувана.

Ова пресуда силно је узрујала народ, који је послао своје најугледније грађане старјешини среске испоставе, да моли за свога ухапшенога жупника прекид и одгоду затвора. Депутација, коју сачињавају Андријевић Јосип, Брђановић Марко, Зловић Пејчиновић Иван, Зловић Блашко, Црвенковић Филип, Цекић Фра Витомир, добивши упуте што да раде дјеловала је на народ да се у миру развије, што је народ и учинио. Сви ови су пресуђени по истом патенту на затвор од 10—30 дана.

Кад је срески поглавар Стајић посве безразложно, а уз одобрење Банске управе у Сарајеву довео у Вареш 20 жандарма, јер да је угрожен јавни поредак и ако није није било никаква изгреда.

Осим наведених пресудио је срески начелник Стајић све угледне људе у Варешу и околици на већи или мањи затвор. Тако Јосипа Дивића, жупника, у Брезни, управитеља жељезаре у Варешу Ивана Краља ит.д. Све утоке пресуђених Банска управа у Сарајеву просто одбија посве се солидарисујући са Стајићем.

Десна рука у издвојењу ових драконских мера против мирних грађана јест начелник општине Вареш Јозо Чолић. Препоруком среског начелника Стајића постављен је по Банској управи начелником општине и ако је Банска управа знала:

- 1) Да је Чолић Јозо изазивач мирнога свјета по кафанама и биртијама.
- 2) Да му је продат за дугове цео имутак.
- 3) да је неповласно узео из општинске благајне већ 1924 год. динара 4.000.—, које никад није вратио и што је још у рукама судских власти.
- 4) да је Чолић најнеподеснија личност за то мјесто, јер без угледа и без знања.

Срески поглавар Стајић препоручио га је, да преко њега врши своју вољу. То и чини. Чолић отпушта из службе општ. електричара Ромера и поставља Стајићева рођака Миливоја Николића. Отпуштен су

многе концеларијске силе, а намјештене су штићеници Богдана Стајића.

Господине Министре, рад среског начелника Богдана Стајића и старешине среске испоставе у Варешу Милана Тетиковића такав је, да наноси велику штету угледу државних власти. Једнако је и то и њихових штићеника на Банској управи у Сарајеву. Питамо Вас, Господине Министре:

1) Јесте ли вољни испитати све наведене случајеве и кривце овог зазорног деловања привести примераној казни?

2) Јесте ли вољни дати задовољштину мирним грађанима Среза височног тиме, да спријечите с мовољни протузаконити рад наведених ваших органа у том срезу?

У Београду, дне 14 децембра 1932 године.

Др. Никола Никић, с. р.
Ловро Кнежевић, с. р.
Др. Иван Лончаревић, с. р.
Др. Фрањо Грубер, с. р.
Стјепан Ваљавец, с. р.
Јозо Батинић, с. р.
народни посланик

Интерпелација Др. Николе Никића, народног посланика, на Господина Претседника Владе Д-ра Милана Сршкића.

Господине Претседниче,

Добро се сјећамо, да стекао Министар унутрашњих дјела у Народној скупштини изјавили, да је ваш ресор прије шестог Јануара био изложен неповољним утицајима ранијег партијског стања у земљи и од које гране државне управе. Тај су ресор најјаче запљускали таласи необузданих политичких страсти, а његов рад разни партијски утицаји компромитовали. Такво је стање напokon унизило углед органа власти унутрашње управе, и потчинило их личним расположењима неодговорних група.

Какве су дакле биле прилике унутрашње управе прије шестојануарског стања, Ви сте нам рекли, и ми смо се с Вама у осуди сагласили. Какве су међутим сад опет последице шестојануарског стања, ми ћемо Вама рећи!

Свако би мислио, да сте Ви ону оштру и истиниту осуду партијско политичких утицаја на унутрашњу управу изrekli чврсто решени, да се никад више не поврати. Нарочито чврсто решени: својој новој Ј.Р.С.Д. странци запречити пад у опасну провалију старих партијско политичких схватања.

Међутим се Ваша млада партија још није ни на властите ноге осовила, а већ су се показали јасни обриси њених нарочитих утицаја на унутрашњу управу.

Пред нама је наредба среске организације Ј.Р.С.Д. у Броду и С од 17-ХI-1932 ником другом, него баш општинском поглаварству у Ориовцу и гласи:

«Општинском поглаварству Ориовац. Да би се приступило коначном сређивању појединих мјесних

организација у Бродском срезу — изволите нас изјестити:

1) У којим је селима и за која села ваше подручне општине до сада основана мјесна организација Ј.Р.С.Д.

2) Изволите нам од оних мјесних организација, за које до данас нисмо примили нити попис одбора нити именик чланова послати и једно и друго.

3) Јавите нам, да ли је за вашу мјесну организацију већ одређена чланарина, и колико она износи, односно да ли се иста већ убире.

4) Да ли тамошња — и која — мјесна организација има већ свој жиг односно ако га нема, да вам га на ваш рачун заједнички и једнообразно наручимо. За среску организацију Ј.Р.С.Д.

У Броду, дне 17 новембра 1932.

Претседник, Тајник,

Др. Хен. Дуфек, с. р.

А. Кајгановић, с. р.

град. начелник у Броду.

Како су ово такви утицаји, какви се никад нису појавили за режима старих политичких странака, и како претстављају подјармљење и фашизацију унутрашње управе тражимо, да нам одмах на ову интерпелацију у Народној скупштини одговорите:

Господине Претседниче,

Част нам је доставити Вам у прилогу предлог

10 децембра 1932 године

Београд.

Секретар,

Никола Соколовић, с. р.

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ Краљевине Југославије.

Београд

Одбор за проучавање предлога закона о заштити земљорадника и сређивању кредитних односа у земљи проучио је законски предлог и завршио је

свој рад. После измена које је одбор извршио, законски предлог, како га је одбор примио, гласи у целости овако:

ЗАКОН

О ЗАШТИТИ ЗЕМЉОРАДНИКА И СРЕЂИВАЊУ КРЕДИТНИХ ОДНОСА У ЗЕМЉИ

ОТСЕК ПРВИ

ЗАШТИТА ЗЕМЉОРАДНИКА

1 Одлагање исплате и извршења

§ 1

1) Земљорадници ће уређивати своје дугове по прописима следећих параграфа.

2) По овом се закону сматрају као дугови земљорадника, они, који су земљорадници учинили

1) По којем су законском пропису среске организације Југословенске Рад. Сељачке Демократије овлаштене од општинских поглаварстава као организација опће управе земље тражити податке о својим мјесним партијским организацијама, тражити од њи попис одбора, именик чланова те висину чланарине, и да ли су општинска поглаварства у земљи обавезана уписивати чланове у Југосл. Радик. Сељ. Демократију, вршити избор њеног партиског одбора те као нови државни или самоуправни порез убирати од народа чланарину?

2) По којем су законском пропису опет наше општине дилем цијеле земље на терет општинских буџета дужне набављати печате мјесних организација Југословенске Рад. Сељачке Демократије свога територија, и што ће бити с оним управним општинама, које се овој наредби среске организације Југословенске Радикалне Сељачке Демократије не покоре?

3) Да ли напоскон, Господине Претседниче, не видите, да су валови Ваших необузданих политичких страсти већ прелили државну управу и потчинили је утицају неодговорних елемената?

Београд, дне 13 просинца 1932 г.

Др. Никола Никић, с. р.
народни посланик

закон о заштити земљорадника и сређивању кредитних односа у земљи, са молбом, да га изволите поднети Народној скупштини.

Претседник одбора,
Милован Јазаревић, с. р.

пре 20 априла 1932 године. Прописи овога закона вредиће и за она лица, која су се до 20 априла 1932 године задужила као земљорадници, и ако су после тога престали бити земљорадници.

§ 2

1) Земљорадником у смислу овога закона сматра се свако лице, које обрађује земљу само или са члановима своје породице и чији, опорезовани приходи проистичу претежно из пољопривреде (виноградарство, воћарство, вртарство, сточарство итд.),

ако његов посед не прелази површину од 75 хектара а зиратне (обрадиве) земље, односно код породичне задруге 200 хектара зиратне (обрадиве) земље.

2) За земљорадника сматраће се такођер:

а) лица, која због болести или немања довољно радне снаге своје и своје породице или из других неотклоњивих сметња морају обрађивати своју земљу помоћу других лица, даље малолетна деца земљорадника за трајање њихове малолетности, као и заоставштине иза земљорадника док не буду предате наследницима;

б) лица, која сама или са члановима своје породице обрађују туђу земљу, ако им је пољопривреда главно занимање, а не плаћају, осим службеничког, никакав други порез;

в) лица, која се као старешине задруге или инокосне породице или као чланови обих баве другим споредним привредним пословима, као препродајом, кућном индустријом, рибарством, возиштвом (киријањем), бродарством ит.д., да би својој задрузи или породици, која је задржала сва обележја земљорадника, прибавила више зараде.

3) Порез на кућу за властито становање земљорадника, ако се кућа, налази и у варошком релону, не узима се у обзир при оцени опорезованог прихода, ако годишњи чисти приход, који служи као пореска основица за ту кућу, не прелази 10.000 динара;

§ 3

1) Земљорадници ће за време важења овога закона одговарати својим обавезама према веровницима овако: Новчаним заводима као и друштвима и лицима која се по овлашћењу баве банкарским пословима (банкарима) плаћаће годишње најме камате 7% и на име отплате дуга 2% од главнице, а осталим веровницима годишње 4% најме камате и 2% најме отплате дуга. Ако је уговорена нижа камата или нижи оброци за отплату, дужник ће плаћати уговорене своте. У колико камата није уговорена ни одређена судском одлуком; вредније законска камата. Ово плаћање вршиће дужник у два полугодишња obroка и то тако, да ће у првој години по ступању овог закона на снагу, половину камата платити о уговореном року, односно ако је за плаћање уговорено више рокова у години, о првом уговореном року, а другу половину камате и годишњи оброк најме отплате дуга најдаље до 30 септембра 1933 године. У колико рокови плаћања нису уговорени, дужник ће једну половину камате платити најдаље до 15 маја 1933 године, а другу половину камате и годишњи оброк најме отплате дуга најдаље до 15 новембра 1933 године. Следеће године платиће дужник прву половину камате најдаље до 15 маја те године, а другу половину камате и годишњи оброк најме отплате дуга најдаље до 15 новембра те године. Код амортизационих зајмова годишњи ануитет не сме износити више од 9%, а од тога камата не више од 7% годишње. Јемац или солидарни дужник одговара обавезама једнако као и главни дужник. Овлашћује се Министарски савет да по истеку једне године од ступања на снагу овога закона на предлог Министар пољопривреде, трговине и индустрије и финансија, а по сагласности са Финансијским одборима Народног претставништва, према побољшаним приликама,

може повећавати годишње оброке који се имају платити најме отплате дуга.

2) У максимални износ годишње камате имају се урачунати и сва остала споредна плаћања или давања на која се дужник обавезао поред камате, као што су провизије, конвенционалне казне, режијски трошкови и слично.

3) До ступања на снагу овога закона наплаћена камата, у колико не прелази висину допуштене постојећим законима, односно за време од 20 априла 1932 године висину допуштене прописима § 3 став први до трећи Закона о заштити земљорадника од 19 априла 1932 године, урачунаће се у главницу дуга. Заосталим оброцима амортизационих зајмова припада исти првенствени ред као и главном зајму.

4) Веровнику, који је после 20 априла 1932 године наплатио од дужника земљорадника камату противно прописима § 3 став први до трећи Закона о заштити земљорадника од 19 априла 1932 године, одбиће се вишак од главнице дуга.

5) Дугови по меницама имају се уређивати плаћањем obroка и камате у смислу става првог и издавањем на остатак дуга нових тромесечних меница, ако нису уговорени други рокови, и то са истим потписима као на ранијим меницама, а ако то није могуће, са потписима једнаке вредности. Ако дужник то не учини, сносиће трошкове протеста и евентуалне тужбе.

6) Ако веровник не би хтео да прими своту коју му дужник понуди у смислу прописа става 1, односно и нову меницу према пропису става петог, дужник може ту своту и меницу положити код средског суда, односно где таквих нема, код средске власти. Овом полагању припада правно дејство које припада полагању код суда по општем грађанском праву.

§ 4

Уговор којим се одређује већа камата од оне предвиђене у § 3 је ништаван. Судови тај вишак неће досуђивати ни извршивати ни обезбеђивати. Ако би веровник и наплатио већу камату, биће кажњен за преступ затвором до 6 месеци и новчано до 5.000.— динара. Код правних лица кривично одговара онај, који је ово дело извршио.

§ 5

1) За време важења овог закона одлажу се све принудне продаје (овршне трајбе) покретног и непокретног имања земљорадника. За исто време обустављају се све принудне управе (секвестрације) као и одузимање покретних ствари. (Трансфериције) проведена у циљу извршења или обезбеђења. Нове се принудне продаје и принудне управе (секвестрације) као и нова одузимања покретних ствари (трансфериције) могу дозволити једино ради принудне наплате obroка и камата који се дугују у смислу прописа § 3, као и трајбина изузетих од овог закона у смислу прописа § 6. У овом случају могу се и одложена извршења по таквим трајбинама наставити.

2) Одлуку о одлагању продаје, односно обустави трансфериције, доноси извршни суд (извршна власт) по службеној дужности, ако му је познато да је дужник земљорадник, иначе на захтев странке. Секвестрације обуставиће се само на захтев странке.

Секвестроване непокретности ће се вратити дужнику одмах. Ако је секвестар те непокретности сам обрадио или их дао под закуп, вратиће се оне дужнику тек пошто се скину плодови.

Ако странка није сама поднела уверење из става трећег, извршни суд (извршна власт) ће га тражити по службеној дужности. До доношења правоснажне одлуке у смислу става првог, зауставља се извршни поступак односно поступак обезбеђења. (Осигурања).

3) Уверење о томе, да ли је неко лице земљорадник, издају општинске власти (општински суд, општинско поглаварство). Свака заинтересована странка може тражити да средњи начелник испита издао уверење и поништи га, ако нађе да не одговара фактичном стању. Против одлуке средњег начелника може се незадовољна странка жалити на бана. Одлука бана је извршна. Против ње нема места тужби на управни суд. Ако је уверење издало градско начелство, које врши дужности првостепене управне власти (§ 19 став први Закона о унутрашњој управи), сматраће се такво уверење као одлука средњег начелника.

4) Тражење у смислу става трећег нема утицаја на поступак по ставу другом. Али ако је правоснажном одлуком уверење поништено, суд (извршна власт) ће на захтев веровника ставити ван снаге одређено одлагање продаје, односно одређену обуставу секвестрације или трансферације.

§ 6

1) Од прописа §§ 1 до 5 изузети су: јавне дажбине и законом прописане пристојбе и дугови из куповине потрошних предмета настали после 20 августа 1931; сви остали дугови земљорадника учињени после 20 априла 1932 године или за време важења овог закона, тражбине за издржавање које неком лицу припадају против дужника земљорадника на основу дужникове дужности издржавања, тражбине које проистичу из кривичног дела или из пољске штете (потрице), тражбине најме плате (наднице) лица запослених у кућанству или господарству дужниковом, закупнина и кирије (станарине) тражбине лекара и апотекара на име трошкова лечења дужника или чланова његове породице који са њим живе у заједничком кућанству, заостали погребни трошкови у истом обиму и тражбине занатлија за радње извршене после 20 августа 1931.

2) Дугове који су настали из куповине, у колико нису изузети у ставу првом и у колико нису уговорени за дужника повољнији рокови отплате, земљорадници ће исплаћивати овако: ако дуг не прелази 200 динара, цео износ ће исплатити до 1 октобра 1933 године, а ако прелази 200 дин., а не прелази 500,— дин. — половину ће исплатити 1 октобра 1933 год., а другу половину 1 октобра 1934 ако прелази 500 дин., а не прелази 2400 дин., дуг ће се исплатити у року од три године у једнаким обротама до 1 октобра сваке године.

3) Као дугови учињени после 20 априла 1932 године могу се сматрати само они који су стварно нови, а не и такви који су постали новацијом (преновом) старог дуга, као на пр. уобичајеним пролонгирањем меница или слично. У погледу доказивања чињенице, да ли се који дуг има сматрати као стари или као стварно нови, сходно ће се примењивати

прописи § 18 о доказу сведоцима и о слободном оцењивању извођених доказа.

II Снижење дуга земљорадника

§ 7

1) Сваки дужник земљорадник који је за последње три или више година пре него је овај закон ступио на снагу плаћао на свој дуг најме камате и споредних плаћања (провизије, режијских трошкова итд.) преко 16% годишње, може тражити да му се дуг снизи на овај начин:

1) Ако је плаћао најме камате и споредних плаћања преко 16%, али највише 20% годишње, дуг се смањује за 10%;

2) Ако је плаћао најме камате и споредних плаћања преко 20% али највише 24% годишње, дуг се смањује за 20%;

3) Ако је плаћао најме камате и споредних плаћања преко 24% али највише 30% годишње, дуг се смањује за 35%;

4) Ако је плаћао на име камате и споредних плаћања преко 30% али највише 36% годишње, дуг се смањује за 50%;

5) Ако је плаћао на име камате и споредних плаћања преко 36% али највише 40% годишње, дуг се смањује за 70% и

6) Ако је плаћао на име камате и споредних плаћања преко 40% годишње, отписује се цео дуг.

2) Као дуг који се по прописима става 1 има снизити, долази у обзир остатак главнице са каматом и другим споредним захтевима на дан траженог поступка. Снижени дуг исплатиће се у 10 једнаких годишњих оброка који доспевају 1 октобра сваке године, са каматом из § 3.

3) Земљорадник чији дугови прелазе 70% вредности његовог целокупног непокретног и покретног имања, може тражити снижење дуга по § 16 без обзира да ли је тражио снижење по ставу 1 или није.

4) Снижење дуга како по ставу 1 тако по ставу 6 мора се тражити у року од 3 месеца од дана ступања на снагу овога закона. Земљорадници који су привремено на раду у прекоокенским земљама, могу таково тражење поднети у року од 6 месеци од дана ступања на снагу овог закона. Оба снижења могу се тражити једном молбом.

§ 8

1) Сви веровници земљорадника поменути у § 2, који нису предузећа обавезна на јавно полагање рачуна нити установе државне или самоуправних тела, нити лица под старатељством (туторством, скрбништвом), дужни су да у року од 2 месеца по ступању на снагу овог закона пријаве надлежној пореској управи све своје тражбине из наслова зајма, ако нису хипотеком обезбеђене пре ступања на снагу овог закона. Уз сваку овакву тражбину имају веровници да пријаве висину постотка камате на дани вајам и време кад је дуг настао. За сваког дужника навешће се у пријави породично и рођено име и место његовог становања. Пореске управе дужне су да издају потврде о поднетој пријави.

2) За тражбине које нису пријављене у поменутом року сматраће се да су исплаћене.

3) Пореске управе доставиће одмах по истеку рока пријаве сваком среском суду односно где нема среских судова првостепеном, а на подручју великог суда у Подгорици, окружном суду списак тражбина против дужника који станују у подручју дотичног суда.

§ 9

1) Молбу за снижење дуга подносиће дужник среском суду, у чијем подручју има своје пребивалиште, или писмено, или на судски записник. Где нема среских судова, надлежан је првостепени суд, а на подручју великог суда у Подгорици окружни суд. Код првостепеног (окужног суда) водиће поступак судија појединац.

2) Дужник мора у својој молби навести све своје веровнице, по имену и адреси, износе које појединима од њих дугује наиме главнице, а по могућности наиме камате и споредних захтева, као и основ овог дуговања. Ако траже снижење у смислу § 7 став 6, мора навести још и стање свога непокретног и покретног имања уз означење његове вредности.

3) Молби се има приложити уверење поменуто у § 5 став 3.

§ 10

1) Чим се поднесе молба за снижење, обуставиће се по службеној дужности парнице и извршења која су у току против дужника, а односе се на дугове поменуте у § 1 у колико ови нису изузети од заштите по § 6. У исто време суд ће наредити забележбу те молбе у јавним књигама на непокретнима дужниковим.

2) Од дана када је предао молбу за снижење дуга на све до свршетка поступка по овој молби, дужник не сме ни отуђивати ни оптерећивати своје непокретности, нити са њима вршити каква друга располагања. Таква правна дела су без правног дејства према веровницима. Исто тако се од тога дана и за исто време не могу дозволити извршења ни обезбеђења на стварима дужниковим, нити се може отворити стечајни поступак над његовим имањем.

3) Са покретним стварима сме дужник располагати само у границама редовног газдинства. Ако дужник поступи противно томе, суд ће, пошто то утврди, обуставити поступак за снижење дуга.

4) Плаћања поменута у § 3 став 1 мора дужник вршити и за време поступка за снижење дуга.

§ 11

1) Суд ће по поднетој молби одмах одредити рочиште тако, да између дана кад оглас о рочишту буде објављен у новинама и дана рочишта, протекне барем тридесет дана.

2) О одређеном рочишту издаће се оглас, који ће се објавити на судској табли и једанпут у службеном листу банке управе, а ако у односној бановини не постоји такав службени лист, онда у „Службеним новинама“. Поред тога ће се оглас објавити у општини у којој дужник има своје пребивалиште, а по потреби и у другим општинама на начин уобичајен у тим општинама. У циљу да се појефтини поступак, стављаће се што већи број објава рочишта у један оглас.

3) У огласу ће се објавити да је дужник затражио снижење свог дуга као и дан рочишта са по-

зивом, да сваки који има какву тражбину против дужника, била она залогом обезбеђена или не, ту тражбину с каматом у другим споредним захтевима пријави суду најдаље до дана рочишта, и то под претњом последица поменутих у § 20 став 4, даље да веровник приложи пријави или поднесе на рочишту у оригиналу или овереном пропису исправе, којима доказује своје тражбине и дато обезбеђење и да назначе евентуалне друге доказе. У исто време ће се веровници упозорити, да ће се рочиште одржати и ако они не би дошли и да ће се сматрати да пристају на поравнање, које буду склопили веровници, који су приступили на рочиште, односно послали на рочиште своје заступнике. (пуномоћнике).

4) Оглас ће се доставити дужнику с тим да ће се сматрати да је молбу повукао, ако без оправданог разлога изостане од рочишта, даље веровницима чије су адресе познате, Државној хипотекарној банци, Привилегованој аграрној банци и надлежној пореској управи.

§ 12

1) Суд ће у међувремену до дана рочишта проверити податке поднете у молби за снижење дуга на основу јавних књига (земљишних књига, катастрационих књига), својих списа (аката) и пријава веровника поднете пореској управи (§ 8). Ако дужник има непокретнина и у подручју којег другог суда, тражиће се од тога суда извештај о обезбеђеним тражбинама и другим теретима у погледу тих непокретнина.

2) Веровницима припада право да код суда узму на увиђај молбу дужникову за снижење.

§ 13

На рочишту ће судија, пошто саслуша дужника и веровнике који су дошли, односно њихове заступнике (пуномоћнике), покушати да међу странкама постигне поравнање. Ако то постигне, поравнање ће се уписати у судски записник. Ако се то не постигне, судија ће провести понуђене доказе (увиђајем у поднете исправе, саслушањем сведока ит.д.) У погледу тражбина којима је у погледу истинитости или висине главнице или висине камате приговорено, било од стране дужника, било од стране којег веровника. Сваки веровник може тражбини другог веровника или њезином обезбеђењу приговорити из разлога за побијање по Закону о побијању правних дела изван стечаја од 22 јануара 1931 године, без обзира на то да ли постоје услови из § 8 тога Закона.

§ 14

1) Ако је дужник тражио поред снижења дуга у смислу § 7 став 1 и снижење дуга у смислу става 3 истог параграфа, или ако је тражио снижење само у смислу става 3 § 7, суд ће поред тога утврдити вредност покретног и непокретног имања дужниковог. На рочиште ће се позвати дужник и веровници, чије су адресе познате, с тим да ће се рочиште одржати и ако они не би дошли.

2) Суд може рочиште ради утврђења вредности имања дужниковог спојити са рочиштем ради утврђења дугова, ако то нађе за целесходно у циљу убрзања и смањења трошкова поступка.

3) Да би се утврдила вредност имања дужни-

кова, суд ће позвати на рочиште једног или два вештака који довољно познају непокретно и покретно имање дужниково, да их о томе преслуша. На лицу места одржаће се рочиште за утврђење вредности имања само онда, када је према приликама појединог случаја неопходно потребно да се вредност имања поуздано утврди, а то не би било скопчано са не-сразмерним трошковима.

4) Ближе прописе о начелима по којима ће се вршити процењивање, даље о избору вештака и њиховог награђивања, прописаће уредбом Министар правде.

5) Суд може одустати од утврђења вредности имања помоћу вештака, ако су поднете исправе о вредности имања, а суд сматра ове исправе поузданим и подесним да се на основу њих утврди вредност. Али суд мора и у таквом случају утврдити вредност на начин поменут у ставу 3, ако то тражи који веровник. Веровник који то тражи мора сам да сноси трошкове утврђења вредности.

§ 15

1) Ако је дужник тражио само снижење у смислу § 7 став 1, суд ће по спроведеном поступку одлуком поједине тражбине снизити у смислу прописа § 7 став 1.

2) Ако је дужник поред снижења у смислу § 7 става 1 тражио још и снижење у смислу § 7 став 3, суд ће пошто изврши снижење у смислу предњег става тако снижене тражбине поново снизити на тај начин да њихов целокупни износ не би прешао 70% вредности целокупног непокретног и покретног имања дужниковог.

3) Ако је дужник тражио снижење само у смислу § 7 став 3, суд ће извршити само то снижење сходно пропису става 2.

§ 16

1) Снижење тражбине поменуто у § 15 став 2 извршиће се овако:

1) Залогом обезбеђене тражбине, које по реду њиховог првенства имају покриће у 70% вредности дужниковог имања, признаће се у потпуном износу (100%).

2) Ако укупни износ обезбеђених тражбина износи мање од 70% вредности дужниковог имања, остале (необезбеђене) тражбине, признаће се на остатак сразмерно њиховој висини.

2) Снижење тражбина поменуто у § 15 став 3 извршиће се овако:

1) Залогом обезбеђене тражбине, које по реду њиховог првенства имају покриће у 70% вредности дужниковог имања, признаће се са 100%, ако уговорена камата не прелази 12% годишње, са 90%, ако уговорена камата прелази 12% али не 16% годишње, а са 80% ако уговорена камата прелази 16% годишње.

2) Ако целокупни износ обезбеђених тражбина снижених у смислу прописа тачке 1 не износи 70% вредности дужниковог имања, остале тражбине ће се најпре снизити на 90% односно 80%, према томе да ли је за дотичну тражбину уговорена камата преко 12%, до највише 16% годишње, или преко 16% годишње, затим ће се тако сведене тражбине даље сразмерно снизити и признати на остатак до 70% вредности имања сразмерно њиховој висини.

3) Ако не би ни целокупни износ свих тражбина признатих на поменути начин износио 70% вредности дужниковог имања, до остатка признаће се сви делови тражбина који су остали непризнати, и то сразмерно њиховој висини.

§ 17

Против одлуке средског суда могу дужник и веровници уложити правни лек (рекурз, незадовољство) окружном суду, а против одлуке судије појединца првостепеног (окружног) суда апелационом суду, односно Великог суду у Подгорици. Одлука донесена у другом степену је извршна. (коначна).

§ 18

За судски поступак по овоме закону вреде, уколико у предњим параграфима није што друго наређено, прописи Закона о судском поступку у грађанским парницама који данас важе у појединим правним подручјима са тим, да је у овом поступку и на подручју важења српског Закона о судском поступку у грађанским парницама неограничено допуштен доказ сведоцима и да суд има, обзирајући се на резултат целокупне расправе и проведених доказа по слободном уверењу, оценити, да ли се који чињенички навод има сматрати доказаним или не. На подручју Банског стола у Загребу ће се поступати по Закону о маличном поступку.

§ 19

Чим одлука о снижењу дуга постане правоснажном, објавиће се довршење поступка на начин прописан у § 11. У исто време наредиће се брисање забележбе поменуте у § 10.

§ 20

1) Снижењем дуга, одређеним правоснажном одлуком суду, ослобођава се дужник обавезе да својим веровницима накнадно намири мањак, који је снижењем отпао. На исти начин се ослобођава дужник обавезе према јемцима и лицима којима припада право на регрес. Јемци и солидарни дужници одговарају само за снижени дуг као и главни дужник.

2) Правоснажна судска одлука о снижењу дуга важи у погледу тражбина утврђених овом одлуком као извршни наслов (основ).

3) Прописи §§ 1 до 6 важе и у погледу тражбина које су по прописима последњих параграфа снижене.

4) За тражбине које нису уважене у судској одлуци о снижењу дуга због тога, што нису пријављене у прописаном року (§ 11) нити су биле наведене у молби дужника за снижење дуга, али су биле наведене у пријави пореској управи по § 8, може се тражити намирење из дужниковог имања тек пошто буду намирене тражбине утврђене у судској одлуци о снижењу дуга, и то само са износом који би припао таквој тражбини у смислу прописа §§ 15 и 16.

§ 21

Прописима предњих параграфа не дира се у прописе параграфа 471 српског Закона о судском поступку у грађанским парницама, нити у прописе чланова 28 до 35 Закона о бившим кметским сели-

штима и стеченим беглуцима од 7 маја 1928 год. Али при утврђењу презадужености у смислу прописа § 7 став 3 и § 15 долази у обзир и непокретно и покретно имање које је по поменутиим прописима изузето од залагања и извршења. Снижење поменуто у § 16 неће вредити у погледу тражбина поменутих у чл. 33 сл. б), в), д) Закона о бившим кметским селиштима и стеченим беглуцима ако се ради таквих тражбина тражи наплата из непокретнина које су иначе изузете од извршења.

§ 22

Трошак поступка за снижење дуга сноси дужник, у колико није у погледу неких трошкова што друго наређено (§ 14 став 5). Али су све молбе и радње у овом поступку ослобођене од сваке таксе.

§ 23

1) Дужник који у својој молби за снижење дуга или на рочишту одређеном по тој молби свесно износи лажне податке, наводећи тражбине које не постоје или прећуткујући тражбине које постоје, казниће се због преваре строгим затвором најмање месец дана и губитком часних права.

Поред тога губи повластице из овог закона. Ако је поступак за снижење још у току, тај ће се поступак обуставити чим кривична пресуда постане правоснажна.

2) Истом казном казниће се и онај који било у споразуму са дужником, било без споразума са њим, пријави тражбину знајући да је лажна, или тражбину у већем износу него што му припада или обезбеђење које му не припада.

ОТСЕК ДРУГИ

МАКСИМИРАЊЕ КАМАТЕ

§ 24

1) Министарски савет ће на предлог Министра финансија, трговине и индустрије и пољопривреде, а по саслушању удружења новчаних завода и Народне банке, уредбом од времена до времена утврдити висину камате на позајмљени новац и одобрени кредит. уредба се мора, пошто ступи у живот, одмах поднети Народном претставништву на сагласност.

2) Каматне стопе на позајмљени новац или одобрени кредит утврђене на начин поменути у првом ставу обавезне су за новчане заводе, као и за остала друштва и лица, која по овлашћењу примају улоге на штедњу. (банкар).

3) Друштва и лица која не потпаду ни под једну од група наведених у другом ставу, не смеју на позајмљени новац или одобрени кредит наплаћивати већу камату од најниже камате која се рачуна од новчаних завода односно банкара у њиховом месту; а ако у њиховом месту нема новчаних завода (банкара), онда новчаних завода (банкара) у најближем месту.

§ 25

У максимални износ годишње камате на позајмљени новац или одобрени кредит допуштене по пропису § 24 имају се урачунати и споредна плаћања или давања на која се дужник обавезао поред ка-

мате, као што су провизије, конвенционалне казне, режисијски трошкови и слично.

§ 26

1) Уговор о камати на позајмљени новац или одобрени кредит ништаван је уколико углављена камата прелази по прописима § 24 допуштену максималну стопу.

2) Камате преко стопе допуштене овим законом не смеју се досуђивати ни обезбеђивати ни извршењем наплаћивати па ма биле утврђене правоснажном пресудом или којим другим извршним насловом (основом).

§ 27

Обрачуни о дугу имају се код сваке исплате вршити писмено на монополској хартији. Њихов облик прописује Министар финансија у споразуму са Министром трговине и индустрије. Овим прописом не дира се у повластице које су у погледу такса законом признате.

§ 28

Прописи о висини камате на позајмљени новац важе и за позајмице потрошних ствари (семена, намирница итд.). За примену прописа закона узимаће се у обзир њихова новчана вредност. Каматом се сматра све оно што се даје или чини преко примљене количине или вредности потрошних ствари.

§ 29

Камате, уговорене или одређене пре него што је уредба о висини камате предвиђена у § 24 став 1 добила обавезну снагу, могу се, осим случајева из § 3 став 3 до дана ступања на снагу те уредбе наплаћивати по уговореној или одређеној стопи, али од дана кад уредба добије обавезну снагу, могу се такве камате наплаћивати само сходно њеним прописима.

§ 30

Прописима §§ 24 до 29 не дира се у прописе § 3 о висини камате на земљорадничке дугове. Исто тако ови прописи не важе за овлашћење залагаонице. За последње остају у важности односни прописи Закона о радњама од 5 новембра 1931 године.

§ 31

Ко учини штогод да изигра прописе предњих параграфа о висини камате казниће се за преступ затвором до 6 месеци и новчано до 50.000.— динара.

ОТСЕК ТРЕЋИ

ЗАШТИТА НОВЧАНИХ ЗАВОДА И ЊИХОВИХ ВЕРОВНИКА

I Давање олакшица

§ 32

Ако који новчани завод дође у тешкоћу у погледу одговарања својим обавезама услед поремећаја кредитних односа, изазваног општом привредном кризом или прекомерним повлачењем улога или других

сретстава која су му била на расположењу, може затражити да Министарски савет на предлог Министра трговине и индустрије донесе за њега посебну уредбу са законском снагом, којом ће му се учинити посебне олакшице, а једновремено и заштити интересе његових веровника. Уредбу ће Министар трговине и индустрије предложити само пошто се стручним прегледом стања завода претходно утврди да је предложени биланс исправан и да имовина завода, рачунајући овде и његова потраживања, осим дубиозних, већа од његовог дуговања. Ако се утврди да је намерно нетачно приказано стање новчаног завода, дотични чланови управног и надзорног одбора одговарају кривично као за превару.

§ 33

1) Новчани завод који је тражио уредбу не сме од дана тражења уредбе ни отуђивати, ни оптерећивати своју имовину нити одобрити заложно или какво друго право на одвојено намирење на предмете своје имовине, нити вршити исплате својим веровницима док се не донесе уредба, осим случајева превиђених у § 35. Свака оваква радња остаје без правног дејства према веровницима, ако се за завод донесе уредба.

2) Новчани завод је дужан да одмах извести суд код којег је његова фирма протоколирана (регистрована), да је затражио доношење уредбе.

3) Над новчаним заводом не може се отворити стечај од дана када је уредбу затражио на све док се по том тражењу не донесе одлука.

§ 34

1) Уредбом ће се предвидети начин исплате улога и осталих дугова тога новчаног завода, без обзира на раније установљене рокове, а имајући у виду могућност исплате потраживања тога завода.

2) Њом ће се такођер предвидети овлашћење за предузимање мера за реорганизацију новчаног завода као и овлашћење за ревизију или разрешење посебних уговора склопљених са вишим функционерима завода, а којим су заводу наметнуте обавезе несношљиве према садашњем стању завода. Све ове мере могу обухватити и афилирана предузећа тога новчаног завода. Као афилирана сматраће се она предузећа, у којима је дотични новчани завод претежно ангажован било у главници предузећа, било у кредитима датим предузећу.

3) Уредба ће предвидети и све друге мере потребне за редован рад тога новчаног завода и за безбедност веровника.

§ 35

Ограничавање уредбе неће важити за следеће случајеве:

1) За још неизвршене диспозиције странака на основу потраживања из инкасо послова и на основу полога готовине за изричито одређену сврху;

2) За остале регуларне депозите уложене код завода;

3) За заостале порезе и јавне дажбине завода;

4) За исплате из уложеног нупилског новца, уколико је то; по одлуци суда, неопходно потребно за издржавање малолетника, односно лица под скарбиштвом (старатељством);

5) За обавезе завода преузете пригодном куповине на јавним принудним продајама у сврху исплате заводских потраживања;

6) За извучене заводске заложнице и комуналне заложнице као и неисплаћене и доспеле купоне истих.

§ 36

1) Према важности уредбе новчани завод не сме давати дивиденде за време не смеју се исплаћивати никакве тантијеме или друге сличне награде члановима управног и надзорног одбора и дирекцији.

2) Чиста годишња добит има се у целости пренети на нов рачун.

§ 37

1) За време важности уредбе никаква се обезбеђења веровника као ни извршење не могу дозволити и према томе заводу. Извршења и обезбеђења веровника према заводу издејствована у току два месеца пре доношења уредбе не важе.

2) За време важности уредбе не може се над имовином завода отворити стечај, нити може завод тражити отварање поступка принудног поравнања ван стечаја.

§ 38

1) Министар трговине и индустрије поставља код новчаног завода коме су уредбом дате олакшице, свога комесара. За комесара се може поставити само лице које није код завода материјално заинтересовано. Дужност је комесара, да надзире целокупан рад новчаног завода, и да нази да се послови и решења управног одбора крећу у границама издате уредбе као и односних закона и правила заводских уколико ови нису уредбом измењени. Не буду ли се послови тако вршили, комесар има да их обустави, а исто тако и свако томе противно решење управног одбора. Он има дужност да присуствује седницама управног и надзорног одбора, ради чега мора бити позиван у све седнице.

2) Ако комесар обустави решење управног одбора или који посао новчаног завода дужан је одмах о томе известити Министра трговине и индустрије, који, ако је поднета жалба управног одбора у року од 15 дана, доноси дефинитивне одлуке.

3) Ако новчани завод поступи противно одлуци комесаровој или противно одлукама Министра трговине и индустрије, управни одбор биће материјално одговоран према веровницима за сву штету, која је проистекла из оваквог његовог рада. Сем тога биће сваки члан управног одбора кажњен до 100.000 динара. Казну изриче надлежни трговачки, односно окружни или првостепени суд, по пријави комесара Министра трговине и индустрије.

4) Министар трговине и индустрије именује из круга веровника завода саветодавни одбор од најмање четири члана, водећи рачуна да буду заступљени и крупни и ситни веровници, а који ће помагати комесара у вршењу његове дужности. Комесар је дужан сазивати одбор најмање једанпут недељно и тражити од њега мишљење о свима важнијим питањима по којима има да донесе своју одлуку. О свима пак одлукама по којима комесар није затражио мишљење одбора, комесар је дужан оба-

вештавати га. Одбор може подносити претставке непосредно Министру трговине и индустрије.

5) Ако се уредба о олакшицама донесе за коју задругу или задружни савез, комесар ће се поставити по споразуму са Министром пољопривреде а по саслушању ревизијског задружног савеза, односно главног задружног савеза код кога је зачлањена задруга (задружни савез); на чију је молбу издана уредба.

§ 39

1) Уредбу, дату коме новчаном заводу, може Министарски савет према указаној потреби, на предлог Министра трговине и индустрије мењати и допуњавати.

2) Уредба се укида, када су престали узроци са којих је она дата. То укидање врши Министарски савет. Предлог о томе подноси Министар трговине и индустрије из сопствених побуда или по тражењу самог тог завода.

3) Уредба се укида и онда, кад се утврди да је дуговање тога завода постало веће од имовине.

§ 40

Све уредбе издате до сада за поједине новчане заводе по § 5 Закона о заштити земљорадника и стављања на снагу појединих прописа закона о извршењу и обезбеђењу, саобрази ће се прописима овог отсека уредбом донесеном на начин предвиђен у § 32 овог закона.

II Кривична наређења

§ 41

1) Ко као члан управног одбора или којег другог управног органа, као члан надзорног одбора, као ликвидатор или као управљајући чиновник новчаног завода намерном повредом своје дужности проузрокује да завод претрпи губитке услед којих самих или у вези са другим губитцима не може одговорати редовно својим обавезама према веровницима, казниће се уколико ова повреда дужности не претставља кривично дело које се има строжије казнити, за претуп строгим затвором најмање месец дана и новчано до 200.000 динара као и губитком часних права.

2) Ако такво лице повреду дужности учини из великог нехата, казниће се затвором и новчано до 100.000 динара.

§ 42

Ко као члан управног одбора или којег другог управног органа, као члан надзорног одбора, као ликвидатор, као управљајући чиновник или пуномоћник новчаног завода, у записницима о седницама органа завода, у извештавању о пословима завода, у позивима за уписивање акција или којим другим саопштењима или објавама намерно криво наводи заводске имовинске вредности, његова потраживања или обавезе или намерно прећути чињенице које су важне за сазнање правог имовинског стања завода да се тиме изазове вера у повољније стање имовине новчаног завода по што је, казниће се, уколико ово дело или пропуштање не претставља кривично дело

које се има строжије казнити, за претуп затвором најмање 14 дана и новчано до 100.000 динара.

§ 43

Ко на ма какав начин намерно омета, отежава или спречава извршење ревизије новчаног завода прописане законом или наређење од стране Министра трговине и индустрије у вршењу права надзора, казниће се, уколико такво дело не претставља кривично дело које се има строжије казнити, за претуп до једне године и новчано до 50.000 динара.

§ 45

1) Ко оно, што је као члан управног одбора или којег другог управног органа, као члан надзорног одбора, као ликвидатор, као намештеник или као пуномоћник новчаног завода сазна о приликама односног завода, и што би по својој природи требало да остане пословна тајна, саопштава макар знао да тиме може побудити неповерење против завода и давати повода раскидању пословних веза од стране заводских муштерија или дизању новца уложеног код завода, казниће се, уколико ово не претставља кривично дело које се има строжије казнити, за претуп затвором до 6 месеци и новчано до 10.000 динара, а ако су заиста наступиле поменуће последице, затвором до две године и новчано до 200.000 динара.

2) Неће се казнити онај који је дело споменуто у првоме ставу учинио при остваривању свога права или у испуњењу дужности наложене му законом или налогом власти или пошто је разрешен дужности чувања тајне или је то учинио претставком упућеном власти у циљу да се стане на пут недопуштеним радњама.

§ 45

Као управљајући чиновници у смислу прописа предвиђених у § 40 до 43 имају се сматрати лица, којима је поверено вођство банке, њезине подружнице (филијале) или појединих одељења банке или подружнице.

ОТСЕК ЧЕТВРТИ

Завршна наређења

§ 46

Под новчаним заводима у смислу прописа овога закона подразумевају се новчане установе, које су основане као акционарска друштва или задруге, командитна друштва на акције, штеднишнице самоуправних тела, као и оне новчане установе које су основане по посебним законима донесеним за сваку од њих посебнице.

§ 47

Овлашћује се Министар правде, Министар пољопривреде и Министар трговине и индустрије да могу прописати уредбе потребне за извршење прописа овога закона, које се односе на њихов ресор, а Министар правде овлашћује се поред тога и на то, да по споразуму са Министром пољопривреде изда аутентична тумачења по питањима ко се има сматрати земљорадничком у смислу овога закона и шта

се има подразумевати под породичном задругом у смислу овога закона.

§ 48

Прописи овога закона не важе за Народну банку. Краљевине Југославије.

§ 49

Укида се закон од 23 рамазана 1286 (1869) о наплати тражбина из миријских земљишта или кућа за случај смрти дужника (зборних закона и наредаба за Босну и Херцеговину год. 1878-80, II, стр. 339 и след. /, који данас важи на подручју Врховног суда у Сарајеву е тим, да се дугови иза умрлог дужника могу наплатити из заосталих миријских непокретнина једнако као и из заосталих мулковних непокретнина.

Секретар,

Никола Соколовић, с. р.

Чланови:

Др. Богдан Видовић, Шукрија Куртовић, Јован С. Довезенски, Милорад Ш. Марковић, Др. Милорад Ј. Костић, Др. Људевит Ауер (одваја мишљење), Др. Миленко Марковић, (одваја мишљење) Др. Драг. Костић, А. К. Кујунцић, Милинко Р. Милутиновић, М. В. Поповић, Марко Манић, Иван Урек, Ловро Петовар, Др. Вранко Николић, Др. Живко Петричић, Александар Додић, Василије Трбић (од-

§ 50

Овај закон добива обавезну снагу на дан када се обнародује у „Службеним новинама“. Истега дана престају важити сви прописи других закона и уредаба који уређују предмете овога закона, а нарочито закон о заштити земљорадника и о стављању на снагу појединих прописа закона о извршењу и обезбеђењу од 19 априла 1932 године, односно закон о продужењу његове важности од 19 октобра 1932 године, осим прописа § 4 Закона о заштити земљорадника, који остају на снази, изузев реченицу другу, првог става.

За известица одбора одређен је г. Никола Соколовић, народни посланик.

Прилажу се одвојена мишљења г.г. Милутина Станојевића, Др. Људевита Ауера, Др. Отона Гавранчића и Др. Миленка Марковића.

Претседник Одбора,

Милован Лазаревић, с. р.

ваја мишљење), Др. Иван Лончаревић, (одваја мишљење), Др. Фрања Грубер, (одваја мишљење), Милутин Станојевић, (одваја мишљење), П. П. Михаиловић, (одваја се), Госта Алексић, (одваја се) Стеван Тирпић, (одваја се), Симо Марјанац, Милан Петковић, Др. Отон Гаврачић, (одваја се), Јоаким Куњашкић, Сергије Прота Урукало. (Сви с. р.)

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

Част нам је предложити по предлогу Закона о заштити земљорадника и сређивању кредитних односа у земљи одвојено мишљење које прилажемо под /1.

10 децембра 1932 године

Београд.

Под /2 прилажем своје посебно одвојено мишљење као додатак заједничком одвојеном мишљењу.

Известилац за овај законски предлог је др. Људевит Ауер.

Народни посланици:

Милутин Станојевић, с. р.
Др. Људевит Ауер, с. р.

Др. Људевит Ауер, с. р.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О ЗАШТИТИ ЗЕМЉОРАДНИКА И О СРЕЂИВАЊУ КРЕДИТНИХ ОДНОСА У ЗЕМЉИ

Предложено гласи:

§ 1

1) За време од једне године од дана кад овај закон добије обавезну снагу, одобравају се дужницима земљорадницима олакшице при уређењу њихових дугова код новчаних завода и осталих веровника по прописима следећих параграфа.

2) По овом се закону сматрају као дугови земљорадника, они, које су земљорадници учинили пре 20 априла 1932 године. Прописи овога закона не вреде за она лица, која су се до 20 априла 1932 године за-

Да се измени и да гласи:

§ 1

По овом се закону сматрају као дугови земљорадника они, које су земљорадници учинили пре 20 априла 1932 године. Прописи овога закона не вреде за она лица, која су се до 20 априла 1932 године задужили као земљорадници, али су после тога времена престали бити земљорадници као и за она лица, која су се до 20 априла 1932 године задужила као неземљорадници, па су после тога времена постали земљорадници.

дужила као земљорадници, али су после тога дана па до истека важности овога закона престали бити земљорадници.

§ 2

1) Земљорадником у сислу овога закона сматра се свако лице, које обрађује земљу само или са члановима своје породице и чији опорезовани приходи проистичу претежно из пољопривреде (виноградарство, воћарство, вртларство, сточарство ит.д.), ако његов посед не прелази површину од 50 хектара зиратне (обрадиве) земље, односно код породичне задруге 100 хектара зиратне (обрадиве) земље.

2) За земљорадника сматраће се и она лица, која због болести или немања довољне радне снаге своје и своје породице или из јдругих неотклоњивих сметња морају обрађивати своју земљу помоћу других лица, даље малолетна деца земљорадника, за трајања њихове малолетности, као и заоставштине иза земљорадника, докле буду предате наследницима.

§ 3

1) Земљорадници одговараће за време назначено у § 1 својим обавезама према својим веровницима тако да ће плаћати годишње 8% на име камате, а 2% од главнице на име отплате дуга. Код амортизационих зајмова годишњи ануитет не сме износити више од 10% а камате не више од 9% годишње, ако је уговорена нижа камата или нижи оброци за отплату, дужник платиће уговорене своте. Уколико камата није уговорена ни одређена судском одлуком вредиће законска камата. Ова плаћања вршиће дужник тако, да ће једну поливину платити о уговореном року, односно ако је за плаћање уговорено више рокова у години о првом уговореном року, а другу половину најдаље до 31 октобра 1933 године. Уколико рокови плаћања нису уговорени дужник ће једну половину платити најдаље до 31 децембра 1932 године, а другу половину најдаље до 31 октобра 1933 године. Јемац или садужник, ако није новчани завод, одговара обавезама једнако као и главни дужник.

2) У максимални износ годишње камате имају се урачунати и сва остала споредна плаћања или да вања на која се дужник обавезао поред камате, као што су провизије, конвенционалне казне, режиски трошкови и слично.

3) До ступања на снагу овога закона неплаћена камата, уколико не прелази висину допуштену постојећим законима, односно за време од 20 априла 1932 године висину допуштену прописима § 3 став први до трећег закона о заштити земљорадника од 19 априла 1932 године, урачунаће се у главницу дуга.

4) Веровнику који је после 20 априла 1932 године наплатио од дужника земљорадника камату противно прописима § 3 став први до трећег закона о заштити земљорадника од 19 априла 1932 године, одбиће се вишак од главнице дуга.

5) Дугови по меницама имају се регулисати не само плаћањем оброка и камате у смислу става првог, већ и издање нових тромесечних меница, ако нису уговорени други рокови, о доспећу ранијих меница, према заосталом дугу, и то са потписима по ранијим меницама, а ако то није могуће, са потписима једнаке вредности. Ако дужник то не учини сносиће трошкове протеста и евентуалне тужбе.

§ 2

1) Земљорадником у смислу овога закона сматра се свако лице које обрађује земљу само или са члановима своје породице, које није задужено порезом на приход од предузећа, радња и самосталног занимања, чији укупни дугови прелазе 20% вредности укупне имовине и чији посед не прелази 50 хектара зиратне (обрадиве), земље односно код породичне задруге 100 хектара зиратне (обрадиве) земље.

2) За земљораднике сматраће се и она лица која због болести или немања довољно радне снаге своје и своје породице или из других неотклоњивих сметња морају обрађивати своју земљу помоћу других лица (у земљораду, виноградарству, воћарству, вртларству ит.д.), затим малолетна деца земљорадника за трајање њихове малолетности, као и заоставштине иза земљорадника, док не буду предате наследницима.

§ 3

1) Од дана ступања на снагу овога закона одговараће земљорадници својим обавезама према својим повериоцима, уколико дуговања не проистичу из купопродаје, на тај начин, да ће им у уговореним роковима плаћати: новчаним заводима 10% а осталим повериоцима 6% годишње камате и уз то у име отплате постојеће главнице 6% до краја 1933, 7% до краја 1934, 8% до краја 1935, 9% до краја 1936, 10% до краја 1937, 20% до краја 1938, 20% до краја 1939, 20% до краја 1940, 30% до краја 1941 и остатак до краја 1942 године.

2) Својим обавезама које потичу из купопродаје, а у колико у купопродајном уговору нису задржани за дужника повољнији рокови отплате, земљорадници ће одговарати на тај начин, да ће својим повериоцима плаћати до 20 априла 1932 године, тромесечно унапред 10% годишњу камату и уз то у име отплате дугујуће главнице, ако иста не прелази 200— динара, цео износ до најдаље 1 септембра 1933 године, ако иста прелази 200— динара а не прелази 500— динара, онда половину дугујуће главнице до 1 септембра 1933 године, а другу половину до 1 септембра 1934 године. Ако дуговање прелази 500— динара исто ће се отплаћивати у року од 3 године и то тако да је земљорадник обавезан сваке године отплатити једну трећину свога постојећег дуга са каматом.

3) Ако рокови плаћања у земљорадничким обавезама нису уговорени, плаћања се врше свака три месеца.

4) Ако дужник застане са плаћањем у четири узастопне рате, губи право почека и сносиће последице § 5 1) овога закона.

5) Дугови по меницама имају се регулисати не само плаћањем оброка и камате већ и издавањем нових тромесечних меница, ако нису уговорени други рокови о доспећу раније менице према заосталом дугу, и то са потписима по ранијим меницама, а ако то није могуће, са потписима једнаке вредности. Ако дужник овој својој обавези не удовољи сносиће последице § 5 1) овога закона. Земљорадници су обавезни издати повериоцу на његов захтев исправу способну за хипотекарно осигурање његовог потраживања, за које је одлагање плаћања законом допу-

6) Ако веровник не би хтео да прими своту коју му дужник понуди у смислу прописа става 1) односно и нову меницу према пропису става петог, дужник може ту своту и меницу положити код средског суда односно где таквих нема код средске власти, а овом полагању припада правно дејство које припада полагању код суда по општем грађанском праву.

§ 4

Ако би веровник уговорио већу камату од оне предвиђене у § 3, судови тај вишак неће досуђивати ни извршивати и обезбеђивати, а ако би и наплатио већу камату биће кажњен за преступак затвором од 6 месеци и новчано до 5.000.— динара.

§ 5

1) За време назначено у § 1 одлажу се све принудне продаје (овршне дражбе) покретног и непокретног имања земљорадника. За исто време обустављају се све принудне управе (секвестрације), као и одузимање покретних ствари (трансферације) проведене у циљу извршења или обезбеђења. Нове се принудне продаје и нове принудне управе (секвестрације) као и нова одузимања покретних ствари (трансферације) могу дозволити једино ради принудне наплате obroka и камате, који се дугују у смислу прописа § 3 као и тражбина изузетних од овог закона у смислу прописа § 6. У овом случају могу се и одложења извршења по таквим тражбинама наставити.

2) Одлуку о одлагању продаје, односно о обустави трансферације доноси извршни суд (извршна власт) по службеној дужности, ако му је познато да је дужник земљорадник, иначе на захтев странке. Секвестрације обуставиће се само на захтев странке. Ако странка није сама поднела уверење из става трећег, извршни суд (извршна власт) тражиће га по службеној дужности до доношења правноснажне одлуке у смислу става првог зауставља се извршни поступак, односно поступак обезбеђења (осигурање).

3) Уверење о томе, да ли је неко лице земљорадник издају општинске власти (општински суд, општинско поглаварство). Свака заинтересована странка може тражити да средски начелник испита издано уверење и поништи га, ако нађе да не одговара фактичном стању. Против одлуке средског начелника може се незадовољна странка жалити на бана. Одлука бана је извршна. Против ње нема места тужби на Управни суд. Ако је уверење издало Градско начелство које

штено. Ако дужник то не учини сноси последице § 5 1) овога закона. Исправе издате по овој законској одредби као и хипотекарна осигурања ослобађају се од плаћања таксе.

6) Горња наређења важе за сва лица која су јемци, а за новчане заводе и онда ако су као солидарни дужници обвезани за дуг земљорадника.

7) У максимални износ годишње камате урачунавају се и све споредне користи.

8) До ступања на снагу овога закона неплаћена камата по обавезама, у колико не прелази допуштену постојећим законом, односно за време од 20 априла 1932 године, висину допуштену прописима § 3 1) до 3) Закона о заштити земљорадника од 19 априла 1932 године, урачунаће се у главницу дуга.

9) Ако поверилац не би хтео да прими своту коју му дужник понуди у смислу прописа става 1) овога параграфа односно нову меницу према пропису става 5) овога параграфа, као и исправу за хипотекарно осигурање према пропису става 5) овога параграфа, дужник може ту своту, меницу и исправу за хипотекарно осигурање положити код средског суда, односно где таквих нема код средске власти, а овом полагању припада правно дејство које припада полагању код суда по општем грађанском праву.

§ 4

Ако би поверилац уговорио већу камату од оне предвиђене у § 3, судови тај вишак неће досуђивати ни извршивати ни обезбеђивати, а ако би и наплатио већу камату биће кажњен за преступак новчано до 5.000.— динара.

§ 5

1) За време назначено у § 3 овога закона одлажу се све јавне принудне продаје (овршне дражбе) покретног и непокретног имања земљорадника. За исто време обустављају се све принудне управе (секвестрације) као и одузимање покретних ствари (трансферације), проведене у циљу извршења или обезбеђења. Нове се принудне продаје и нове принудне управе (секвестрације) као и нова одузимања покретних ствари (трансферације) могу дозволити једино ако дужник буде у заостатку за четири рате његових у § 3 одређених рокова за плаћање, односно ако не изда повериоцу нове менице, или на захтев повериоца исправу потребну за хипотекарно осигурање и то за цео износ потраживања као и за тражбине изузете од овога закона у смислу прописа § 6. У овом случају могу се и одложена извршења по таквим тражбинама наставити.

2) Одлуку о одлагању продаје, односно о обустави трансферације доноси извршни суд (извршна власт) по тражењу дужника на основу уверења општинске власти, да је дужник земљорадник и уверења надлежне пореске управе да дужник није био пре 20 априла 1932 године а ни доцније задужен порезом на приход од предузећа, радње или самосталног занимања (течевином).

3) Ако дужник својој молби којом тражи одлагање продаје односно обуставу извршног поступка није приложио уверења прописана у претходном ставу, извршни суд (извршна власт) тражиће их по службеној дужности. До доношења правноснажне одлуке у смислу става 2) зауставља се извршни поступак, односно поступак обезбеђења (осигурања).

врши дужности првостепене управне власти (§ 10 став први Закона о унутрашњој управи) сматраће се такво уверење као одлука среског начелника.

4) Тражење у смислу става трећег нема утицаја на поступак по ставу другом. Али ако је правноснажном одлуком уверење поништено, Суд (извршна власт) ће на захтев веровника одређено одлагање продаје, односно одређену обуставу секвестрације или трансферације ставити ван снаге.

4) Лице које се жели користити олакшицама овога закона мора предати поверлицу уверење општинске власти (општинског суда, општинског поглаварства) да је земљорадник у смислу § 2 овог Закона, као и уверење пореске власти да није ни пре 20 априла 1932 године односно од дана када потичу његови дугови за које тражи олакшицу по овоме закону, али доцније, задужен порезом на приход од приход од предузећа, радње и самосталног занимања. У уверењу општинске власти мора бити наведена вредност имовине дотичног земљорадника као и укупна сума његових дугова. Срески начелник по званичној дужности испитује издато уверење и одобрава га ако је исправно, а поништава га ако нађе да не одговара стварном стању. Своје решење среска власт саопштава заинтересованим странкама. Против одлуке среског начелника може се незадовољна странка жалити бану. Одлука бана је извршна. Ако је уверење издано од градског начелства које врши дужности првостепене управне власти (§ 19 став први Закона о унутрашњој управи), сматраће се такво уверење као одлука среског начелника.

5) Уверења општинске власти и пореске управе издају се бесплатно.

6) Ослобађају се од плаћања државних такса менични протести, тужбе подигнуте због неисплате земљорадничких меница за време трајања овога закона.

§ 6

1) Од прописа §§ 1 до 5 изузети су поред јавних дажбина и дугова из куповине потрошних предмета из последње године пре ступања на снагу овог Закона још и: дугови земљорадника учињени после 20 априла 1932 године или за време важења ..... итд.

§ 6

1) Од прописа §§ 1 до 5 овога закона изузети су поред јавних дажбина и дугова који потичу из купо-продаје као и дугова земљорадника чија укупна висина не прелази 20% вредности његове укупне имовине, још и: дугови земљорадника учињени после 20 априла 1932 године или за време важења ..... ит.д.

(као у законском предлогу којему се додаје): тражбине с наслова нужног дела, исплате наследног дела и легата, тражбине пуниларних маса, заклада и фондова и тражбине ради услуга за плату.

Снижење дуга презадуженог земљорадника

§§ 7 до 21

Максимирање камате

§§ 22 до 29

§ 31

3) Над новчаним заводом не може се отворити стечај од дана када је уредбу затражио па све док се по том тражењу не донесе одлука.

§ 32

2) (други део). Све ове мере могу обухватити и афилирана предузећа тога новчаног завода. Као афилирана сматраће се она предузећа, у којима је дотични новчани завод претежно ангажован било у главници предузећа било у кредитима датим предузећу.

Снижење дуга презадуженог земљорадника

§§ 7 до 21 треба изоставити јер, садрже одредбе које су у супротности са чл. 22 Устава.

Максимирање камате.

§§ 22 до 29 треба изоставити, јер висину камате одређује економски закон понуде и тражње.

§ 31

(3) Над новчаним заводом не може се отворити стечај нити се могу дозволити ма каква обезбеђења или извршења од дана када је Уредбу затражио па све док се по том тражењу не донесе одлука.

§ 32

(2) (други део). Мере из првога дела овога става могу обухватити афилирана предузећа дотичног новчаног завода, ако афилирано предузеће то затражи. Као афилирано сматраће се оно предузеће чија је главница преко половине у сопствености дотичног новчаног завода или чији су кредити преко половине добивени од дотичног новчаног завода.

§ 35

1) За време важности уредбе никаква се обезбеђења веровника као и извршења не могу дозволити према томе заводу. Извршења и обезбеђења веровника према заводу тражена и издејствована у току два месеца пре доношења уредбе не важе.

§ 37

2) Уредба се укида, када су престали узроци са којих је она дата. То укидање врши..... итд.

Кривична наређења

§§ 39 до 43

§ 45

Овлашћује се Министар правде, Министар пољопривреде и Министар трговине и индустрије да могу прописати уредбе потребне за извршење прописа овога закона, које се односе на њихов ресор, а Министар правде овлашћује се поред тога и на то да по споразуму са Министром пољопривреде изда аутентична тумачења по питањима ко се има сматрати земљорадником у смислу овога Закона, и шта се има подразумевати под породичном задругом у смислу овога закона.

§ 35

(1) За време важности Уредбе никаква се обезбеђења веровника као и извршења не могу дозволити према том заводу. Извршења и обезбеђења веровника према заводу тражена и издејствована у току два месеца пре тражења уредбе не важе.

§ 37

(2) Уредба се укида када се комисијски утврди да су престали узроци са којих је она дата. То укидање врши..... и т. д. (као у законском предлогу).

Нов §

(1) Овлашћује се Министар трговине и индустрије да по одобрењу Министарског савета пропише уредбу са законском снагом по којој ће се Државна ликвидациона банка овластити да по налогу и за рачун државе може издати новчаним установама 7% зајам у износу 50% земљорадницима издатог и хипотекарно осигураног кредита.

(2) За ове зајмове потребну суму у највећем износу до једне милијарде динара ставиће Државној ликвидационој банци на располагање Народна банка, Државна хипотекарна банка, Привилегована аграрна банка и Поштанска штедионица на подлози хипотекарно осигураних земљорадничких меница које потичу из кредитних односа насталих пре 20 априла 1932 године, жирираних по дотичном новчаном заводу и Државној ликвидационој банци.

(3) Новчани заводи су дужни добивени ванредни кредит отплаћивати према одредбама § 3 (1) које важе за плаћање земљорадничких дугова новчаним заводима.

Кривична наређења

§§ 39 до 43 излишни, су јер се одговарајуће одредбе већ налазе у појединим законима.

§ 45

Овлашћује се Министар правде да у споразуму са Министром пољопривреде и Министром трговине и индустрије може прописати уредбу потребну за извршење прописа овога закона.

Подносиоци предлога:

Милутин Станојевић и *Др. Људевит Ауер*, с. р.
народни посланици
чланови Одбора за израду закона о заштити земљорадника.

ПОСЕБНО ОДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ

Др. Људевита Ауера, народног посланика

Додаје се нов §:

За време важења овог закона нису новчани заводи дужни исплаћивати улоге и потраживања по текућим рачунима, без обзира на уговорене рокове.

У границама расположивих сретстава исплаћиваће новчани заводи из потраживања по текућим рачунима својим повериоцима првенствено износе потребне за исплату надница, плата по социјалним и приватним осигурањима, те за подмирење јавних дажбина набаву сировина и робе.

Исто тако у границама расположивих сретстава исплаћиваће новчани заводи по улозима првенствено доспеле камате за прошло полугодиште, исељеничке улоге, које су улагачи послали непосредно из иностранства, потребе за исплату доказаних погребних трошкова и трошкова лечења, пупиларне улоге као и потребе за издржавање улагача и њихових породица.

Предње одредбе не односе се на улоге и потраживања по текућим рачунима настале после ступања на снагу овог закона.

10 децембра 1932 године

Београд.

Др. Људевит Ауер, с. р.
народни посланик

ОДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ

Од законског предлога, како га је примио Одбор одвајам своје мишљење, тиме да уместо читавога отсека и другога отсека закона уђу у закон ове одредбе:

ЗАКОН О КАМАТАМА

§ 1

По овом ће се закону просуђивати унапред све погодбе по којима се дужник обвезује на плаћање камата.

§ 2

Као камате по овом закону сматрају се не само подавања у готовини (новцу), која дужник плаћа свом вјеровнику, него и свака ствар или процјенива корист или радња, коју дужник даје вјеровнику за уживање узајмљене главнице.

Суд ће по слободној оцјени просудити, кад год буде примјенивао овај закон, што све од дужникових подавања имаде сматрати каматама. Али ће у сваком случају имати у камате урачунати све оне новчане износе, на које се дужник обвезе према вјеровнику било под којим насловом или именом, и које вјеровнику плаћа посредно или непосредно за уживање узајмљене главнице.

Нарочито ће урачунати и ону своту за коју можда уговорена зајамска главница надмашује доиста примљену своту новца.

Досуђени парнички трошкови не рачунају се у камате.

§ 3

(1) Министарски савет ће, на предлог Министра

финансија, трговине и индустрије и пољопривреде, а по саслушању удружења новчаних завода и Народне банке, уредбом од времена до времена, а по бановинама утврдити висину камате на позајмљени новац или одобрени кредит.

(2) Каматне стопе на позајмљени новац или одобрени кредит утврђене на начин поменут у првом ставу, обавезне су за новчане заводе, као и за остала друштва и лица, која по овлашћењу примају улоге на штедњу (банкаре).

(3) Друштва и лица, која не потпадају ни под једну од група наведених у другом ставу, не смеју на позајмљени новац или одобрени кредит наплаћивати већу камату од најниже камате, коју рачунају новчани заводи, односно банкарски, исте бановине за поверене им улошке.

Ни један вјеровник па било то физичко или правно лице или установа не може више ни тражити ни правноваљано примити од свога дужника од утврђене највише каматне мјере.

Ова установа вриједи за све врсте кредитних послова, били они утемељени на заложници, мјеници или било којој врсти кредитног писма, извирали они из било какве трансакције, вриједи и за послове међу протоколираним трговцима, за послове међу трговцима и за послове међу нетрговцима.

§ 4

Камате на камате не могу се правоваљано углавити.

§ 5

Ако камати нису погодбом утврђени, а вјеровник по закону има право да их зарачуна, припадају му у висини од 6%.

§ 6

Код послова међу протоколираним трговцима може вјеровник тражити да му дужник плати затезне камате (§ 3) у оноликој мјери колико вјеровник плаћа својој банци.

§ 7

Сваки правни посао, који има сврху да изигра установе овога закона, па био он ма на који начин утаначен, и дат му био ма који облик (јавно бележнички акт, судска пресуда или нагода или извршење и т. д.) ништетан је. Суд ће, размотривши све прилике сваког појединог случаја и допринесена доказала са обе стране, слободно оцијенити, да ли је правном послу сврха да изигра установе овога закона.

Премјева се по овом закону, да је пристанак на такав правни посао од дужника изнуђен, те се против тој предмјери не дозвољава никакав протудокказ.

Правну ваљаност таквог правног посла може дужник побијати било тужбом било приговором у парници, коју проти њему води вјеровник.

§ 8

Суд, ни која друга јавна власт, не може никада досудити виши каматњак, но је овим законом дозвољено. Исто тако не може ни суд ни која друга јавна власт ни јавни билежник дозволити, да се

пред њим утаничи нити овјерити подписе на исправи, која садржи каматну погодбу преко дозвољене највише мјере, а нити може на темељу склопљеног ма и прије овог закона утаничења дозволити било какво обезбеђење вјеровнику за камате које прелазе дозвољену највишу мјеру.

Ако је прије ступања на снагу овога закона дозвољено какво обезбеђење или укњижба залога у земљишним књигама за виши од дозвољеног каматњака, снизит ће га надлежна власт (суд, извршна власт) на висину највише каматне мјере и без тражења дужника.

§ 9

Онај повчани износ, који дужник плати преко дозвољене највише каматне мјере (§ 3, § 5, § 6) ма платио и по свом пристанку пребија се са тражибом вјеровника, тако, да се за сваки такав плаћени износ умањује дужна главница и то са даном, када дужник такав каматни вишак плати.

Пребој настаје по самом закону.

Ако се као камате имаду у смислу § 2 рачунати давања у стварима, радње или друге какве користи, израчунати ће се вриједност тих подавања по дану када су дана, и сматрати, да је та вриједност одплаћена тога дана на рачун дужне главнице у колико прелази по овом закону највишу каматну мјеру.

§ 10

Дужник је овлаштен наступити пребој (§ 9) утврдити тужбом захтевајући одаљење главнице, а у колико је исплатио више од цијеле главнице повратак тога вишка. Исто је то овлаштен захтјевати приговором у парници, коју проти њему подигне вјеровник.

§ 11

Установе овога закона примјенити ће се на све правне послове о давању новца у зајам без обзира када су склопљени. Но дужнику не пристоји право тражити пребој односно повратак каматних вишкова (§ 9) плаћениц прије 20-IV-1932.

§ 12

Предмјева се, да су сви досадашњи мјенбени зајмови дани нетрговцима дугорочни и ако мјенице доспјевају краткорочно. Ова предмјева утврђује се нарочито доказом, да су код ранијег доспевања примане мјенице за исплату нове мјенице.

Код таквих мјенбених зајмова не може вјеровник тражити исплату цијелога дуга, ако му о доспјетку плати камате и на отплату главнице барем 5% годишње.

Овакве мјенице не постају краткорочнима ако их вјеровник стави даље у промет и ако су и он и његов слједник трговци.

Ако је такве мјенице примала Народна банка, протеже се и на њу ова установа.

Ускрати ли вјеровник примити камате и отплату 5% главнице рачунајући годишње, дужник ће положити камате, отплату главнице и нову мјеницу суду, који ће исти дан о пологу обавјестити вјеровника и позвати га, да полог подигне и стару мјеницу да преда суду.

Трошкови тога поступка иду на терет немарног вјеровника, а пркосног дужника онда, ако је без ускрате вјеровника да прими отплату полагао у суд.

Ове установе примјенити ће се и на зајмове дане на обвезнице.

§ 13

Задужење код трговаца и занатлија за набављену робу платиће дужници овако:

Ако је задужење испод 300 дин., за 4 мјесеца од дана ступања на снагу овога закона.

Задужења преко 300 дин., а испод 1.000 дин. платиће 300 дин. за 4 мјесеца, 300 дин. за 8 мјесеци, а остатак за 12 мјесеци од дана ступања на снагу овога закона.

Задужења преко 1000 дин. платиће 1000 дин. као напред, а вишак као у § 12, те ће се тај вишак укаматити законским каматњаком, а ако је уговорен каматњак испод највише каматне мјере, тада по уговору, ако је уговорен виши каматњак, тада по највишој каматној мјери (§ 3).

§ 14

Досадашњи зајмовни послови протоколираних трговаца и после ступања на снагу овога закона склопљени зајмовни послови трговаца и нетрговаца доспјеватиће према погодби. И ова погодба код дужника нетрговаца просуђиватиће се по § 7 ако буде за то услова.

§ 15

Овај закон ступа на снагу и задовима правну моћ, кад га Краљ потпише и када буде објављен у «Службеним новинама».

У Београду 10 децембра 1932.

Др. Отон Гавранчић, с. р.
народни посланик

Господину

ДР. КОСТИ КУМАНУДИУ,

Претседнику Народне скупштине

Београд.

Господине Претседнице,

Част ми је у прилогу под . 1, . 2 и . 3 да Вам доставим, одвојена и образложена своја мишљења на §§ 2, 7 и 8, као и на завршна наређења, на законску основу о заштити земљорадника и сређивању кредитних односа у земљи.

Молим да их изволите доставити Народној скупштини и да изволите примити израз мог дубоког поштовања.

10 децембра 1932 године

Београд.

Народни посланик,

Др. Миленко Марковић, с. р.

ОДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ

Г. Народног посланика Др. Миленка Марковића

на

ЗАКОН О ЗАШТИТИ ЗЕМЉОРАДНИКА И О СРЕБИВАЊУ КРЕДИТНИХ ОДНОСА У ЗЕМЉИ.

на

§ 2

који би имао да гласи:

(Земљорадник) пољопривредник је у смислу овога закона свако лице и породична задруга ако је власник и поседник земље;

а) Без обзира на начин обрађивања земље, дали у властитој руци или иначе.

б) Кад површина њихове земље не премаша границе великог поседа како су оне одређене Законом о ликвидацији аграрне реформе за поједине крајеве у држави.

в) Кад њихов опорезовани приход истиче претежно из пољопривреде.

г) Ако на њиховом поседу није уведена никаква индустрија у коју се убрајају и пецаре за производњу шпирита.

Као (земљорадници) пољопривредници сматраће се:

а) Они, који због болести или немања радне снаге своје и своје породице или из других неотклоњивих сметња морају обрађивати своју земљу помоћу других лица;

б) Малолетна деца пољопривредника за трајања њихове малолетности и

в) Заоставштине иза пољопривредника док не буду уручене наследницима.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Пољопривредник (земљорадник) је у правом смислу речи онај, који земљу ради ма чија она била, као што је и зидар радник који гради туђе куће.

Пољопривредници су махом дакле лица, која немају никаквог свог поседа ни земље, који дакле дневно раде туђу земљу уз наплату а могу то бити они, који имају своје огњиште и нешто земље од чијег прихода не могу да живе, чија је непокретна вредност у имовини толико мала, па и покретна, да је она по § 471 српског закона искључена испод екзекуције или у крајевима ван домашаја тога закона искључена из могућности сваког подизања зајма.

И овај земљорадник у правом смислу речи спада под појам пољопривредника па према томе није и не може бити искључен од погодности коју овај закон даје сваком пољопривреднику.

Предложена законска основа у најпретежнијем делу није намеравала да узме у заштиту земљорадника у правом смислу речи, него сваког поседника и власника земље, дакле домаћина, пољопривредника, који има покретног и непокретног иметка који се дакле могао и да задужи.

Из овог образложења следи да законска основа у погледу своје намере није дала закону право име, јер штити у истини неког другог а не оног како у наслову каже.

Образложио сам зашто сам у овом параграфу изменио реч земљорадник у пољопривредник у уверењу, да би се та реч имала употребити у целом за-

кону у место имена земљорадник, а према томе, да би се имао тако изменити и сам наслов закона.

Своје одвојено мишљење образлажем и тиме што се појам пољопривредника не може мењати по вољи него је тај појам сталан и одређен према нашим приликама за увек, а доследно томе држим, да тај појам мора да остане и у сваком закону, који се доноси један и исти, јер не може законодавство у више закона одредити појам пољопривредника на различите начине.

Тако дакле не може ни овај закон да пређе преко правог појма пољопривредника, те да тај појам сведе у облик, који би био последица заштите пољопривредника као првенствене намере истакнуте у овој законској основи.

Сасвим је друга ствар, кога пољопривредника хоће, може и сме предложена законска основа да заштити, а то се може истаћи ако се хоће а да покрај свега тога појам пољопривредника не буде ни у овој законској основи окрњен.

Предложена законска основа одређује појам пољопривредника према томе, кога хоће и може да заштити, она дакле ограничава, односно искључује један део пољопривредника уопште од заштите ваљда обзиром на новчане заводе и веровнике уопште, али без сумње и из разлога предвиђене редукције дугова.

Тим искључењем наноси се неправда великом делу пољопривредника и ствара неједнакост у правима односно погодностима појединих грађана који су у нашој држави по својим правима и дужностима изједначени.

У даљем свом одвојеном мишљењу, ја сам уопште изоставио могућност смањивања пољопривредничких дугова и у оном случају, ако он према данашњим приликама има више дуга него би смео имати па и у оном случају ако његова имовина не вреди више него ли износи његов дуг, а кад сам пошао са тог стајалишта, сасвим је могуће шта више оправдано, да се међу пољопривредницима не чини никаква разлика.

На начин како то предвиђа предложена законска основа ствара се нехотице у нас појам малог и великог поседника а ту је разлику једном за свагда решила код нас аграрна реформа, која је велики посед нарочито анационалних елемената раскомадала па и велики посед наших националних људи, који није потекао као бивших туђих царава него се у њиховим рукама налази било као наследство било као тековина.

Искључењем овог нашег националног елемента из погодности коју хоће да да овај закон, даје се могућност, без обзира на данашњи незнатни приход земље, да се дирне у његову имовину у многим крајевима наше државе, да се тако лиши у целости или делимично своје имовине наплаћивањем дугова у време кад је то најтеже и најнеподесније.

Осим ове неправде убијена би била и наша привреда уопште или би била бар погођена, јер су и код нас као и свуда баш поседи што их законска основа искључује из погодности била узорна господарства, која су то постала услед интелектуалне снаге сопственика његове стручне способности или његовог бољег материјалног стања, које се огледало у његовом економском живом и мртвом оруђу.

Не треба да се спомиње да је пад цена земаљским производима једнако погоднио и оног малог као и

већег поседника, потоњег још у већој мери у колико је радну снагу плаћао, или у колико је био присиљен, да у немању новчаних сретстава даје наполицу другима у место да исплаћује несразмерну радну снагу; или коначно да изда земљу у закуп који у данашње време не износи ни толико колико државни порез по једном јутру.

Коначно истичем да се потоњи начин обрађивања земље — не у својој руци — мора сматрати нуждом, која не може служити као схватање било какове спекулације, која поскупљује земаљске производе, за које је као, и за сваку робу меродавна цена на тржишту.

Приметба. У овом § одвојно сам мишљење иако је у погледу заштитне површине земље дошло до споразума између Краљевске владе и одборске већине. То из разлога, јер продужење старог закона даје прилике за помно осматрање законске основе, а осим тога тражио сам снижење дуга по ст. 6 § 7.

II СНИЖЕЊЕ ДУГА ЗЕМЉОРАДНИКА

на

§ 7

који би имао да гласи:

1) Сваки дужник (земљорадник) пољопривредник који је за последње три или више година пре него је овај закон ступио на снагу плаћао на свој дуг на име камате и споредних плаћања (провизије, режијских трошкова и т. д.) преко 16% годишње, може тражити, да му се дуг снизи на следећи начин:

1) Ако је плаћао на име камате и споредних плаћања преко 16% а највише 20% годишње, дуг се смањује са 10%.

2) Ако је плаћао на име камате и споредних плаћања преко 20% а највише 24% годишње, дуг се смањује за 20%.

3) Ако је плаћао на име камате и споредних плаћања преко 24% али највише 30% годишње, дуг се смањује за 35%.

4) Ако је плаћао на име камате и споредних плаћања преко 30% али највише 36% годишње, дуг се смањује за 50%.

5) Ако је плаћао на име камате и споредних плаћања преко 36% а највише 40% годишње, дуг се смањује за 70%.

6) Ако је плаћао на име камате и споредних плаћања преко 40% годишње, отписује се цео дуг.

2 Као дуг који се по прописима става 1 има снизити долази у обзир остатак главнице са каматом

3) Снижење дуга по ставу 1 мора се затражити у року од три месеца од дана ступања на снагу овога закона по пољопривредницима, који се налазе у границама државе, а у року од шест месеци по онима, који се налазе на раду у другим државама, а нарочито у прекокеанским земљама.

4) Сваки такав дужник ако има наслова затражиће у отвореном року обрачуна и снижење односно урачунање прекомерне плаћене камате у главницу од свог веровника, а у колико се њим у добру не изравна, стоји просто веровнику да путем редовне грађанске правде докаже своју тражбину у висини која је у складу са одредбама става 1 овог параграфа.

5) Добровољним изравнањем или по суду утврђене тражбине и дугове дужан је и обавезан пољо-

привредник да исплати у једнаким обrocима а у року од десет година.

на

§ 8

који би имао да гласи:

1) Сви повериоци пољопривредника поменутих у § 2 који нису предузећа обавезна на јавно полагање рачуна, ни јавне установе ни лица под старатељством (туторством, скрбништвом) дужни су у року од два месеца по ступању на снагу овог Закона да пријаве надлежној пореској управи све своје тражбине са наслова зајма, које нису хипотеком обезбеђене пре ступања на снагу овог закона. Уз сваку овакову тражбину имају веровници да пријаве и висину постотка камате на дани зајам. За сваког дужника навешће се у пријави породично и рођено име и место његовог пребивања. Пореске управе дужни су да издају потврде о поднетој пријави.

2) За тражбине које нису пријављене у поменутом року, сматраће се да су намирене.

3) У погледу овако пријављених тражбина поступиће дужник исто овако као што је назначено у ставу 4 и 5 § 7.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

на

§§ 7 и 8

Предложена законска основа, даје пољопривредницима погодност тиме, што је дужницима пољопривредницима пре свега снизила камату код новчаних завода на 7%, а код свих осталих на 4%, а утврдила годишњу отплату главнице у оба два случаја са 2% годишње. Тиме је законска основа све краткорочне дугове претворила у дугорочне, што значи да је учинила предвиђеним дужницима, у овом закону велику погодност.

У случају прекомерно плаћене камате у смислу § 7 овог закона предвиђена је могућност, да се тако наплаћена камата урачунава у главницу а тиме се исправља у истину само неправда и дуг своди на праву своју меру.

Тиме што је § 8 обавезао приватна лица на пријаву својих тражбина надлежној пореској управи, дана је могућност великом делу дужника да се опрости ако не у највећем делу а оно делимично свога негодног веровника.

Из ових разлога ја сам испустио предвиђену могућност снижења пољопривредних дугова по ставу 6 § 7 овога закона, и услед тога сматрам, да је цео поступак предвиђен у овом закону у том погледу сувишан, а и овај по ставу 1 § 7 и по оне тражбине означене у § 8 овог закона скратио.

Снижење дуга код дужника, који је према вредности дужан више од 70% свога иметка сматрам, да је по члану 22 нашег Устава — протууставно, јер је тим чланом зајемчена својина, а извлаштење предвидео је Устав само уз услов правичне накнаде, о којој о овом случају законска основа и не говори.

По члану 23 Устава има додуше Држава права да интервенише у интересу целине и на основу закона

о привредним односима грађана у духу правде и отклањања друштвене супротности.

Предвиђено снижење у основи § 7 став 6 није законито, није у духу правде, а не отклања недруштвене супротности, јер основа из погодности коју даје искључује и велики део самих пољопривредника, а да не говоримо о осталим сталежима о којим се у предложеној основи уопште не води рачуна.

У овом случају не може се говорити никако о презадужености, јер је реч о паду пољопривредних производа, пољопривредничког покретног и непокретног иметка, који је до близу 70% пао у својој цени према вредности динара.

Кад би се сва ствар услед тога исправљала, онда је зато потребан сасвим други начин, који би регулисао све кредитне односе између дужника и веровника, према свима сталежима једнако, јер су и они осим пољопривредника погођени једнако тешком кризом, коју услед погодности дане пољопривреднику сносат још много теже, јер смо сви повезани у један ланац из којег је извучена најјача карика.

Из овога следи баш противно, од онога што намерава предложена основа, следи посштравање друштвених супротности у место њиховог уклањања, што предвиђа Устав.

У ЗАВРШНА НАРЕЂЕЊА

Да се уврсти један параграф, који би гласио: Овлашћује се Краљевска влада, да изда општу уредбу са законском снагом, којом ће се регулисати исплате улога од стране новчаних завода према њиховој могућности наплате потраживања, ако подизање улога буде такво, да према извештајима удружења банака отуда прети опасност по народну привреду и по саме повериоце новчаних завода као и њихов опстанак.

Ова уредба губи своју снагу, чим се отклоне узроци, који су је изазвали.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Оваквом општом уредбом избегло би се да поједини угледни новчани заводи изгубе свој углед и кредит услед тога што су у нужди присиљени да траже помоћ предвиђену у § 31 предложене законске основе.

Осим тога били би сви новчани заводи без разлике заштићени од навале улагача којима нису у стању одолевати.

Коначно би ова уредба још могла да спасе велики број наших новчаних завода који иначе стоје пред сломом и пред молбом за примену § 31 овог закона.

